

Prosazování práv z duševního vlastnictví

Učební texty

JUDr. Zdeněk Hraba, Mgr. Vladimír Abraham

**II. DÍL
SEŠIT 2
2007**

Publikace je základní učební pomůckou vzdělávacího systému projektu
„Support to Enforcement of Intellectual Property Rights“
(Transition Facility 2005)

Obsah

- I. JUDr. Zdeněk Hrabá
Úloha soudů a státních zastupitelství při prosazování práv z duševního vlastnictví, obrana a nástroje proti porušování autorských a průmyslových práv, aplikace směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví, příslušnost soudů, Policie, celní správy a ČOI 05
- II. Mgr. Vladimír Abraham
Kriminalita v oblasti porušování práv plynoucích z duševního vlastnictví 27
- III. JUDr. Zdeněk Hrabá
Pravomoci a kompetence Státní zemědělské a potravinářské inspekce v oblasti prosazování práv k duševnímu vlastnictví 43

**Úloha soudů a státních zastupitelství
při prosazování práv z duševního
vlastnictví, obrana a nástroje
proti porušování autorských
a průmyslových práv, aplikace
směrnice Evropského parlamentu
a Rady, která se týká trestních
opatření k prosazování práv
duševního vlastnictví, příslušnost
soudů, Policie, celní správy a ČOI**

Obsah

1. Úvod	8
2. Hierarchie právní odpovědnosti	8
3. Úloha soudů	8
3.1 Obecně.....	8
3.2 Ve věcech vyplývajících z práv duševního vlastnictví	9
3.3 Věcná a místní příslušnost soudů	16
5. Úloha státních zastupitelství	17
6. Příslušnost policie	19
7. Příslušnost celní správy a České obchodní inspekce	20
8. Aplikace směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví	23

1. Úvod

Cílem práce je podání přehlednějšího vymezení kompetencí a věcné a místní příslušnosti rozhodujících státních orgánů při prosazování práv z duševního vlastnictví a při postihu protiprávního jednání porušujícího práva duševního vlastnictví.

Práce není zaměřena na hodnocení platné české právní úpravy; nelze však nekonstatovat, že tato právní úprava se vyznačuje značnou nesystémovostí a legislativně technickou nedokonalostí, která nemůže být bez vlivu na efektivnost takové právní úpravy.

2. Hierarchie právní odpovědnosti

Ústavní soud ve svém nálezu I.ÚS 69/06 ze dne 12.10.2006 zdůraznil, že chápe trestní právo jako právo ultima ratio, tedy právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné. Trestní právo a trestněprávní kvalifikace určitého jednání přitom v zásadě nemá prostor tam, kde by nahrazovala individuální aktivitu jednotlivců na ochranu jejich práv a právních zájmů v oblasti běžných soukromoprávních vztahů. V opačném případě by totiž docházelo k znerovnoprávnění osob v jejich vzájemných vztazích a k neúctě orgánů veřejné moci k rovnosti občanů, tedy k porušení čl. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Ústavy

Povaha trestního práva jako ultima ratio je podle názoru Ústavního soudu především reflexí principu proporcionality, který ustálená judikatura Ústavního soudu považuje za výraz demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy, srov. např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 227/05).

Jinak řečeno, proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních předpisů je třeba v prvé řadě brojit soukromoprávními prostředky, při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní, a teprve na posledním místě právo trestní. Opačný přístup, tedy užití trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s již naznačeným principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě. Při trestněprávním posuzování jednání, které má občanskoprávní základ je nutno na věc primárně nahlížet z pohledu práva občanského a zvažovat, zda jsou dány podmínky pro nasazení krajního represivního prostředku – trestního práva (obdobně viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 469/04).

Trestní právo tak nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu, ve smyslu zásady vigilantis iura scripta sunt (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 4/04).

Ústavní soud respektuje, že určovat trestněprávní politiku a kvalifikovat určitý druh jednání co do formální

podoby jako trestný čin přísluší zákonodárci (obdobně viz publikované usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/03). Je si též vědom, že trestní právo je ovládáno zásadou, podle níž žádný trestný čin nesmí zůstat bez zákonného trestu (nullum crimen sine poena legali), která vyjadřuje myšlenku neodvratnosti trestního postihu v případě spáchání trestného činu. Podmínky trestnosti činu je však dle přesvědčení Ústavního soudu třeba interpretovat ve světle zásad trestního práva, mezi které patří i výše uvedený princip ultima ratio. Jeho zohlednění je na místě při posuzování jak formální, tak i materiální stránky trestného činu (nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 469/04).

Z pohledu takto pregnantně, a nutno konstatovat, že i závazně, formulované hierarchie odpovědnosti za porušování práv z duševního vlastnictví (platné ovšem i obecně) je třeba přistupovat k chápání působnosti jednotlivých orgánů justice a veřejné správy při prosazování z duševního vlastnictví. Na uvedené hierarchii odpovědnosti od občanskoprávní či obchodněprávní odpovědnosti přes správní odpovědnost k odpovědnosti trestní jako svého druhu vrcholu odpovědnostní pyramidy nic nemění skutečnost, že v současné době jsou již správněprávní sankce mnohonásobně tvrdší a citelnější než sankce trestní. Trestní sankce si totiž zachovávají svůj nejvýraznější difamační charakter mezi všemi druhy právní odpovědnosti.

3. Úloha soudů

3.1 Obecně

Soudy podle ustanovení § 2 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

- a) projednávají a rozhodují spory a jiné věci patřící do jejich pravomoci podle zákonů o občanském soudním řízení,
- b) projednávají a rozhodují trestní věci patřící do jejich pravomoci podle zákonů o trestním řízení,
- c) rozhodují v dalších případech stanovených zákonem nebo mezinárodní smlouvou, s níž vyslovil souhlas Parlament, již je Česká republika vázána a která byla vyhlášena.

Ad a)

Podle ustanovení § 2 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob.

Ad b)

V souladu s ustanovením § 1 zákona č. 141/1961 Sb. trestní řád, ve znění pozdějších předpisů soudy mají za úkol postupovat tak, aby trestné činy byly náležitě zjiště-

ny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti. Trestní řád rozděluje trestní řízení do několika stadií, v nichž je objasňování trestné činnosti svěřeno různým, navzájem nezávislým orgánům státu, které při uskutečňování stejného cíle mají rozdílné pravomoci. Trestní řízení je rozděleno do tří základních fází, tj. řízení přípravného, v němž hlavní pole působnosti mají policejní orgány a státní zástupce, dále řízení před soudem a konečně řízení vykonávací. Rozhodující stadium je nepochybně vlastní rozhodování soudů o vině a trestu, ale i v řízení přípravném soudy mají významné kompetence, které pro přehlednost stojí za to konkrétně specifikovat:

- souhlas k vyžádání informací o utajovaných skutečnostech (§ 8 odst. 4 trestního řádu)
- rozhodování o žádosti obviněného o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu
- ustanovení obhájce, případně zrušení ustanovení nebo zproštění obhajoby (§ 37a, 39, 40 a 40a trestního řádu)
- rozhodnutí o tom, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat jen prostřednictvím společných zmocněnců, případně výběr konkrétních zmocněnců, jestliže by počet zvolených zmocněnců překročil zákonem stanovený limit (§ 44 trestního řádu)
- rozhodnutí o tom, že poškozený má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu a ustanovení zmocněnce poškozenému z řad advokátů (§ 51a trestního řádu)
- rozhodování o vazbě obviněného (§ 67 až 68, § 69 odst. 5, § 72, § 73 a § 73a trestního řádu) včetně rozhodnutí o zadržené osobě (§ 77 trestního řádu)
- vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 trestního řádu)
- rozhodování o omezení obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody (§ 74a trestního řádu)
- příkaz k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 trestního řádu)
- příkaz k provádění důkazů v bytě či obydlí (§ 85b trestního řádu)
- souhlas k otevření či záměně zásilky (§ 87 a § 87a trestního řádu)
- nařízení odposlechu telekomunikačního provozu (§ 88 odst. 1 trestního řádu)
- příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu (§ 88a odst. 1 trestního řádu)
- rozhodnutí o pozorování obviněného v ústavu (§ 116 odst. 2 trestního řádu),
- rozhodnutí o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce, příp. policejního orgánu o zajištění majetku, finančních prostředků na účtu a cenných papírů a dalším trvání vazby (§ 146a trestního řádu)
- rozhodnutí o použití operativně pátracích prostředků v některých případech (§ 158d odst. 3 a § 158e odst. 4 trestního řádu)
- vydání mezinárodního zatýkácího rozkazu (§ 376 trestního řádu)

- rozhodnutí o vazbě obviněného vydaného z ciziny (§ 377 trestního řádu)

Kromě uvedených úkonů, které představují rozhodovací činnost, vykonává soudce v přípravném řízení ještě další úkony, při nichž žádná formální rozhodnutí nevydává, ale svou osobní účastí garantuje zákonnost některých postupů policejních orgánů a tím i použitelnost takto získaných důkazů pro další řízení. Konkrétně se jedná o nutnou účast soudce při výslechu nebo rekognici, jestliže tyto úkony jsou prováděny před zahájením trestního stíhání jako neodkladné či neopakovatelné (§ 158a trestního řádu).

Vzhledem k účelu tohoto pojednání ponecháváme stranou kompetence soudu ve stadiu řízení vykonávacího, čímž samozřejmě nemá být řečeno, že není důležité pro naplnění cílů trestního řízení.

Ad c)

Podle ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, soudy ve správním soudnictví rozhodují o žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku, jakož i fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiným orgánem, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, o ochraně proti nečinnosti správního orgánu, o ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu, a o kompetenčních žalobách.

3.2 Ve věcech vyplývajících z práv duševního vlastnictví

3.2.1 Občanské soudní řízení

Úkolem soudů v občanském soudním řízení je rozhodovat o právech, povinnostech a právech chráněných zájmech fyzických a právnických osob a státu. Soukromoprávní povaze práv duševního vlastnictví odpovídá skutečnost, že ve všech případech zásahu do práv z duševního vlastnictví lze na návrh (žalobu) oprávněné, tj. aktivně legitimované, osoby zahájit civilní řízení. Civilní žalobou se lze dovolávat několika základních nároků.

3.2.1.1 Negativní nárok

Jde o nárok na zákaz rušení práva, na zdržení se určité hospodářské nebo jiné činnosti. Došlo-li k neoprávněnému zásahu do práv, může se oprávněná osoba domáhat u soudu toho, aby se porušovatel zdržel jednání, jímž dochází k porušení nebo ohrožení práva (§ 4 odst. 1 č. 221/2006 Sb). Předpokladem úspěšnosti žaloby je, že rušení práva trvá, hrozí, že s rušením práva bude započato nebo se bude opakovat; např. při zjištění, že je připravována výroba zboží, které je z hlediska duševního vlastnictví padělkem.

Jestliže v průběhu řízení rušitel ukončil porušování práva z duševního vlastnictví a nebylo-li v řízení prokázáno hrozící opakování nebo obnovení porušení práva,

nárok na zákaz rušení práva samozřejmě přiznán být nemůže.

3.2.1.1 Nárok na odstranění následků nebo zničení zboží

Došlo-li k neoprávněnému zásahu do práv, může se oprávněná osoba domáhat u soudu toho, aby se porušovatel zdržel jednání, jímž dochází k porušení nebo ohrožení práva, a následky ohrožení nebo porušení byly odstraněny, a to zejména

- a) stažením výrobků z trhu, jejichž výrobou nebo uvedením na trh nebo skladováním došlo k ohrožení nebo porušení práva,
- b) trvalým odstraněním nebo zničením výrobků, jejichž výrobou nebo uvedením na trh nebo skladováním došlo k ohrožení nebo porušení práva,
- c) stažením, trvalým odstraněním nebo zničením materiálů, nástrojů a zařízení určených nebo používaných výlučně nebo převážně při činnostech porušujících nebo ohrožujících právo.

Soud zničení nenařídí, jestliže by porušení práva mohlo být odstraněno jinak a zničení by bylo nepřiměřené tomuto porušení. Budou-li opatření k nápravě směřovat proti výrobkům, materiálům, nástrojům či zařízením, které nejsou ve vlastnictví porušovatele práva, soud přihledne k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře. Odstranění označení nebo padělané ochranné známky z výrobků před jejich uvedením na trh lze připustit jen ve výjimečných případech.

Oprávněná osoba se může u soudu domáhat uvedených nároků rovněž vůči každému, jehož prostředky či služby jsou užívány třetími osobami k porušování práv.

Soud může na návrh porušovatele práv namísto uvedených opatření naříditi porušovateli zaplacení peněžního vyrovnání oprávněné osobě, a to tehdy, pokud porušovatel nevěděl ani nemohl vědět, jestliže by mu tato opatření způsobila nepřiměřenou újmu a peněžní vyrovnání s oprávněnou osobou se jeví dostatečným. (§ 4 zákona č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví)

3.2.1.1 Nárok na informace

- Oprávněná osoba může požadovat vůči třetí osobě,
- a) která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu držela zboží porušující právo, nebo
  - b) která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívala služby porušující právo, nebo
  - c) o níž bylo zjištěno, že za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytovala služby užívané při činnostech porušujících právo, anebo
  - d) která byla označena osobou uvedenou v písmeni a), b) nebo c) jako osoba účastníci se výroby, zpracování, skladování nebo distribuce zboží či poskytování slu-

žeb, informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo.

Tyto nárokové informace obsahují:

- a) jméno a příjmení nebo obchodní firmu či název a místo trvalého pobytu nebo sídla výrobce, zpracovatele, skladovatele, distributora, dodavatele a jiného předchozího držitele zboží nebo služby porušující právo,
- b) údaje o vyrobeném, zpracovaném, dodaném, skladovaném, přijatém nebo objednaném množství a o ceně obdržené za dané zboží či služby.

Není-li uvedena informace poskytnuta dobrovolně v přiměřené lhůtě, může se jí oprávněná osoba domáhat návrhem u soudu v řízení o porušení práva. Soud žalobu zamítne, jestliže by to bylo v nepoměru k závažnosti ohrožení či porušení práva (§ 3 zákona č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví).

Právo na informace bylo v oblasti průmyslového vlastnictví zavedeno přijetím zákona č. 116/2000 Sb., který do jednotlivých právních předpisů na ochranu průmyslového vlastnictví implementoval ustanovení článku 47 Dohody TRIPS. Jakkoli bylo právo na informace již v právním řádu zakotveno, teprve ustanovení § 3 zákona č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví detailně stanoví, na které informace má osoba oprávněná vymáhat dodržování průmyslových práv nárok. Tato práva, která mají za úkol výrazně posílit postavení majitele průmyslového práva, popřípadě další oprávněné osoby v boji proti porušování jeho práv, dávají těmto osobám možnost zasáhnout nejen proti konkrétnímu porušovateli, kterého zjistily, ale umožňuje jim vysledovat řetězec podnikatelů, například velkoobdoběratelů či maloobdoběratelů ve smyslu směrnice, kteří se v obchodním měřítku na porušování práv těchto osob podílejí. Informace o množství držených výrobků či služeb a jejich ceně pak umožní spravedlivě stanovit náhradu škody a výši bezdůvodného obohacení, které z porušení práv vzešlo.

Informace jsou povinny poskytnout pouze osoby, které v obchodním měřítku držely zboží porušující právo, v obchodním měřítku užívaly služby porušující právo nebo poskytovaly služby používané při činnostech porušujících právo; nebo byly těmito osobami označeny jako účastník na výrobě, skladování, zpracování nebo distribuci zboží či poskytování služeb. Za činy provedené v obchodním měřítku jsou pokládána jednání za účelem získání přímé nebo nepřímé hospodářské nebo obchodní výhody; tím jsou zpravidla vyloučeny činy spotřebitele jednajícího v dobré víře. Soudně lze právo na informaci uplatnit pouze v řízení ve věci porušení práv a nelze je uplatnit v řízení předběžném.

3.2.1.1 Nárok na zadostiučinění

Nárok na morální zadostiučinění zpravidla směřuje k uložení povinnosti veřejné omluvě např. v odborném tisku, který je odebírán a čten v odborných kruzích.

Předpokladem přiznání uvedeného nároku je však prokázání vzniku nemajetkové újmy, která není škodou na věci ani ušlým ziskem, anebo alespoň její hrozby.

Oprávněná osoba má právo na přiměřené zadostiučinění, byla-li zásahem do práv způsobena nemajetková

újma. Přiměřené zadostiučinění může spočívat i v peněžitém plnění. Soud může na návrh stanovit přiměřené zadostiučinění paušální částkou nejméně ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

Soud může na návrh stanovit přiměřené zadostiučinění, jestliže porušovatel při výkonu činností nevěděl ani nemohl vědět, že svým jednáním porušuje práva, paušální částkou nejméně ve výši licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

Soud přitom přihlédne ke všem odpovídajícím okolnostem, jako jsou například nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, které oprávněná osoba utrpěla, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, jako je například morální újma způsobená oprávněné osobě porušovatelem. (§5 zákona č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví)

3.2.1.1 Nárok na náhradu škody

V případě porušení práva má oprávněná osoba nárok na náhradu skutečné škody a ušlého zisku. Přednostním způsobem náhrady škody je reletární náhrada. Vzhledem k povaze duševního vlastnictví tato naturální restituice prakticky nepřípadá v úvahu.

Soud může na návrh stanovit náhradu škody vzniklé v důsledku ohrožení nebo porušení práva stanovit paušální částkou nejméně ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

Soud může dále na návrh stanovit náhradu škody vzniklé v důsledku ohrožení nebo porušení práva, jestliže porušovatel při výkonu činností nevěděl ani nemohl vědět, že svým jednáním porušuje práva, paušální částkou nejméně ve výši licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

Soud přitom přihlédne ke všem odpovídajícím okolnostem, jako jsou například nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, které oprávněná osoba utrpěla, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, jako je například morální újma způsobená oprávněné osobě porušovatelem. (§5 zákona č.221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví)

3.2.1.2 Nárok na vydání bezdůvodného obohacení

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení přichází v úvahu i vedle poskytnutí zadostiučinění a vedle náhrady škody. Jde o situace, kdy například na straně uživatele chybí právní důvod (právní titul) k využívání cizího duševního vlastnictví, jímž je zejména licenční smlouva, případně, kdy tento důvod sice původně byl, ale odpadl; např. v důsledku vypovězení licenční smlouvy poskytovatelem licence. Tam, kde je právo na vydání bezdůvodného obohacení v souvislosti s duševním vlastnictvím uplatněno,

jde mnohdy o značně vysoké částky, které dosahují i mnoha milionů korun. Jestliže bezdůvodně obohacený nebyl v dobré víře, je povinen vydat nejen bezdůvodné obohacení, které by se rovnalo obvyklé ceně smluvní licence, ale též veškeré užítky (viz § 458 odst. 2 obč. zák.). Tomu, kdo však byl v dobré víře, že mu bezdůvodné obohacení patří, připadají užítky z něho do jeho vlastnictví.

Zvláštní úpravu bezdůvodného obohacení obsahuje autorský zákon pro oblast práva autorského, práv souvisejících a práva pořizovatele databáze. Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s chráněným předmětem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Dvojnásobná výše bezdůvodného obohacení v sobě zahrnuje jak vydání majetkového prospěchu, tak i soukromoprávní sankci za neoprávněné užití duševního vlastnictví.

Obdobnou úpravu obsahuje i zákon č.221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, podle jeho ustanovení § 5 oprávněná osoba má právo na vydání bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva.

Soud může na návrh stanovit výši bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva paušální částkou nejméně ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

Soud také může na návrh stanovit výši bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva, jestliže porušovatel při výkonu činností nevěděl ani nemohl vědět, že svým jednáním porušuje práva, paušální částkou nejméně ve výši licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

Soud přitom přihlédne ke všem odpovídajícím okolnostem, jako jsou například nežádoucí hospodářské důsledky včetně ztráty zisku, které oprávněná osoba utrpěla, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, jako je například morální újma způsobená oprávněné osobě porušovatelem.

3.2.1.3 Žaloba na určení

Žaloba na určení, že například určité zboží je z hlediska duševního vlastnictví padělkem nebo nedovolenou napodobeninou, přichází v úvahu jen tam, kde nelze žalovat na některé z výše uvedených plnění nároků. Může mít svůj význam pro další postup v oblasti veřejnoprávní. Tak podle ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů, Úřad průmyslového vlastnictví zruší ochrannou známku v řízení zahájeném na návrh podaný do 6 měsíců od právní moci soudního rozhodnutí, podle něhož je užití ochranné známky nedovoleným soutěžním jednáním nebo podle ustanovení § 29 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, Úřad průmyslového vlastnictví přepíše přihlášku vynále-

zu, popř. patent, na tu osobu, o níž soud rozhodne, že je původcem vynálezu. Úřad přepíše přihlašovatele nebo majitele patentu, jestliže příslušný orgán ve sporu o právo na patent rozhodne, že toto právo přísluší jiné osobě.

3.2.1.4 Nárok na zveřejnění rozhodnutí

Nárok na zveřejnění rozsudku na náklady druhé strany výslovně upravuje autorský zákon a obchodní zákoník u práva proti nekalé soutěži. Podle ustanovení § 4 odst.5 zákona č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví oprávněné osobě, jejímuž návrhu, aby se porušovatel zdržel jednání, jímž dochází k porušení nebo ohrožení práva, a následky ohrožení nebo porušení byly odstraněny, bylo vyhověno, může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady porušovatele, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.

3.2.2 Trestní řízení

Jak již bylo uvedeno, úkolem soudů v trestním řízení je rozhodovat o vině obžalovaného a ukládat zákonem stanovené tresty, popřípadě jiná opatření. Účelem trestního řízení je postupem podle zákona zjistit trestný čin, odhalit jeho pachatele, vyšetřit skutek, který naplňuje znaky trestného činu podle trestního práva hmotného, a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině nebo nevině. Jestliže soud shledá pachatele vinným, uloží mu trest nebo ochranné opatření, popřípadě upustí od potrestání, a poté provede výkon trestu či ochranného opatření, byly-li uloženy.

Z hlediska prosazování práv z duševního vlastnictví je působnost soudů v trestním řízení dána v případě dále uvedených trestných činů. Znaky skutkové podstaty těchto trestných činů jsou zde uváděny jen pro přehledné vymezení úkolů soudů v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví a jejich podrobnější výklad tento účel přesahuje.

3.2.2.1 Trestný čin porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§150 trestního zákona)

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně ochranné známky, obchodního jména a označení původu výrobků, které plní v hospodářské soutěži velmi důležité funkce, protože brání v užívání shodných či zaměnitelných označení jinými osobami pro jejich výrobky nebo služby, umožňuje odlišit výrobky nebo služby různých podnikatelů a spotřebitelům usnadňuje orientaci na trhu a v neposlední řadě spolupůsobí při vytváření pozice na trhu vůči ostatním soutěžitelům.

Trestného činu podle § 150 odst. 1 trestního zákona se dopustí ten kdo doveze, vyveze nebo uvede do oběhu výrobky neoprávněně označované ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému, nebo známkou snadno s ní zaměnitelnou. Za tento trestný čin bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

Stejně bude podle § 150 odst. 2 trestního zákona potrestán, kdo pro dosažení hospodářského prospěchu neoprávněně užívá obchodní jméno nebo jakékoliv označení s ním zaměnitelné, nebo uvede do oběhu výrobky neoprávněně opatřené označením původu, k němuž přísluší výhradní právo jinému, nebo označením původu snadno s ním zaměnitelným.

Uváděním do oběhu je zejména prodej takových výrobků, jejich směna atd. Uváděním do oběhu je i převod takového zboží od výrobce na velkoobchodníka, neboť trhem se míní nejen trh maloobchodní, ale i velkoobchodní.

Trestněprávní známková ochrana je ve srovnání s ostatními průmyslovými právy poměrně užší. Zatímco u ostatních průmyslových práv trestní zákon blanketárně odkazuje na průmyslověprávní předpisy a trestným činem se tak může stát prakticky jakékoliv porušení těchto předpisů, které bude dosahovat určité společenské nebezpečnosti, u ochranných známek zákonodárce postupoval tak, že výslovně uvedl taxativní výčet trestně postižitelných jednání. Z tohoto důvodu pak nebude trestně odpovědná osoba, která umísťuje na zboží ochrannou známku, a to i v tom případě, kdy toto zboží je dále s jejím vědomím uváděno do oběhu. Stejně tak se tato skutková podstata nevztahuje na osoby, které takovéto výrobky skladují či užívají ochrannou známku v obchodní firmě, reklamě či korespondenci.

Po subjektivní stránce se vyžaduje úmysl. Pokud úmysl směřoval k opatření sobě nebo jinému ve značném rozsahu neoprávněné výhody a porušení se stalo závažným způsobem, šlo by o trestný čin podle § 127 trestního zákona.

3.2.2.2 Trestný čin porušování průmyslových práv (§151 trestního zákona)

Trestný čin porušování průmyslových práv spáchá ten, kdo neoprávněně zasáhne do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku. Za tento trestný čin hrozí trest odnětí svobody v sazbě až na jeden rok nebo peněžitým trest. Ochrana se poskytuje pouze vynálezu, průmyslovému vzoru, užitému vzoru a topografii polovodičového výrobku. Nejde tedy o kompletní výčet všech předmětů průmyslového vlastnictví. Jde pouze o některá tzv. tvůrčí průmyslová práva. Trestný je ten, kdo úmyslně zasáhne do některého z práv chráněných vynálezem, průmyslovým vzorem, užitným vzorem nebo topografií polovodičového výrobku. Zpravidla půjde o neoprávněné využití některého z těchto chráněných průmyslových práv.

U vynálezu jde například o výrobu, nabízení, uvádění na trh nebo používání výrobku, který je předmětem patentu, anebo o dovoz či skladování takového výrobku za tímto účelem. U neoprávněného využívání způsobu, který je předmětem patentu, je vedle vlastního neoprávněného využití způsobu, který je předmětem patentu, trestné také nabízení, uvádění na trh, používání, ale i dovoz či skladování výrobku, pokud byl přímo získán způsobem, jenž je předmětem patentu, za účelem výroby, nabízení, uvádění na trh nebo používání výrobku.

Trestného činu porušování průmyslových práv se lze dopustit i nepřímým využíváním patentovaného vynálezu, jednáním spočívajícím v tom, že úmyslně bez souhlasu majitele patentu se dodává nebo k dodání nabízí jiné osobě patentovaný vynález, prostředky týkající se podstatného prvku tohoto vynálezu a sloužící k jeho uskutečnění, jestliže je vzhledem k okolnostem zřejmé, že tyto prostředky jsou způsobilé k uskutečnění patentovaného vynálezu a jsou k němu určeny.

Neoprávněný zásah do práv k průmyslovému vzoru spočívá zpravidla v neoprávněném využití průmyslového vzoru tím, že bez souhlasu jeho majitele, tedy bez licenční smlouvy, je podle něho zhotoven výrobek nebo takový výrobek dovezen či uveden do oběhu.

Neoprávněným zásahem do práv k chráněné topografii polovodičových výrobků je jednání pachatele, který bez souhlasu majitele topografie provede reprodukci topografie nebo její samostatné využitelné části nebo zhotoví zobrazení topografie pro výrobní účely, nebo vyrobí polovodičový výrobek, ve kterém je chráněná topografie obsažena, nebo obchodně využije topografii nebo polovodičový výrobek, který obsahuje chráněnou topografii nebo její samostatné využitelné části, jakož i zobrazení topografie sloužící k jeho výrobě, anebo doveze topografii nebo polovodičový výrobek, který obsahuje chráněnou topografii nebo její samostatné využitelné části, jakož i zobrazení topografie sloužící k jeho výrobě.

3.2.2.3 Trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§152 trestního zákona)

Trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi se dopustí ten, kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi.

Obecně a ve stručnosti lze uvést, že autorské dílo je objektivně vyjádřeným duševním výtvoem spočívajícím v individuálním ztvárnění myšlenky. Má povahu nehmotného statku, jehož základním rysem je individualita. Autorským dílem jako předmětem autorského práva není vlastní myšlenka, postup, princip, metoda apod., ale jen konkrétní autorskoprávní ztvárnění. To se týká i počítačových programů, chráněn není proto např. nový algoritmus.

K právům souvisejícím s právem autorským jsou řazena práva výkonných umělců k uměleckému výkonu, práva výrobců zvukových záznamů a zvukově obrazových záznamů k jejich záznamům a práva rozhlasových a televizních vysílatelů, neboť věcně souvisejí s autorskými díly.

Neoprávněným zásahem do chráněných práv je především přivlastnění si autorství k dílu a jakékoli zveřejnění díla bez souhlasu autora anebo sice s jeho souhlasem, ale s provedením změn v díle, s nimiž autor neprojevil souhlas, případně použitím díla takovým způsobem, který snižuje uměleckou hodnotu díla.

Neoprávněným zásahem je i neoprávněné zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla. Neoprávněným zá-

sahelem do práva autorského je rovněž i jednání pachatele, který pro své dílo používá názvu nebo vnější úpravy již použitých po právu jiným autorem pro dílo téhož druhu, jestliže by to mohlo vyvolat nebezpečí záměny obou děl.

Neoprávněně do práva autorského zasahuje dále ten, kdo vyvíjí, vyrábí, nabízí k prodeji, k pronájmu nebo půjčení, dováží, rozšiřuje nebo využívá pro dosažení majetkového prospěchu poskytováním služeb nebo jiným způsobem pomůcky zamýšlené k odstranění, vyřazení z provozu nebo omezení funkčnosti technických zařízení nebo jiných prostředků k ochraně práv. Za takové jiné prostředky se považují jakýkoliv postup, výrobek nebo součástka vložené do postupu přístroje nebo výrobku, které mají předcházet, omezit nebo zabránit neoprávněnému zásahu do práva autorského k dílu, které je zpřístupňováno jen s použitím kódu nebo jiným způsobem umožňujícím odkódování.

Neoprávněným zásahem do práva autorského je odstranění nebo změna jakékoli elektronické informace o identifikaci práv k dílu, anebo rozšiřování rozmnoženiny díla včetně jejich dovozu, jakož i sdělování díla veřejnosti, u nichž byly elektronické informace o identifikaci práv k dílu odstraněny nebo pozměněny, bez svolení autora.

Neoprávněným zásahem do práv výkonného umělce, zvukovým či zvukově obrazovým záznamem nebo rozhlasovým či televizním vysíláním, které jsou předmětem práv souvisejících s právem autorským, a také do databázi, je jednání pachatele, který „přitočí“ na originální videokazetu neoprávněně český dabing nebo dílo, které je předmětem práva autorského, zkrátí, upraví či jinak změni dílo, jeho název nebo označení autora. To platí obdobně i při spojení díla s jiným dílem, jakož i při zařazení díla do díla souborného.

Trestný čin porušování autorského práva a práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi je tzv. předčasně dokonaným deliktem nebo ohrožovacím deliktem. Nemusí totiž dojít k žádnému následku, například zhotovení nepovolených rozmnoženin díla jinak než pro vlastní potřebu je svou formou přípravou k jejich další distribuci a prodeji, pachatel si tím vytváří prostředky k dalšímu svému jednání. S ohledem na znění autorského zákona však již toto zhotovení rozmnoženin je dokonaným trestným činem podle § 152 tr. zákona.

Trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi vyžaduje úmyslnou formu zavinění. Jde o trestněprávní normu s blanketní dispozicí, kde se uplatňuje zásada, a to i vůči cizinci, že zákony zavazují každého, i když je nezná, neboť tu nejde o omyl skutkový, nýbrž o omyl právní

3.2.2.4 Trestný čin nekalé soutěže (§149 trestního zákona).

Na základě této skutkové podstaty lze postihovat i ta jednání, která neoprávněně zasahují do práv duševního vlastnictví, nicméně nelze je podřadit pod skutkové podstaty předchozí. Jde zejména o práva k obchodnímu tajemství, know-how, zlepšovacím návrhu a důvěrným informacím. Ovšem ne každý neoprávněný zásah do těchto statků může být považován za trestný čin. Musí

jit o jednání, které je v rozporu s předpisy upravujícími soutěž v hospodářském styku nebo poškodí dobrou pověst nebo ohrozí chod nebo rozvoj podniku soutěžitele. Tohoto jednání se tedy může dopustit pouze osoba, která je soutěžitelem poškozeného.

3.2.3 Správní soudnictví

Soudy ve správním soudnictví rozhodují

- a) především o žalobách proti pravomocným rozhodnutím vydaným Úřadem průmyslového vlastnictví, tj. v situacích, kdy byl vyčerpán řádný opravný prostředek proti rozhodnutí v prvním stupni a věc rozhodl odvolací orgán Úřadu, jinak řečeno proti pravomocným rozhodnutím o rozkladu
- b) dále o žalobách proti pravomocným správním rozhodnutím o přestupcích a správních deliktech

Jednou ze základních podmínek správní žaloby je to, aby žalobce před tím, než se obrátí na soud, **vyčerpal možnost podat řádný opravný prostředek** ve správním řízení (zpravidla tedy odvolání nebo rozklad). Teprve poté, neuspěje-li s tímto opravným prostředkem, je jeho žaloba přípustná; musí být podána ve lhůtě zákonem stanovené, zpravidla do dvou měsíců ode dne, kdy mu bylo doručeno zamítavé rozhodnutí o opravném prostředku. Některé zákony však stanoví pro napadení jednotlivých rozhodnutí správních orgánů lhůtu kratší.

Žalobu proti nečinnosti správního orgánu (§ 79 a násl. správního řádu soudního) může podat ten, kdo se domáhal u správního orgánu vydání rozhodnutí nebo osvědčení, **správní orgán zůstal nečinný a žadatel bezvýsledně vyčerpal prostředky**, které mu procesní předpis (zpravidla správní řád) dává pro ochranu před nečinností. Nečinnost úřadu podle praktických poznatků spočívá nejen v tom, že věc není včas vyřízena, ale i v tom, že v důsledku kompetenčních přesunů mezi orgány státní správy a orgány územní samosprávy zůstává nejasno v tom, který orgán vlastně má rozhodnutí nebo osvědčení vydat.

Ad a)

Kompetence Úřadu průmyslového vlastnictví vymezuje zákon č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, podle jehož § 2 Úřad rozhoduje o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky a označení původu výrobků, vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích a vede ústřední fond patentové literatury. Úřad tak v prvé řadě v rámci správního řízení rozhoduje o tom, zda lze některému z potenciálních předmětů průmyslového vlastnictví udělit ochranu nebo nikoliv (přihlašovací řízení) a zda byla již existující ochrana poskytnuta oprávněně (řízení vymazová, resp. zrušovací).

Ad b)

ba)

Zákonem č. 216/2006 Sb. byl změněn zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích tak, že porušení, stručně řečeno, autorských práv již není

přestupkem na úseku kultury podle § 32 přestupkového zákona, ale namísto toho byl autorský zákon doplněn o hlavu VI. nazvanou správní delikty, jejíž §105a až 105 c stanoví, že fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi,
- b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1 autorského zákona, nebo
- c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6 autorského zákona, přičemž za přestupek podle písm. a) lze uložit pokutu do 150 000 Kč, za přestupek podle písm. b) pokutu do 100 000 Kč a za přestupek podle písm. c) pokutu do 50 000 Kč.

Dále se zde stanoví, že právnícká nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že

- a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi,
- b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1 autorského zákona, nebo
- c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6 autorského zákona, přičemž pokuta jsou stejné, jako u nepodnikajících fyzických osob.

Pro odpovědnost fyzických osob platí podle přestupkového zákona, že jde o odpovědnost za zavinění s prekluzí možnosti postihu v jednorozhodnutí lhůtě, zatímco pro odpovědnost právnické osoby muselo být v autorském zákonu výslovně uvedeno, že za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila a že odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

Správní delikty podle tohoto zákona v přenesené působnosti projednává v prvním stupni obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl správní delikt spáchán, ve druhém stupni krajské úřady.

bb)

Podle ustanovení § 33 zákona o přestupcích se přestupku na úseku porušování průmyslových práv a porušování práv k obchodní firmě dopustí ten, kdo:

- a) neoprávněně vykonával práva, která jsou zákony na ochranu průmyslového vlastnictví vyhrazena majitelům těchto práv, nebo
- b) neoprávněně užíval obchodní firmu nebo jakékoliv značení zaměnitelné s obchodní firmou nebo označením příznačným pro jiného podnikatele, přičemž za toto jednání lze uložit pokutu do 15 000 Kč.

Na rozdíl od souvisejícího trestného činu lze postihnout všechna jednání, kterými osoba zasahuje do všech průmyslových práv, naplní-li toto jednání obecné znaky

přestupku, a to včetně práv k ochranným známkám či označením původu. Za přestupek je přitom považováno jak neoprávněné užívání obchodní firmy, tak jakéhokoliv označení zaměnitelného, jako je označení příznačné pro určitou osobu, aniž by muselo být zapsáno. Správní ochrana se tak vztahuje i na určitá nezapsaná označení a oproti trestní odpovědnosti za korespondujícího trestný čin je v tomto směru širší.

bc)

Další práva duševního vlastnictví jako obchodní tajemství, know-how, či důvěrné informace nejsou přestupkovým zákonem výslovně chráněna. Možností je podřazovat zásah do těchto práv pod skutkovou podstatu neoprávněného užívání majetku podle ustanovení § 50 písmeno b) zákona č.200/1990 Sb. o přestupcích s možností uložit pokutu do výše 15 000,-Kč.

Tyto přestupky projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl správní delikt spáchán, ve druhém stupni pak krajské úřady.

bd)

Podle ustanovení § 23 a násl. zákona č. 191/1999 Sb. o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, právnická osoba a fyzická osoba, která je podnikatelem, se při své podnikatelské činnosti dopustí správního deliktu tím, že:

- a) podá celní prohlášení na propuštění zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví, do režimu volného oběhu nebo režimu vývozu,
- b) podá žádost o propuštění zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví, ke zpětnému vývozu nebo požádá o jeho umístění do svobodného celního pásma nebo svobodného celního skladu,
- c) dosáhne porušením celních předpisů propuštění zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví, do volného oběhu, do režimu vývozu nebo ke zpětnému vývozu nebo do některého z režimů s podmíněným osvobozením od cla, nebo jeho umístění ve svobodném celním pásmu nebo svobodném celním skladu,
- d) přepraví na celní území Společenství, vlastní, drží, skladuje nebo prodává na území České republiky zboží, které uniklo celnímu dohledu a jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví, nebo
- e) nedodrží podmínky pro nakládání se zbožím zajištěným podle tohoto zákona, popřípadě nedodrží podmínky pro nakládání se zbožím bezúplatně převedeným k humanitárním účelům.

Za uvedené správní delikty lze uložit:

- a) pokutu až do výše 20 000 000,-Kč (za správní delikt podle § 23 odst. 1 písm. a) a b) lze uložit pokutu do 100 000 Kč, za správní delikt podle § 23 odst. 1 písm. e) lze uložit pokutu do 1 000 000 Kč a za správní delikt

podle § 23 odst. 1 písm. c) a d) cit. zákona lze uložit pokutu do 1 000 000 Kč, nebo do 5 000 000 Kč porušil-li pachatel povinnosti ve větším rozsahu nebo do 20 000 000 Kč porušil-li pachatel povinnosti ve značném rozsahu);

- b) propadnutí zboží, které náleží pachateli, pokud bylo ke spáchání správního deliktu užito nebo určeno, nebo bylo správním deliktem získáno nebo bylo nabyto za zboží správním deliktem získané a to i když je jeho hodnota v nápadném nepoměru k povaze a závažnosti správního deliktu.

O porušení povinností ve větším rozsahu se jedná v případě, že celní hodnota zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví, přesahuje částku 1 000 000,- Kč, a jde-li o zboží vyvážené nebo zpět vyvážené, přesahuje-li statistická hodnota uplatněná podle zvláštního právního předpisu částku 1 000 000,- Kč. O porušení povinností ve značném rozsahu se jedná v případě, že celní hodnota zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví, přesahuje částku 5 000 000,- Kč, a jde-li o zboží vyvážené nebo zpět vyvážené, přesahuje-li statistická hodnota uplatněná podle zvláštního právního předpisu částku 5 000 000,- Kč.

K řízení o správním deliktu je v prvním stupni příslušný celní úřad, v jehož územním obvodu byl správní delikt zjištěn. Pokutu za uvedené správní delikty lze uložit do jednoho roku ode dne, kdy se celní úřad příslušný k projednání přestupku dozvěděl o skutečnostech porušujících tento zákon, nejpozději však do 6 let ode dne, kdy k porušení nebo nesplnění povinnosti došlo. Sankci propadnutí zboží lze uložit samostatně nebo společně se sankcí pokuty.

be)

Podle ustanovení § 24 zákona č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele za porušení povinností stanoven v § 8 odst. 2, tj. za porušení zákazu klamání spotřebitele nabídkou nebo prodejem výrobků nebo zboží porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladování těchto výrobků nebo zboží za účelem nabídky nebo prodeje uloží orgány uvedené v § 23, tj. celní úřady, Česká obchodní inspekce nebo Česká zemědělská a potravinářská inspekce na úseku zemědělských, potravinářských, kosmetických, mydlářských, saponátových a tabákových výrobků a v oblasti obchodu a služeb též obecní živnostenské úřady, pokutu až do výše 50 000 000 Kč; při stanovení výše pokuty se přihlíží k povaze protiprávního jednání a k rozsahu jeho následků.

V případech, kde působí více orgánů uvedených v § 23 cit. zákona, ukládá pokutu ten, který zahájil správní řízení jako první. O zahájení řízení o uložení pokuty se tyto orgány vzájemně informují. Pokutu lze uložit do tří let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo.

bf)

Ustanovení § 7b odst. 8-13 zákona č. 64/1986 Sb. o České obchodní inspekci o České obchodní inspekci dává ČOI právo poskytnout zajištěné výrobky porušující práva z duševního vlastnictví k humanitárním účelům, pokud byly přejímající organizací beze zbytku odstraněny a zničeny prvky porušující práva duševního vlastnictví. Každý výro-

bek nebo zboží musí být neodstranitelnou barvou označen nápisem „humanita“ tak, aby nebyla snižována důstojnost fyzických osob, které budou tyto výrobky užívat. Výrobky nebo zboží mohou být pro humanitární účely poskytnuty přejímajícím organizacím, kterými mohou být pouze organizační složky a příspěvkové organizace státu nebo územních samosprávných celků, zřízené za účelem poskytování sociální péče nebo působící v oblasti zdravotnictví nebo školství, nebo jiné právnické osoby, které nebyly zřízeny za účelem podnikání, předmětem jejich činnosti je pouze poskytování sociální péče nebo působících v oblasti zdravotnictví nebo školství, poskytují humanitární pomoc nejméně 2 roky, a doloží, že nemají daňové nedoplatky nebo nedoplatky na platbách pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, a není-li proti nim vedeno soudní řízení.

Podle ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 64/1986 Sb. o České obchodní inspekci ředitel inspektorátu uloží přejímající organizaci, která porušila povinnosti podle § 7b odst. 11 a 13 cit. zákona, tedy např. neodstranila prvky porušujících práva, neumístila nápis „humanita“, pokutu až do výše 1 000 000 Kč. O odvolání proti uložení pokuty rozhoduje ústřední ředitel ČOI.

3.3 Věcná a místní příslušnost soudů

3.3.1 Trestní řízení

Okresní soudy rozhodují ve všech trestních věcech jako soudy prvního stupně, nestanoví-li trestní řád v konkrétních případech něco jiného.

Dále okresní soudy vydávají některá rozhodnutí v přípravném řízení. Jedná se například o nařizování domovních prohlídek, rozhodování o vazbách či nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Krajské soudy rozhodují v prvním stupni o trestných činech, u nichž dolní hranice trestu odnětí svobody je zákonem stanovena nejméně na 5 let nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest. To však žádný z trestných činů, jejichž objektem jsou práva z duševního vlastnictví, není. Krajské soudy v prvním stupni projednávají ale obžaloby, týkající se trestných činů porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 trestního zákona a nekalé soutěže podle § 149 trestního zákona i v případě, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší než 5 let. Tyto trestné činy se v některých případech práv z duševního vlastnictví týkat mohou.

K rozhodování o trestných činech porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§152 trestního zákona), porušování průmyslových práv (§151 trestního zákona) a porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§150 trestního zákona) jsou proto v prvním stupni příslušné okresní soudy.

Krajské soudy dále rozhodují o odvoláních a stížnostech podaných proti rozhodnutím okresních soudů.

Vrchní soudy (v Praze a v Olomouci) rozhodují o odvoláních a stížnostech, podaných proti prvostupňovým roz-

hodnutím krajských soudů. Kromě toho rozhodují o nařízení některých úkonů v přípravném řízení, např. povolení použití agenta.

Nejvyšší soud České republiky rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích, konkrétně o dovolání a stížnosti pro porušení zákona, případně o stížnostech proti rozhodnutím vrchních soudů.

Pokud jde o místní příslušnost zásadně platí, že řízení koná ten soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Došlo-li ke spáchání činu na více místech (např. obviněný měl vykrást větší množství rekreačních chalup na více okresech), je příslušný každý soud, v jehož obvodu došlo ke spáchání. V takových případech pak obžalobu zpravidla projednává ten soud (z více příslušných), u něhož státní zástupce podal obžalobu.

Jestliže nejde místo spáchání zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení ten soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje. Pokud nejde zjistit ani tato místa, koná řízení soud, v jehož obvodu trestný čin vyšel najevo.

3.3.1 Občanské soudní řízení

Ustanovení § 9 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů určuje věcnou příslušnost krajských soudů jako soudů prvního stupně ve sporech

- o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona
- o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním
- z porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství,
- o ochrany názvu a dobré pověsti právnické osoby z práv k obchodní firmě,
- o nárocích vycházejících z průmyslového vlastnictví, o nárocích z ohrožení a porušení práv z průmyslového vlastnictví a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva z průmyslového vlastnictví.

Ve věcech, které patří **do věcné příslušnosti krajského soudu**, s výjimkou rozhodování o nárocích vycházejících z průmyslového vlastnictví, o nárocích z ohrožení a porušení práv z průmyslového vlastnictví a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva z průmyslového vlastnictví, **je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka.**

Obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale.

Obecným soudem fyzické osoby, která je podnikatelem, je ve věcech vyplývajících z obchodních vztahů okres-

ní soud, v jehož obvodu má místo podnikání; nemá-li místo podnikání, určuje se její obecný soud podle bydliště.

Obecným soudem právnické osoby je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo. (ustanovení § 84 a násl. občanského soudního řádu)

Ve sporech

- o nárocích vycházejících z průmyslového vlastnictví, o nárocích z ohrožení a porušení práv z průmyslového vlastnictví a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva z průmyslového vlastnictví, a o nárocích na informace, na náhradu škody, na přiměřené zadostiučinění, na stažení výrobků z trhu, na odstranění nebo zničení výrobků, materiálů, nástrojů a zařízení a nároku na uveřejnění rozsudku v těchto věcech
- o ochranné známky Společenství podle čl. 92 Nařízení Rady Evropských společenství č. 40/1994 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství,
- o průmyslové vzory Společenství podle nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o průmyslových vzorech Společenství, je s účinností od 1.1.2008 **místně příslušným Městský soud v Praze** (§6 zákona č. 221/2006 Sb. o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví).

O odvoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů prvního stupně rozhodují vrchní soudy (§10 občanského soudního řádu).

O dovoláních proti rozhodnutím vrchních soudů jako soudů odvolacích rozhoduje Nejvyšší soud. (§ 10a občanského soudního řádu).

3.3.3 Správní soudnictví

Ve správním soudnictví jednají a rozhodují krajské soudy a Nejvyšší správní soud. U krajských soudů vykonávají správní soudnictví specializované senáty a specializovaní samosoudci.

K řízení je věcně příslušný krajský soud. Místně příslušný je k řízení krajský soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který ve věci vydal rozhodnutí v posledním stupni nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany (§7 soudního řádu správního) .

K přezkoumávání pravomocných správních rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví je věcně a místně příslušný Městský soud v Praze (§6 zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a § 39 odst.2 zákona č. 6/2002 Sb.).

Rozhodování krajského (městského soudu v Praze) ve správním soudnictví je jednostupňové. Proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu ve správním soudnictví je však opravným prostředkem kasační stížnost.

O kasačních stížnostech rozhoduje Nejvyšší správní soud (§12 soudního řádu správního).

4. Úloha státních zastupitelství

4.1 Obecně

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, nabyl účinnosti dnem 1. 1. 1994. V období jeho přípravy bylo poukazováno na různé modely možného řešení postavení prokuratury, resp. nově zřizovaného státního zastupitelství, v soustavě státních orgánů. Nejčastěji bylo navrhováno, aby státní zastupitelství tvořilo samostatnou soustavu úřadů státu určených k jeho zastupování v zákonem vymezených případech. Politicky však byl prosazen názor, aby státní zastupitelství byla upravena jako součást moci výkonné, a to v rámci resortu ministerstva spravedlnosti.

a)

Státní zastupitelství působí zejména v trestním řízení jako orgán veřejné obžaloby a orgán dozoru v přípravném řízení trestním. Vyplyvá to z ustanovení § 4 odst. 1 první věty zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož státní zastupitelství podává jménem státu obžalobu v trestním řízení a plní povinnosti, které mu v souvislosti s tím trestní řád ukládá, a dále z ustanovení § 4 odst. 2 tohoto zákona, podle kterého další působnost státního zastupitelství v trestním řízení stanoví trestní řád. Zákon o státním zastupitelství obsahuje jen obecnou úpravu a podrobnosti postavení státního zastupitelství v trestním řízení jsou upraveny v trestním řádu.

Plnění úkolů při dozoru v přípravném řízení trestním vytváří předpoklady pro realizaci hlavní úlohy státního zastupitelství, tj. zastupování obžaloby v řízení před soudy. V tomto řízení má státní zastupitelství postavení strany (§ 12 odst. 6 trestního ř.).

Státní zástupce je podle ustanovení trestního řádu a podle zákona o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, jakož i vyhl. č. 23/1994 Sb. subjektem, který má v přípravném řízení dominantní postavení. Policejní orgán má sice procesně i organizačně samostatné postavení; je však vázán pokyny státního zástupce s omezením, které vyplývá z ustanovení § 164 odst. 5 poslední věty trestního řádu.

Má-li státní zastupitelství plnit svou hlavní úlohu, tj. podávat jménem státu obžalobu v trestním řízení a plnit povinnosti, které mu v souvislosti s tím trestní řád ukládá, musí si vytvořit pro plnění této své úlohy potřebné předpoklady.

Státní zástupce v zájmu dosažení tohoto cíle plní v přípravném řízení dvě navzájem spojené funkce, a to:

- funkci dozoru v přípravném řízení trestním, včetně funkce návrhové a rozhodovací,
- funkci instančního orgánu, který rozhoduje o stížnostech proti usnesením vyšetřovatele nebo policejního orgánu.

Dozor státního zástupce v přípravném řízení představuje systematickou a cílevědomou kontrolní činnost zaměřenou na zjištění stavu vyšetřování, prověření postupu

vyšetřovatele z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků. Směřuje též k tomu, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán a omezován na svých právech v přípravném řízení. Dozor státního zástupce v přípravném řízení jednak vytváří podmínky pro obžalovací funkci státního zástupce, jednak představuje souhrn prostředků směřujících k naplnění dominantní role státního zástupce v přípravném řízení. Dozor je vykonáván nejen z hlediska zákonnosti postupu vyšetřovatele (popř. policejních orgánů), ale i z hlediska jeho věcné správnosti, odůvodněnosti a úplnosti.

Státnímu zástupci je uloženo zejména, aby uplatňoval v průběhu přípravného řízení svá jednotlivá oprávnění, aby si s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestní věci zajistil přehled o stavu a výsledcích přípravného řízení a měl možnost účinně působit na jeho průběh a neprodleně odstraňovat zjištěné nedostatky. V závažných věcech, zejména ve věcech vazebních, nebo ve věcech skutkově, důkazně či právně náročných, státní zástupce má pravidelně prověřovat stav přípravného řízení a svými pokyny usměrňovat průběh přípravného řízení a jeho zaměření.

b)

Státní zastupitelství v souladu s ustanovením § 5 odst. 1 a 2 zákona o státním zastupitelství ve vymezených případech působí v občanském soudním řízení. Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného řízení, mimo jiné, ve věcech umoření listin, obchodního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností a nadačního rejstříku, některých otázek obchodních společností, družstev a jiných právnických osob a konkursu a vyrovnání včetně sporů těmito řízeními vyvolanými.

Dále státní zastupitelství podle § 42 zákona o státním zastupitelství může podat návrh na zahájení občanského soudního řízení o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků.

V úvahu přichází i návrhové oprávnění státního zástupce podle § 68 odst. 6 a § 69b odst. 2 obchodního zákoníku (návrh na zrušení obchodní společnosti nebo na zrušení společnosti a o jejím vstupu do likvidace podle citovaných ustanovení může podat kterýkoli státní orgán).

Působnost státního zastupitelství v oblasti státní správy je od účinnosti zákona o státním zastupitelství vyloučena

c)

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů, stanovil, že dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu provádí pověřený státní zástupce krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu se trest vykonává. Dohled nad činností tohoto státního zástupce vykonává pověřený státní zástupce vrchního státního zastupitelství. Tím bylo státnímu zastupitelství vráceno zčásti oprávnění, které vykonávala dřívější prokuratura (která vykonávala dozor nejenom nad místy výkonu trestu odnětí svobody, ale i vazby, ochranného léčení a ochranné výchovy). Novelou zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, provedenou zákonem č. 208/2000 Sb. bylo s účinností od 1. 1. 2001 ob-

dobné oprávnění vráceno státním zástupcům i ohledně dozoru nad místy, kde se vykonává vazba. I tuto činnost vykonávají pověřeni státní zástupci krajských a vrchních státních zastupitelství.

4.2 Ve věcech vyplývajících z práv duševního vlastnictví

4.2.1 Trestní řízení

Jak již bylo uvedeno, účelem trestního řízení je postupem podle zákona zjistit trestný čin, odhalit jeho pachatele, vyšetřit skutek, který naplňuje znaky trestného činu podle trestního práva hmotného, a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině nebo nevině. Státní zastupitelství v tomto řízení působí jako orgán veřejné obžaloby a orgán dozoru v přípravném řízení trestním. Státní zastupitelství podává jménem státu obžalobu v trestním řízení a plní povinnosti, které mu v souvislosti s tím trestní řád ukládá. Z hlediska prosazování práv z duševního vlastnictví je působnost státních zastupitelství v trestním řízení dána v případě těchto trestných činů:

- trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§152 trestního zákona)
  - trestný čin porušování průmyslových práv (§151 trestního zákona)
  - trestný čin porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§150 trestního zákona)
- trestný čin nekalé soutěže (§ 149 trestního zákona).
Znaky skutkové podstaty těchto trestných činů byly stručně uvedeny v části 2.2.

4.2.2 Občanské soudní řízení

Z hlediska pravomocí státního zastupitelství v netrestní oblasti by přicházela v úvahu aplikace ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství v případech smluv o převodu duševního vlastnictví, uzavřených například v rozporu se zákonem o zadávání veřejných zakázek, neboť tento předpis omezuje smluvní volnost stran v obchodních vztazích. Smlouvy, které jsou v rozporu s ustanoveními tohoto zákona, jsou absolutně neplatné podle ustanovení § 39 občanského zákoníku, neboť ustanovení tohoto zákona jsou kogentní a jejich porušení znamená vždy rozpor se zákonem. Z povahy věci je zřejmé, že se nejedná o porušení kteréhokoliv ustanovení (např. o archivaci dokumentace o zadání zákona). Citované ustanovení umožňuje státnímu zástupci žalobou k soudu zpochybnit smlouvu o převodu vlastnictví tehdy, pokud při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující smluvní volnost jejich účastníků. V praxi lze tímto institutem zpochybnit zejména některé nezákonné převody státního duševního vlastnictví.

Lze si dále představit, že předmětem sporu vyvolaném řízením o konkursu a mohou být práva z duševního vlastnictví. V takovém případě by státní zastupitelství

bylo oprávněno do takového řízení vstoupit. Vzhledem k tomu, že státní zastupitelství zastupuje zájem státu a nikoli veřejný zájem, činilo by tak zřejmě jen v případě, že by mohl být dotčena práva státu.

4.3 Věcná a místní příslušnost státních zastupitelství

Soustavu státních zastupitelství tvoří v návaznosti na soustavu soudů (neboť státní zastupitelství je příslušné podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona o státním zastupitelství k zastupování státu u soudu, u něhož působí, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak) podle § 6 odst. 1 zákona o státním zastupitelství Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství v Praze a v Olomouci, krajská a okresní státní zastupitelství.

Sídla a obvody jednotlivých druhů a stupňů státních zastupitelství odpovídají obvodům příslušných soudů. Těmto zásadám odpovídají sídla a obvody státních zastupitelství a jejich poboček s některými výjimkami.

Působnost okresních (obvodních) státních zastupitelství odpovídá v podstatných rysech působnosti okresních soudů. Okresní státní zastupitelství působí u okresních soudů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Státní zástupci těchto státních zastupitelství zastupují veřejnou obžalobu v řízení před okresními soudy jako soudy prvního stupně.

Působnost krajských státních zastupitelství (Městského státního zastupitelství v Praze) odpovídá obdobně působnosti krajských soudů. Krajská státní zastupitelství působí u krajských soudů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Státní zástupci těchto státních zastupitelství zastupují veřejnou obžalobu v řízení před krajskými soudy jako soudy prvního anebo druhého stupně, pokud rozhodují o odvolání a stížnostech proti rozhodnutím okresních soudů.

Krajská státní zastupitelství působí dále jako základní článek při vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v trestních věcech a při přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy.

Působnost vrchních státních zastupitelství rovněž odpovídá působnosti vrchních soudů. Vrchní státní zastupitelství tedy působí v řízení o řádných opravných prostředcích proti těm rozhodnutím, které učinily krajské soudy jako soudy prvního stupně. Dále jsou činná v řízení o prodloužení doby vazby podle ustanovení § 71 odst. 3 trestního řádu. Pouze vrchní státní zástupce je oprávněn podat návrh na prodloužení vazby na dobu nad dva roky v přípravném řízení.

Působnost Nejvyššího státního zastupitelství je v souladu s působností Nejvyššího soudu ČR. Nejvyšší státní zastupitelství působí proto zejména v řízení o stížnostech pro porušení zákona v trestních věcech před Nejvyšším soudem, dále při vydávání rozhodnutí a stanovisek k výkladu zákonů a jiných právních předpisů, jež jsou zveřejňována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo jestliže některá právní otázka vyžaduje sjednocení výkladu nebo jestliže v ní došlo k rozdílným rozhodnutím soudů nižších stupňů, a to i ohledně otázek týkajících se

více kolegií Nejvyššího soudu nebo sporných mezi kolegií, v řízení o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí cizozemských soudů na území České republiky, vyžaduje-li to zákon nebo mezinárodní smlouva (§ 28 odst. 2 zákona o soudech a soudcích a § 384a trestního řádu).

5. Příslušnost policie

Podle ustanovení § 2 zákona č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky, Policie plní, mimo jiné, tyto úkoly:

- odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele;
- koná vyšetřování o trestných činech;
- odhaluje přestupky;
- projednává přestupky, pokud tak stanoví zvláštní zákon;

a)

Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.

Vyšetřování koná služba kriminální policie a vyšetřování v útvarech s územně vymezenou působností; ministr může pověřit vyšetřováním i jiné útvary policie a stanovit jejich působnost.

Při provádění úkonů trestního řízení je policista vázán pokyny státního zástupce. Pokyny v trestním řízení dává státní zástupce podle povahy věci příslušnému útvaru nebo přímo policistovi. V ostatních věcech týkajících se výkonu služby v policii je policista vázán pokyny nadřízených.

Policista je při předcházení trestným činům a v souvislosti s řízením o trestných činech oprávněn používat podřídné operativně pátrací prostředky, kterými jsou krycí doklady, konspirativní prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky a využití informátora. Policejní orgán je dále oprávněn v řízení o úmyslném trestném činu používat operativně pátrací prostředky, kterými se rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné. Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu lze použít jako důkaz.

Z hlediska prosazování **práv z duševního vlastnictví** je působnost policie při odhalování trestných činů, zjišťování jejich pachatelů a konání vyšetřování dána v případě těchto trestných činů:

- trestný čin porušování autorského práva, práv souvi-

sejících s právem autorským a práv k databázi (§152 trestního zákona)

- trestný čin porušování průmyslových práv (§151 trestního zákona)
  - trestný čin porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§150 trestního zákona)
  - trestný čin nekalé soutěže (§ 149 trestního zákona).
- Znaky skutkové podstaty těchto trestných činů byly stručně uvedeny v části 2.2.

b)

Jak již bylo uvedeno ustanovení § 2 zákona č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky policii ukládá jednak **odhalovat obecně přestupky** a jednak **projednávat ty přestupky**, jejichž projednání ukládá polici zvláštní zákon.

Základ současné právní úpravy přestupků je dán zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Přestupky proto, s určitou mírou nepřesnosti, označujeme za správní delikty **pojmenované a kodifikované**. Jejich pojmenovanost je dána legálním vymezením pojmu přestupku, jako správního deliktu svého druhu, když u jiných správních deliktů jejich zákonné pojmové vymezení zpravidla chybí. Kodifikace pak souvisí s tím, že v rozhodující míře je právní úprava přestupků obsažena v uceleném zákoně o přestupcích a mimo tento zákon jsou přestupky upraveny jen ve specifických případech.

Současný zákon o přestupcích je mimo základních ustanovení členěn na obecnou a zvláštní část a dále obsahuje část zakotvující řízení o přestupcích, tzn. že zahrnuje jak hmotně právní, tak procesně právní problematiku.

Zákon o přestupcích přitom ponechal v platnosti v převážné míře úpravu těch skutkových podstat přestupků a postihů za ně, jež byly již před jeho přijetím a jsou i nadále obsaženy v některých speciálních zákonech, a stejně tak umožnil, aby i po nabytí jeho účinnosti byly přestupky upravovány dalšími novými speciálními zákony.

Přestupkem se rozumí zaviněné jednání, jež porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za **přestupek výslovně označeno v zákoně o přestupcích nebo v jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt** postižitelný podle zvláštních právních předpisů nebo o trestný čin. Jedná se zde o obecné pojmové vymezení, či tzv. generální klauzuli přestupku, jež dále předpokládá bližší vymezení u jednotlivých skutkových podstat.

Z hlediska prosazování **práv z duševního vlastnictví** je působnost police při odhalování přestupků dána v případě těchto přestupků:

- přestupku podle ustanovení § 105a zákona č. 121/2000 Sb. autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů;
- přestupku na úseku porušování průmyslových práv a porušování práv k obchodní firmě podle ustanovení § 33 zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů;
- přestupku proti majetku podle ustanovení § 50 písmeno b) zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, pokud pachatel úmyslně neoprávněně užívá obchodní tajemství, know-how či důvěrné informace z majetku jiné osoby.

Znaky skutkové podstaty těchto přestupků byly stručně uvedeny v části výše. Podle ustanovení § 58 odst.1 zákona o přestupcích orgány policie jsou povinny označovat příslušným správním orgánům přestupky, o nichž se dozví, nejsou-li samy příslušny k jejich projednávání. **V oznámení uvedou zejména, který přestupek je ve skutku spatřován, důkazní prostředky, které jsou jim známy a které prokazují, že jde o přestupek a že byl spáchán určitou osobou.** Nelze jistě pochybovat o tom, že orgán policie se „dozví“ o přestupku při výkonu své působnosti **„odhalovat přestupky“**. V praxi ovšem ono odhalování přestupků bude mít spíše povahu („vedlejšího“) výsledku při odhalování trestných činů v případě, že odhalené jednání nebude naplňovat všechny znaky trestného činu, zejména pokud jde o požadovaný stupeň nebezpečnosti pro společnost, ale bude naplňovat znaky skutkové podstaty korespondujícího přestupku.

Z hlediska prosazování **práv z duševního vlastnictví** pouze u přestupku proti majetku podle ustanovení § 50 písmeno b) zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, pokud pachatel úmyslně neoprávněně užívá obchodní tajemství, know-how či důvěrné informace z majetku jiné osoby, je podle ustanovení § 58 odst.2 zákona o přestupcích orgán policie povinen učinit **nezbytná šetření ke zjištění osoby podezřelé ze spáchání přestupku a k zajištění důkazních prostředků nezbytných pro pozdější dokazování před správním orgánem**. O zjištěných skutečnostech sepíše orgán policie úřední záznam, který přiloží k oznámení. Oznámení učiní orgán policie nejdříve do třiceti dnů ode dne, kdy se o přestupku dozví.

Ve smyslu ustanovení § 52 zákona o přestupcích (per argumentum a contrario) orgány Policie České republiky nejsou oprávněny projednávat žádný z přestupků, které přicházejí v úvahu z hlediska prosazování **práv z duševního vlastnictví**.

6. Příslušnost celní správy a České obchodní inspekce

Celní správa České republiky (dále jen „celní správa“) byla zřízena zákonem č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky (dále jen „zákon o celní správě“). Tvoří ji Generální ředitelství cel, osm celních ředitelství a jim podřízených 54 celních úřadů. Celní správa je bezpečnostním sborem.

1)

Působnost Celní správy a jejích orgánů v oblasti práv z duševního vlastnictví zakládá bezprostředně závazný právní předpis Společenství, kterým je nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 o celním zásahu proti zboží podezřelému z porušování určitých práv duševního vlastnictví a o opatřeních, jež mají být přijata proti zboží, které prokazatelně taková práva porušilo. Uvedené nařízení bylo převzato do zákona č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví, který je částečně upřesňuje.

Nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 a jeho prováděcí předpis, kterým je nařízení Komise (ES) č. 1891/2004, stanoví podmínky, za kterých se provádí zásah celního úřadu proti osobám, které vlastní, drží, skladují nebo prodávají zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví na celním území Evropských společenství.

Zákon č. 191/1999 Sb. stanoví podmínky, za kterých se provádí zásah celního úřadu proti osobám, které vlastní, drží, skladují nebo prodávají zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví na celním území Evropských společenství (dále jen „Společenství“) podle bezprostředně závazného právního předpisu Společenství, a dále stanoví podmínky, za kterých je celní úřad oprávněn

- a) zajistit zboží, o němž má důvodné podezření, že jeho výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví,
- b) zajistit zničení zboží,
- c) vyřadit zboží z obchodování a jiného nakládání se zbožím, které bylo soudem uznáno za zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva k duševnímu vlastnictví
- d) projednávat správní delikty při porušení tohoto zákona. (Skutková podstata a sankce podle těchto správních deliktů jsou podrobněji uvedeny v části 2.3.).

Pokud je zajištěno zboží, jehož výrobou nebo úpravou byla porušena práva majitele práv z duševního vlastnictví, celní úřad na žádost majitele práv rozhodne o zničení zboží a zajistí jeho zničení pod dohledem tří celníků, aniž by bylo třeba dále prověřovat, že šlo skutečně o padělky. Jde o zjednodušený postup celního úřadu, jehož podmínkou je, že majitel práva do deseti pracovních dnů od sdělení, že bylo zajištěno zboží, informuje celní úřad, že jde o padělky, a předá celnímu úřadu souhlas deklaranta, vlastníka nebo držitele zboží učiněný písemně se zničením zboží. Před zničením se odeberou vzorky, které celní úřad uchová tak, aby bylo možné je použít jako důkaz v případném soudním řízení. Zničení se provede na náklady a odpovědnost deklaranta, vlastníka nebo držitele zboží.

Rozhodne-li soud v řízení o určení zahájeném majitelem práva o tom, že se jedná o padělky, a nebylo-li rozhodnuto o propadnutí nebo zabránění tohoto zboží, celní úřad zajistí zničení tohoto zboží na náklady deklaranta, vlastníka nebo držitele zboží. Není-li vlastník nebo držitel padělků celnímu úřadu znám, zajistí úhradu nákladů zničení padělků majitel práva. Toto ustanovení umožňuje celnímu úřadu zničit zajištěné zboží v případě, že soudní řízení o určení trvá tak dlouho, že uplynou lhůty pro uložení pokuty a zabránění nebo propadnutí zboží.

Pokud soud pravomocně rozhodne, že se jedná o padělky a že před dalším nakládáním s padělky postačí z nich odstranit ochranné známky, celní úřad v souladu s pravomocným rozhodnutím zajistí jejich odstranění a zničení na náklady deklaranta, vlastníka nebo držitele zboží.

Celní úřad na náklady pachatele správního deliktu zajistí se souhlasem majitele práva odstranění ochranných známek z propadlých nebo zabraných padělků podle rozhodnutí soudu tak, aby s nimi bylo možno nakládat jiným

způsobem než jejich prodejem;

- se souhlasem majitele práva provedení jiných úprav na propadlých nebo zabraných padělcích, pokud se tím nezmění povaha zboží;
- zničení propadlého nebo zabraného zboží (padělků), ochranných známek odstraněných dle písmene a) a odpadu a zbytků vzniklých při jiných úpravách
- pokud majitel práva vysloví souhlas s tím, aby padělky po příslušné úpravě (odstranění ochranných známek) byly využity pro humanitární účely, rozhodne celní ředitelství o tom, které padělky je vhodné pro humanitární účely použít a které lze bezúplatně převést k humanitárním účelům na přejímající organizaci. Přejímající organizace je povinna na své náklady a za podmínek stanovených celním ředitelstvím zajistit odstranění ochranných známek nebo provedení jiných úprav a zničení odstraněných ochranných známek, odpadu a zbytků po těchto úpravách. Přejímajícími organizacemi mohou být pouze organizační složky a příspěvkové organizace státu nebo územních samosprávných celků, zřízené za účelem poskytování sociální péče nebo.

2)

Další působnost Celní správy a jejích orgánů (celních úřadů) v oblasti práv z duševního vlastnictví zakládá zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Podle tohoto zákona (§ 23b) celní úřady provádějí dozor nad dodržováním povinností stanovených v § 8 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele, tj. nad dodržováním i zákazu klamání spotřebitele nabídkou nebo prodejem výrobků nebo zboží porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladováním těchto výrobků nebo zboží za účelem nabídky nebo prodeje. Při výkonu tohoto dozoru (zákon nesprávně používá termíny „dozor“ a „kontrola“ zjevně promiskue, stejně jako termíny „celník“ a „celní úřad“) jsou celní úřady podle § 23b a 23c cit. zákona oprávněny

- a) kontrolovat právnické a fyzické osoby, které vyrábějí, skladují, distribuují, dovážejí, vyvážejí, nakupují, prodávají nebo dodávají výrobky a zboží na vnitřní trh nebo vyvíjejí jinou podobnou činnost na vnitřním trhu, **společně s Českou obchodní inspekcí nebo samostatně**, v případech důvodného podezření, že výrobky nebo zboží porušují některá práva duševního vlastnictví,
- b) vstupovat při výkonu kontroly
  1. do provozoven nebo skladových prostor, o kterých mají důvodné podezření, že se v nich nabízejí, skladují nebo prodávají výrobky nebo zboží porušující některá práva duševního vlastnictví,
  2. do objektů výrobce, dovozce nebo distributora a vyžadovat předložení příslušné dokumentace a poskytnutí pravdivých informací. Výrobce, dovozce nebo distributor může být vyzván, aby zajistil a předložil odborná vyjádření odborně způsobilé osoby k předmětu dozoru, nebo k doзору může být přizvána odborně způsobilá osoba přizvána,

- c) zjišťovat totožnost fyzických osob, jsou-li kontrolovány osobami, a též totožnost fyzických osob, které při kontrole zastupují kontrolované osoby, a oprávnění těchto osob k zastupování,
- d) požadovat od kontrolovaných osob potřebné doklady, údaje a písemná nebo ústní vysvětlení,
- e) odebrat za náhradu od kontrolovaných osob potřebné vzorky výrobků nebo zboží k posouzení, zda nejde o výrobek nebo zboží porušující některá práva duševního vlastnictví ke klamání spotřebitele a to za náhradu ve výši ceny, za kterou se výrobek nebo zboží v okamžiku odebrání vzorku nabízí.

Kontrolované osoby jsou povinny umožnit celníkům a odborně způsobilým osobám přizvaným k účasti na kontrole plnit jejich úkoly související s výkonem kontroly.

Podle ustanovení § 23c cit. zákona celník je povinen při prokázání zjištění nabídky, prodeje, skladování, distribuce, popřípadě dovozu nebo vývozu výrobků nebo zboží nebo dodávání výrobků a zboží na vnitřní trh výrobků nebo zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví, uložit zajištění těchto výrobků nebo zboží.

Celní úřad je oprávněn uskladnit zajištěné výrobky nebo zboží výrobků a zboží na vnitřní trh výrobků nebo zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví mimo dosah kontrolované osoby. Kontrolovaná osoba je povinna zajištěné výrobky nebo zboží celníkovi vydat. Odmítá-li vydání, budou tyto výrobky nebo zboží kontrolované osobě odňaty. Náklady na zajištění, přepravu a skladování hradí kontrolovaná osoba. Kontrolovaná osoba není povinna uhradit tyto náklady, jestliže se prokáže, že nejde o výrobky nebo zboží výrobků a zboží na vnitřní trh výrobků nebo zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví.

Zajištění výrobků nebo zboží trvá do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o jejich propadnutí nebo zabrání, případně do doby, kdy bude prokázáno, že se nejedná o výrobky nebo zboží porušující některá práva duševního vlastnictví. Pokud bylo zrušeno opatření o zajištění, musí být kontrolované osobě zajištěné výrobky nebo zboží bez zbytečných průtahů vráceno v neporušeném stavu, s výjimkou výrobků nebo zboží použitých pro posouzení.

Ředitel celního úřadu uloží rozhodnutím kromě pokuty i propadnutí nebo zabrání výrobků nebo zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví. Vlastníkem propadlých nebo zabraných výrobků nebo zboží se stává stát.

Ředitel celního úřadu určí, že zabrané nebo propadlé výrobky nebo zboží budou zničeny, anebo jsou-li využitelné pro humanitární účely, může ředitel celního úřadu určit, že budou poskytnuty k těmto účelům, a to bezplatně.

3)

Podle zákona č. 64/1986 Sb. Česká obchodní inspekce je orgánem státní správy podřízeným Ministerstvu průmyslu a obchodu; člení se na ústřední inspektorát a jemu podřízené inspektoráty.

Podle ustanovení § 2 cit. zákona Česká obchodní inspekce kontroluje právnické a fyzické osoby prodávající nebo dodávající výrobky a zboží na vnitřní trh, poskytující služby nebo vyvíjející jinou podobnou činnost na vnitřním

trhu, poskytující spotřebitelský úvěr nebo provozující tržiště (tržnice), pokud podle zvláštních právních předpisů nevykonává dozor jiný správní úřad, pokud tento zákon nestanoví jinak.

Česká obchodní inspekce při tom mimo jiné kontroluje, zda nedochází ke klamání spotřebitele, přičemž za klamání spotřebitele se považuje také nabídka nebo prodej výrobků nebo zboží porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladování těchto výrobků nebo zboží za účelem nabídky nebo prodeje.

Zákon o České obchodní inspekci v ustanovení § 7b a 7c dává inspektorátům oprávnění shodná s oprávněními celních úřadů.

Inspektor je povinen při prokázání zjištění nabídky, prodeje nebo skladování výrobků nebo zboží, které porušuje práva z duševního vlastnictví uložit zajištění těchto výrobků nebo zboží. Česká obchodní inspekce je oprávněna uskladnit zajištěné výrobky nebo zboží, které porušuje práva z duševního vlastnictví mimo dosah kontrolované osoby. Kontrolovaná osoba je povinna zajištěné výrobky nebo zboží inspektorovi vydat. Odmítá-li vydání, budou tyto výrobky nebo zboží kontrolované osobě odňaty.

Zajištění výrobků nebo zboží, které porušuje práva z duševního vlastnictví, trvá do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o jejich propadnutí nebo zabrání, případně do doby, kdy bude prokázáno, že se nejedná o takovéto výrobky nebo zboží.

Ředitel inspektorátu je oprávněn uložit i propadnutí nebo zabrání výrobků nebo zboží, které porušuje práva z duševního vlastnictví. Vlastníkem propadnutých nebo zabraných výrobků nebo zboží se stává stát.

Ředitel inspektorátu je oprávněn určit, že zabrané nebo propadnuté výrobky nebo zboží budou zničeny, anebo jsou-li využitelné pro humanitární účely, že budou poskytnuty k těmto účelům, a to bezplatně.

Výrobky nebo zboží propadnuté nebo zabrané, mohou být poskytnuty k humanitárním účelům pouze přejímajícím organizacím, jimiž mohou být:

- a) organizační složky a příspěvkové organizace státu nebo územních samosprávných celků, zřízené za účelem poskytování sociální péče nebo působících v oblasti zdravotnictví nebo školství, nebo
- b) jiné právnické osoby, pokud:
  1. nebyly zřízeny za účelem podnikání,
  2. předmětem jejich činnosti je pouze činnost v oblastech uvedených v písmenu a),
  3. poskytují humanitární pomoc nejméně 2 roky, a
  4. doloží, že nemají daňové nedoplatky nebo nedoplatky na platbách pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, a není-li proti nim vedeno soudní řízení.

Pro humanitární účely mohou být poskytnuty výrobky nebo zboží, ze kterého byly přejímající organizací beze zbytku odstraněny a zničeny prvky porušující práva duševního vlastnictví. Každý výrobek nebo zboží musí být neodstranitelnou barvou označen nápisem „humanita“ tak, aby nebyla snižována důstojnost fyzických osob, které budou tyto výrobky užívat.

7. Aplikace směrnice Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví

Předmět a oblast působnosti směrnice je vymezen v článku 1 směrnice tak, že se jedná o trestní opatření nezbytná k prosazování práv duševního vlastnictví. Stejně jako ve směrnici 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví zahrnuje výraz „práva duševního vlastnictví“ veškerá práva duševního vlastnictví. Stejně jako čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie, podle něhož „duševní vlastnictví je chráněno“, je oblast působnosti trestní ochrany horizontální.

Směrnici lze použít na všechna ustanovení práv duševního vlastnictví stanovená právním řádem Společenství nebo vnitrostátními právními řády členských států, jako např. směrnici 2004/48/ES. Prohlášení Komise 2005/295/ES, které se týká článku 2 směrnice 2004/48/ES, stanoví seznam těchto práv, jejichž cílem je poskytnout v oblasti působnosti směrnice větší právní jistotu. Směrnice se použije, aniž jsou tím dotčeny přísnější předpisy stanovené v členských státech.

Článek 3 směrnice zavazuje členské státy označit za trestný čin jakékoliv úmyslné porušení práva duševního vlastnictví, pokud je spácháno v obchodním měřítku. Směrnice uvádí i pokus, spolupachatelství a návod. Kritérium obchodního měřítka je převzato z článku 61 dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dohoda TRIPS) uzavřené dne 15. dubna 1994, která spojuje všechny členy Světové obchodní organizace. Článek 61 dohody TRIPS říká, že „členové stanoví trestní řízení a tresty používané alespoň pro úmyslné činy padělaní výrobní nebo obchodní značky nebo pro činy pirátství, které poškozují autorské právo, spáchané v obchodním měřítku. Sankce budou zahrnovat tresty odnětí svobody nebo pokuty dostačující k odstrašení a budou odpovídat výši trestů za přestupky odpovídající závažnosti. Ve zvláštních případech budou možné sankce rovněž zahrnovat zajištění, konfiskaci a zničení daného zboží a všech prostředků a nástrojů, které v zásadě sloužily ke spáchání přestupku. Členové budou moci stanovit trestní řízení a tresty používané na ostatní činy porušující práva duševního vlastnictví, zvláště pokud jsou spáchány vědomě a v obchodním měřítku“.

Protiprávní jednání musí být úmyslné, což nemá zpochybňovat zvláštní systémy odpovědnosti, které byly ustanoveny, jako systém odpovědnosti poskytovatelů internetových služeb stanovený články 12 až 15 směrnice 2000/31/ES o elektronickém obchodu.

Článek 4 směrnice upravuje druhy sankcí: kromě odnětí svobody u fyzických osob stanoví řadu sankcí, které mohou být použity jak pro fyzické, tak pro právnické osoby: jedná se o pokuty, konfiskaci majetku náležejícího odsouzené osobě, ať se jedná o zboží, které je předmětem sporu, nebo o prostředky, nástroje nebo podklady, které v zásadě sloužily k výrobě nebo rozšiřování příslušného

zboží. Pro zvláštní případy jsou stanoveny další sankce: zničení zboží, které je předmětem sporu, a majetku, který v zásadě sloužil k výrobě daného zboží, celkové, dílčí, definitivní nebo dočasné uzavření podniku nebo provozovny, které v zásadě sloužily ke spáchání protiprávního činu. Rovněž se stanoví trvalý nebo dočasný zákaz provozování obchodní činnosti, umístění pod soudní dohled nebo soudní likvidace a zákaz přístupu k veřejné podpoře a dotacím. Nakonec je stanoveno zveřejnění soudních rozhodnutí. Tato možnost představuje odstrašující prvek a může rovněž sloužit jako informační prostředek jak pro oprávněné osoby, tak pro širokou veřejnost.

V článku 5 se upravuje výše trestních sankcí: protiprávní jednání musí být trestáno maximálním trestem odnětí svobody na 4 roky, pokud byla spáchána v rámci zločinného spolčení. Stejně tak, pokud tato protiprávní jednání mají za následek riziko pro zdraví nebo bezpečnost osob. Hranice 4 let odnětí svobody byla stanovena proto, že obecně odpovídá kritériu stanovenému pro označení závažného protiprávního jednání. Jedná se o hranici stanovenou ve společném opatření 98/733/SVV a v návrhu rámcového rozhodnutí, které se týká potírání organizované trestné činnosti [KOM(2005) 6 v konečném znění] a v úmluvě OSN o přeshraniční organizované trestné činnosti. Pro fyzické nebo právnické osoby zodpovědné za protiprávní jednání uvedené v článku 3 sankce zahrnují peněžité nebo nepeněžité tresty v maximální výši 100 000 EUR v případech jiných, než jsou nejzávažnější případy, a v maximální výši 300 000 EUR v případech protiprávních jednání, která mají za následek riziko pro zdraví nebo bezpečnost osob. Musí existovat možnost vzít tuto okolnost v úvahu, je-li riziko potvrzeno, i když nebezpečný výrobek ještě škodlivý účinek nevyvolal.

Článkem 6 se stanoví celková nebo částečná konfiskace majetku, který náleží osobě odsouzené za protiprávní jednání spáchané za okolností uvedených v článku 5. Jeho sestavení odkazuje na ustanovení článku 3 rámcového rozhodnutí 2005/212/SVV ze dne 24. února 2005 o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti.

Rámcové rozhodnutí ze dne 13. června 2002 představuje rámce nezbytný k vytvoření společných vyšetřovacích týmů. K usnadnění vyšetřování trestné činnosti, která se týká protiprávních jednání porušujících práva duševního vlastnictví, musí členské státy dotčeným držitelům práva duševního vlastnictví nebo jejich zástupcům a také odborníkům umožnit, aby přispěli k vyšetřování řízenému těmito týmy. Vést vyšetřování v této oblasti je skutečně velmi obtížné a často je pro zjištění, že výrobky byly padělané, nutné získat aktivní účast obětí, zástupců držitele práva duševního vlastnictví nebo odborníků. Oběti nebo jejich zástupci mohou také v případě pochybností rychle určit, zda byly výrobky nalezené v rámci vyšetřování padělané. Zjednoduší se tak získávání důkazů o protiprávních jednáních porušujících práva duševního vlastnictví v rámci vyšetřování vedeného společnými týmy. Členské státy mají v tomto ohledu dosti široký prostor k posuzování.

Článek 8 má za cíl zajistit, aby vyšetřování nebo trestní stíhání týkající se protiprávních jednání ve věci padělaní

a pirátství nezávisela na prohlášení nebo na obvinění osobou, která je obětí protiprávního jednání, alespoň pokud k tomuto jednání došlo na území členského státu. Takové opatření je nutné k tomu, aby vyšetřování protiprávních jednání porušujících právo duševního vlastnictví mohlo být vedeno v příznivých podmínkách. Často se totiž stává, že jsou objeveny zásoby výrobků, u nichž existuje podezření, že se jedná o padělky, ale je občas obtížné rychle kontaktovat nebo identifikovat držitele práva duševního vlastnictví na vnitřním trhu. Podniky, které jsou obětí protiprávního jednání, se mohou nacházet na jakémkoli místě v rámci Společenství a může se jednat o malé nebo střední podniky, nikoli tedy jen o velké podniky, které

vyrábějí obecně známé zboží. V rámci vyšetřování by nebylo vhodné vyžadovat, aby oběť nejprve podala trestní oznámení. K porušení práva duševního vlastnictví často dochází, aniž by jej držitel práva duševního vlastnictví zjistil, a nepodání trestního oznámení v této oblasti nepředstavuje nedbalost oběti.

Lhůta pro provedení směrnice do vnitrostátního práva je stanovena v délce osmnácti měsíců, což vychází z vychází z toho, co bylo stanoveno v jiných směrnicích. Směrnice vstoupí v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku v souladu s ustanoveními čl. 254 odst. 1 Smlouvy o ES.

II. Mgr. Vladimír Abraham

**Kriminalita v oblasti
porušování práv plynoucích
z duševního vlastnictví**

Obsah

1. Historie kriminality	29
2. Formy trestné činnosti	29
2.1 Výrobné plagiátorství	29
2.2 Hudební pirátství	30
2.3 Pirátství audiovizálních děl	31
2.4 Softwarové pirátství	31
2.5 Internet	32
2.5.1 FTP servery	32
2.5.2 Síť Peer-to-peer (P2P)	32
2.5.3 Titulky a obaly	33
2.6 Zvláštní právo pořizovatele databáze	33
3. Policejní statistika v oblasti práv plynoucích z duševního vlastnictví	33
3.1 Sledované ukazatele	33
3.2 Statistika v oblasti porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§150 tr. zákona)	34
3.3 Statistika v oblasti porušování průmyslových práv (§151 tr. Zákona)	34
3.4 Statistika v oblasti porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi – § 152 tr. Zákona	34
4. Organizovaná kriminalita	34
4.1 Charakteristika a vývoj	34
4.2 Znaky organizované kriminality	35
4.3 Minimalizace zisku a systémové nedostatky	35
5. Základní pojmy trestního práva	35
5.1 Trestný čin	35
5.2 Policejní orgán	36
5.3 Trestně právní ochrana	37
6. Závěr	41

1. Historie kriminality

Policie ČR zaznamenala první kontakty s trestnou činností v této oblasti v průběhu roku 1990, kdy byly šetřeny případy **porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu**. Jednalo se zejména o případy prodeje džínového zboží neoprávněně označeného ochrannou známkou firmy LEVIS.

V této souvislosti je nutné připomenout, že typickým znakem řízení české ekonomiky do druhé poloviny roku 1990 byla přísná centralizace. Stát a jeho instituce prostřednictvím plánu řídily všechny ekonomické aktivity (výrobu, obchod, služby). Politicko ekonomickými změnami a přechodem na tržní model hospodářství došlo k rozmachu soukromopodnikatelské sféry, vznikla řada nových podnikatelských subjektů. Stranou jejich aktivit nezůstala ani oblast, kde předmět výroby, obchodu a služeb pramení z duševního vlastnictví.

Formy a způsoby páchaní trestné činnosti jsou od počátku závislé na předmětu zájmu pachatele. Předmětem zájmu pachatele se v počátcích páchaní této trestné činnosti stávají **ochranné známky**, jejichž použitím u druhořadých výrobků získávají výrobky na prodejnosti. Později jednotlivá díla (hudební, filmová, televizní a především díla mající charakter software) u nichž je prodejnost zvyšována jednak lukrativní, nízkou cenou nebo určitým časovým předstihem před oficiální výrobou, distribucí a prodejem.

V oblasti ochranných známek spočívala trestná činnost především v uvádění **výrobků neoprávněně označovaných ochrannou známkou** do oběhu, resp. jejich prodej. Této činnosti předcházela samotná výroba takového zboží v rámci České republiky, tak později jeho dovoz zejména z Asie, a následná jeho distribuce v prodejní síti. Ústřední roli v páchaní trestné činnosti sehrál (do současné doby ještě sehrává) především stánkový prodej textilu, sportovního zboží, obuvi, elektroniky, hodinářského a jiného zboží.

U autorského práva šlo o **neoprávněné nakládání s dílem**, které bylo předmětem ochrany podle práva autorského či předmětem práva příbuzného právu autorskému. V podstatě se jednalo o nelegální (pirátskou) výrobu, kopírování, distribuci a prodej audiokazet a obrazových nosičů. Později se tato trestná činnost plynule rozšířila o nelegální výrobu/kopírování a prodej kompaktních disků a především kopírování softwarových programů bez souhlasu oprávněné osoby, tj. nositele práv k určitému dílu.

2. Formy trestné činnosti

2.1. Výrobní plagiátorství

Podstatou a cílem výrobního plagiátorství je zpravidla použití ochranné známky u druhořadého výrobku, který tím získává na prodejnosti. Na úseku ochranných známek jde především o uvádění do oběhu výrobků neoprávněně označovaných ochrannou známkou nebo známkou s ní snadno zaměnitelnou. Této činnosti předchází sama výroba takového zboží, či jeho dovoz a následná distribuce.

Ústřední roli v distribuci plagiátů sehrává nechvalně proslulý stánkový prodej textilu, sportovního zboží, obuvi, elektroniky, hodinářského a jiného zboží neoprávněně označeného ochrannými známkami renomovaných, světově proslulých firem. Tedy zneužití jednotlivých nápisů a různých log společností, které jsou obecně proslulé a v každém z nás okamžitě evokují jistou představu o kvalitě, barvách a především o cenové hladině za tyto výrobky.

Zneužívání podobnosti se zavedenou značkou je problémem jejího majitele, ale také i spotřebitele, neboť kvalita napodobeniny ve většině případů neodpovídá originálu. V souvislosti s ochranou a užitím ochranných známek se za negativní jednání pokládají zejména tři druhy činností, kterými jsou :

- oblast známkového plagiátorství,
- oblast padělatelství a napodobování etiket,
- oblast balení zboží soutěžitele

Samotná tato forma trestné činnosti přímo netrápí jednotlivé občany, ale především podniky a výhradní dovozce, kteří používají legálních praktik a tím je ohrožována sama jejich existence. Jestliže je do ČR dováženo zboží, které je na takové cenové úrovni, že za tuto cenu není možno v tuzemsku nakoupit ani vstupní suroviny do výrobního procesu, nelze se divit, že nespokojenost tuzemských výrobců graduje. Je holou skutečností, že řada obuvnických a textilních firem musela ukončit svoji činnost, neboť nebyla schopná konkurovat této soustavně přetrvávající trestné činnosti a na ní napojené šedé a černé ekonomice.¹

Tyto nežádoucí ekonomické vazby se více či méně projevují v oblasti dovozu textilního, obuvnického, průmyslového a lihovarnického zboží. Jde především o „spojené nádoby“ dvou způsobů provedení:

- množstevní a hodnotové podfakturace,
- zhodnocení ceny plagiátorstvím.

U obou způsobů provedení je cílem zejména dosažení nelegálních zisků nebo výhodnějšího postavení na trhu.

V předchozích letech byl, tedy míněno kolem roku 2000, v podstatě výskyt plagiátů textilu a obuvi záležitostí importní. Plagiáty textilního zboží byly dováženy především z Turecka a plagiáty obuvi především z Číny. V sou-

¹ ŠEDÁ EKONOMIKA – souhrn ekonomických vztahů, které porušují běžné a etické a morální formy společnosti, jsou na hranici zákona

a jsou těžko postižitelná – patří sem zejména korupce.

časné době se vývoj v této oblasti plagiátorství vrátil na začátek, tedy do období let 1992 až 1995, neboť plagiáty jsou opět vyráběny na území našeho státu (alespoň z části). Při této příležitosti je nutné zdůraznit rozhodující skutečnost, tj. že nejde ovšem o laciné a neumělé napodobeniny jako v počátcích, ale o velice kvalitní a zdařilá díla.

Důvodem této změny je především to, že zhruba od roku 2001 dochází k rozšíření pravomocí celních orgánů a současně s tím byl zvýšen důraz při hraničních a celních procedurách. Z tohoto důvodu bylo plagiátory (pachateli) přistoupeno ke změně chování. Dováženy jsou pouze výrobky, respektive polotovary, které jsou na našem území teprve označovány ochrannými známkami.

Cesty tohoto „horkého“ zboží do ČR jsou velmi různorodé. Nejběžnější je zřejmě kamionová doprava, která je zpravidla provozována tuzemskými dopravci. Druhou běžnou dopravní trasou jsou kontejnery zasílané do ČR letecky, či námořní lodí do Rotterdamu nebo Hamburku a poté železnicí do ČR.

Závažnou hrozbou současnosti je prodej padělaného zboží cestou Internetu, který se jednoznačně vymyká jakékoliv kontrole dozorových orgánů. Není-li již pozdě, je nutné v blízké budoucnosti zaměřit aktivity a spolupráci všech represivních složek na trestnou činnost, která souvisí s paděláním tzv. citlivého zboží. Jedná se zejména o padělků léků a léčivých přípravků, potravin, alkoholické nápoje, kosmetické přípravky, hygienické potřeby, aj.

Padělků těchto příkladem vyjmenovaných komodit neohrožují samotné majitele práv duševního vlastnictví, ale samotné spotřebitele. Například padělané léky a léčivé přípravky mohou přivodit uživatelům závažné zdravotní problémy a v tom nejhorším případě i smrt. Stejně je tomu tak u padělků alkoholických nápojů a dalšího zboží denní potřeby a spotřeby.

Vzhledem k tomu, že ČR je vázána mezinárodními dohodami z oblasti duševního vlastnictví, dovoz plagiátů jakéhokoliv zboží není nikterak jednoduchý, ale vzhledem k vyšší zisku je stále velice dobrým byznysem.

2.2. Hudební pirátství

Pojem hudebního pirátství není v žádném právním předpise přesně definován. Ve většině případů se tímto termínem vymezuje nedovolené rozmnožování a distribuce hudebních nahrávek na nosičích zvuku nebo zvukově obrazových záznamů bez souhlasu autorů, umělců a výrobců. Pirátem se tedy v tomto výkladu rozumí a je všeobecně chápán pachatel (z hlediska trestního práva), který nelegálně vyvíjí činnost v oblasti porušování autorských práv. Tento termín v tomto slovním významu není zakotven v trestním zákoně, ale jde již o obecně rozšířený a hojně používaný termín nejen organizacemi působícími v oblasti ochrany a dodržování autorských práv ale i širokou občanskou veřejností.

Zcela obecným faktorem působícím ve prospěch masového rozvoje produkce pirátských rozmnoženin je i skutečnost, že samotný charakter a možnost konzumace těchto produktů je výrazně mezinárodní, neboť zejména

v oblasti hudebních děl se jedná o produkt vysoce internacionálního charakteru. Předmětem tohoto asociálního jednání či rabování se stávají nejen autorská díla s výkony výkonných umělců, ale i chráněné složky osobnostní.

Podmínky, které rozvoj této nežádoucí protispoločenské činnosti motivují, usnadňují a umožňují, jsou zejména tyto:

- existence značné poptávky po rozmnoženinách;
- poměrně značný fond volného času, resp. daleko větší možnosti využití rozmnoženin;
- plošné rozšíření reprodukční techniky;
- cenová dostupnost.

Druhy hudebního pirátství

a) Bootlegy

Bootlegy jsou neautorizované hudební nahrávky živých vystoupení. Pirát – „bootlegger“ nahrává koncert bez souhlasu interpreta (a pořadatele koncertu) na propašovaném rekordéru.

Rozvoj a dnešní technická úroveň těchto aktivit pirátům velice usnadňují jejich činnost, miniaturní mikrofony s vynikajícími parametry se dají nepozorovatelně pronést i přes důkladnou osobní prohlídku. Vlastní mikrofony jsou zbytečné, pokud se pirát napojí na kabel nebo mixážní pult, případně podplatí-li za tímto účelem technický personál. Tento druh pirátství je ve stejné míře rozšířen v oblasti rocku, popu, jazzu i klasiky. V posledních letech vykristalizovaly dvě formy zpeněžení těchto živých nahrávek:

- „klasický“ bootleg se obrací na sběratele a prodává se pod rukou na šedém nebo černém trhu,
- „posluchačský“ bootleg se obrací na běžného zákazníka a lze jej získat v normálním hudebním obchodu.

Často jsou do této skupiny zařazovány i neautorizované rozhlasové nahrávky a neautorizovaná zveřejnění nezveřejněných studiových nahrávek. Označení není zcela výstižné, protože tyto výrobky využívají jiných zdrojů než pravých živých nahrávek. Zařazení se ale vžil a je částečně oprávněné, protože se „bootlegy v širším slova smyslu“ dostávají na trh stejnými kanály jako pravé.

b) Pirátské kopie

U všech forem kradených kopií používá pirát jako předlohu existující dostupné zvukové nosiče. Podle druhu a počtu předloh, které piráti použili, lze tuto skupinu rozlišit do tří hlavních oblastí:

- klasické pirátské kopie – kompletně přebírá vzorový zvukový nosič, který v jiné podobě přináší na trh jako originál. Je použito smyšlených značek, které vzbuzují dojem legálního licenčního výrobku. Odborník okamžitě pozná pirátský výrobek, neboť dílo špičkového umělce nelze vydávat pod jinou značkou gramofonové společnosti než originál.
- pirátské kompilace – soubor je sestaven z více originálních titulů v pořadí, které v této kombinaci neexistuje

u originálních producentů. Zpravidla jde o prezentace aktuálních měsíčních žebříčků hitparád. Podřazeným druhem kompilačního pirátství jsou licenční podvody, kdy jsou zainteresovaným hudebním firmám prodávány licence, které nemohou být získány od vlastníků a majitelů práv. Ve skutečnosti jsou tyto licenční smlouvy pouhým papírem bez jakékoliv hodnoty. Oprávnění k poskytování uživatelských práv se dokládá zfalšovanými smlouvami nebo řetězcem smluv, který není možné vysledovat až na začátek k samotnému umělci.

- pirátský mix – nedochází ke kopírování celých titulů za sebou, ale hudební zlomky se sestřihávají tak, že vznikne souvislý celek bez přerušování. Výchozím materiálem jsou dostupné zvukové nosiče. K pirátskému mixu lze též počítat „sampling“. Jde o technicky nejnáročnější stupeň, u kterého se jednotlivé instrumentální nebo vokální sekvence (až jednotlivé hudební zlomky existujícího zvukového nosiče) přehrávají v digitální podobě na počítač. Pomocí speciálních SW programů je s tímto výchozím materiálem vhodně manipulováno, mohou být k němu připojovány vlastní kusy. Výsledné dílo je předkládáno jako dílo vlastní.

c) Identické padělky (counterfeits)

Padělky se od pirátských kopií odlišují zejména tím, že přesně a relativně důsledně napodobují vnější vzhled předlohy. Jsou výlučně orientovány na běžného spotřebitele, protože jsou od originálu velmi těžce odlišitelné a mají schopnost zmást i zkušené obchodníky. Objevují se na trhu již řadu let a jejich původ je ve většině případů ve východní Asii a východní Evropě. Při importu na náš tuzemský trh mají tyto padělky vzbudit dojem, že jde o legální dovoz autorizovaných nosičů.

Pro laika je téměř nemožné a pro odborníka velmi náročné posoudit, zda se jedná o padělek nebo originální výrobek. Z toho pramení nebezpečnost takové formy pirátství, neboť laicky rozpoznat pirátské CD zamíchané mezi originální produkci na prodejní je v podstatě nemožné. Bezpečné rozpoznání padělku je možné jen ve speciálních laboratořích. Tato skutečnost pak ztěžuje boj proti takové formě pirátství.

d) Hudební soubory nabízené v rámci sítě Peer-to-peer (P2P)

Mezi nejnovější a v současné době velmi rozšířenou formu hudebního pirátství patří nelegální nabídka hudebních (a audiovizuálních) souborů prostřednictvím Internetu v rámci výměnných sítí Peer-to-peer (také P2P). Procesy a systém P2P sítí jsou popsány v části nazvané Internet.

2.3. Pirátství audiovizuálních děl

V oblasti audiovizuálních děl jde především o útoky na autorská práva výrobců těchto děl, kteří jako jediní mohou udělit souhlas s užitím daného filmového díla.

Bez tohoto souhlasu není možno zhotovovat rozmnoženiny filmových děl a následně je distribuovat. Výrobce, jako vykonavatel autorského práva k filmovému dílu, může pomocí licenční distribuční smlouvy udělit právo k užití a distribuci distribučnímu subjektu na území určitého státu (distribuční právo). Subjekt, kterému toto distribuční právo bylo uděleno, se stává tím, kdo je oprávněn šířit konkrétní filmové dílo v rámci přesně stanovených a vymezených forem tohoto šíření (kino, domácí video, veřejné provozování), na konkrétním teritoriu a po určité době.

Pirátské nosiče audiovizuálních děl byly zpravidla určeny pro domácí užití, pomineme-li příhraniční tržiště. Vedle této formy užití docházelo také často k jeho neoprávněnému užití při veřejné produkci. Klasikou této formy užití jsou videoprojekce ve videokavárnách, videoklubech a autobusech dálkové dopravy, což jsou nejběžnější příklady porušování autorského práva. I v těchto případech platí paralela, obdobně jako u hudební produkce, že každý provozovatel si musí před projekcí zajistit souhlas nositelů práv.

Technický rozvoj v oblasti těchto technologií a konkurenční boj zapříčinil značný pokles nákupních cen samotné vypalovací techniky i prázdných médií. Tyto vlivy pochopitelně odstartovaly plošné kopírování (vypalování) DVD (případně CD) takovým způsobem, že účinně lze tomuto jevu čelit pouze podchycením nástupu nové technologie z tohoto oboru.

2.4. Softwarové pirátství

Softwarovým pirátstvím rozumíme všechny útoky na právo autora a další práva k počítačovým programům (databázím), která jsou uvedena v autorském zákoně.

Užívání počítačových programů v rozporu se smluvními ujednáními, případně zcela nelegálně, má v ČR řadu příčin. S dynamikou rozvoje počítačové techniky a čím dál tím častějším využíváním počítačů v domácnostech, se stává používání počítačových programů v rozporu s licenčními ujednáními běžnou zvyklostí. Velmi pozitivní zprávou je zjištění, že používání legálního softwaru začíná být důležitou součástí firemní kultury. Legální software začala poprvé systematicky a účelně řešit státní správa, která kodifikovala dobře zpracovanou metodiku nakládání se softwarovými prostředky.

Základy softwarového pirátství jsou zpravidla vybudovány na základních školách. Zde dochází k masivnímu porušování zákona žáky v podstatě zcela nevinným zapůjčováním a směnou počítačových programů. Tato návyk zakládá negativní dopady do blízké budoucnosti, stává se totiž normalitou. Oproti tomu starší generace, leckdy z nedostatku informovanosti, takové jednání nepovažuje za protiprávní.

Druhy softwarového pirátství

Softwarové pirátství nelze jednoduše roztřídit a specifikovat do oblastí, do kterých lze zařadit všechny případy

nelegálního nakládání s programovým vybavením počítače. Níže jsou vedeny jeho nejznámější projevy.

- a) **Piráctví koncových uživatelů (End User Piracy)** – jde o nejrozšířenější druh softwarového pirátství. Principem je používání několikanásobné kopie jednoho softwarového balíku na několika počítačích, případně rozšiřování kopií dotčeného softwaru dalším zájemcům.
- b) **Domácí pirátství (Home Piracy)** – tento druh pirátství má mnoho společných znaků s kategorií pirátství koncových uživatelů. Domácí pirátství zahrnuje všechny činnosti od nevinného vyměňování disket a CD s přáteli, přes používání nelegálně získaného software na rodinném počítači, až po provozování nevýdělečné BBS za účelem ilegální distribuce software. Podstatným aspektem je zde kupní síla a cena softwarového balíku. Domácí pirátství je ze zcela pochopitelných důvodů asi nejhůře detekovatelnou a regulovatelnou skupinou pirátství.
- c) **Piráctví prodejců (Reseller Piracy)** – tohoto druhu pirátství se dopouštějí komerční společnosti, které prodávají hardware počítače s již předinstalovanými nelegálními kopiemi některých počítačových programů, případně nahrají software do systémů bez poskytnutí originálních disket a manuálů.

Mezi tyto případy je nutné zařadit i případy, kdy je nic netušícímu zákazníkovi prodán software stažený z distribuce. Tento druh softwarového pirátství se rozšiřuje po celém světě a současně nabírá na intenzitě.

- d) **Piráctví na BBS a na Internetu (BBS/Internet Piracy)** – zkratka BBS (Bulletin Board Systems) nemá v češtině smysluplný ekvivalent. V podstatě BBS tvoří jeden počítač, který pracuje v plně automatizovaném režimu a má k sobě připojen alespoň jeden modem. Zájemce, který zavolá na číslo modemu, komunikuje s instalovaným BBS programem a může procházet jeho nabídkou. Internet je v současné době natolik rozšířenou technologií, kterou není třeba dále představovat. Tento druh pirátství je realizován prostřednictvím elektronického přesunu legálního programového vybavení. Předpokladem pro tento druh pirátství je skutečnost, že systémový operátor nebo uživatel nahrají na BBS či Internet legální programové vybavení, nebo z nich stahují legální software za účelem pořízení a používání další kopie bez příslušné licence.
- e) **Piráctví podniků (Corporate Piracy)** – je v mnohém velice podobné pirátství probíhajícímu na BBS nebo na Internetu. „Kořenem zla“ jsou v tomto případě lokální sítě (LAN) firmy nebo podniku, kde má k jedné legálně instalované kopii určitého programu nelicencovaný přístup potenciálně i několik set zaměstnanců. Bezpečnosti přístupu k jednotlivým částem sítě se většinou nevěnuje příliš pozornosti a bezpečnostní opatření v tomto směru jsou považována v podstatě za mrhání peněžními prostředky i lidskými zdroji. Není

se pak co divit, že myšlenka získat snadno a bez rizika zdarma přístup k určitému softwaru či jeho kopii je pro zaměstnance tak lákavá.

- f) **Průmyslové pirátství (Industrial Piracy)** – tento druh pirátství je založen na skutečnosti, že jednotlivec nebo skupina jednotlivců za účelem získání značného majetkového prospěchu ve velkém měřítku kopíruje a distribuuje programové vybavení. Největším rozsahem průmyslového pirátství se pravidelně vyznačují rozvojové země, kde se do výroby pirátských kopií zapojují i vládou vlastněné podniky chrlící mnohdy tisíce CD nosičů denně. Tento druh softwarového pirátství je v ČR spíše výjimečný.

2.5. INTERNET

K porušování autorského práva na Internetu dochází v případech zpřístupňování souborů (například prostřednictvím webových stránek či prostřednictvím tzv. peer to peer sítí), jejichž obsahem je autorské dílo.

2.5.1. FTP servery

FTP servery patří k základním internetovým službám. FTP servery pracují na principu přímého nahrávání a stahování, ke kterému se na rozdíl od výměnných sítí využívá úložný prostor některého serveru. Na tento server je soubor umístěn a z něj si jej pak zájemci stahují. FTP servery jsou často využívány k distribuci nelegálního obsahu, a to jak na úrovni neprofesionálních (veřejné, většinou krátkodobě funkční servery s omezeným množstvím dat), tak i profesionálních pirátů (tajné, veřejně nepřístupné servery s velkým množstvím dat).

Přímým stahováním rozumíme stahování pomocí internetového prohlížeče, bez použití specializovaných programů. Přímé stahování úzce souvisí se vznikem velkého množství tzv. filehostingových serverů² typu Rapidshare.de, MegaUpload.com nebo českých Nahraj.cz či eDisk.cz.

2.5.2. Síť Peer-to-peer (P2P)

Nejnovější a velmi rozšířenou formou pirátství v oblasti hudebních a audiovizuálních děl je nabídka digitálních souborů obsahujících autorská díla prostřednictvím Internetu v rámci výměnných sítí Peer-to-peer (také P2P).

Sdílení, jako pojem používaný v souvislosti s tímto druhem pirátství, znamená jednání, kdy uživatel zpřístupní část svého harddisku společně se soubory na něm uloženými ostatním uživatelům P2P sítě. Současně jim přitom umožňuje soubory stahovat. U některých sítí zároveň uživatel, který dává určité soubory k dispozici, sdílí ostatním uživatelům – zájemcům prostřednictvím seznamu souborů, které soubory sdílí.

V obecnějším slova smyslu se internetovým sdílením rozumí to, že různí uživatelé si navzájem zprostředko-

² Zpravidla zahraniční servery určené pro ukládání velkých souborů. Budit dojem, že bojují proti tomu, aby na ně byl umístován nelegální

obsah, ve skutečnosti z něj žijí. Ke stahování ze serveru i umístování souborů na servery stačí pouze internetový prohlížeč.

vávají soubory, které tak prostřednictvím určité P2P sítě sdílejí. K provozování této činnosti musí mít uživatel sítě P2P nainstalován speciální program (P2P klient). Pomocí tohoto programu se uživatel připojuje k síti, a eviduje nabídky. Současně vyhledává požadovaný soubor a v případě potřeby zkontaktuje poptávajícího a nabízejícího.

Mezi nejznámější sítě patří:

Napster – poté, co byla její činnost zastavena soudně, byla zakoupena jinou společností a nyní funguje na legální bázi;

FastTrack – síť používaná klientem Kazaa; činnost byla soudně pozastavena;

Soulseek – centralizovaná síť orientovaná převážně na hudbu;

Gnutella – decentralizovaná síť menšího významu;

eDonkey – centralizovaná síť s velkým počtem řídicích prvků (velmi populární);

Direct Connect – globálně decentralizovaná síť (populární);

BitTorrent – globálně decentralizovaná síť v současné době zřejmě nejpoblárnější.

2.5.3. Titulky a obaly

S internetovým pirátstvím souvisejí také dvě rozšířené formy porušování autorského práva:

- distribuce titulků (buď se jedná o chráněný překlad původních dialogů nebo o neoprávněný překlad původních dialogů, který vznikl bez souhlasu autorů a nesmí být šířen),
- distribuce skenů obalů DVD a CD (děl výtvarných, grafických a fotografických umožňujících si vyrobit ke staženému a vypálenému dílu krabičku s potiskem).³

K oblibě serverů, na nichž jsou umístovány titulky, vede skutečnost, že značná část pirátů stahuje díla ze zahraničních sítí, kde zpravidla není k dispozici žádná forma české lokalizace. Samotné titulky jsou uloženy v malém textovém souboru a při přehrávání filmu jsou zobrazovány přímo s pomocí přehrávače (např. BSPlayer) nebo specializovaným programem (např. VobSub), který je vloží do obrazu nezávisle na přehrávači.

Ke každému filmu existuje mnoho verzí ripu⁴, které se mohou lišit časováním (vynechané znělky); existuje proto také více upravených verzí titulků. Z tohoto důvodu také autor titulků definuje na titulkovém serveru údaje pro konkrétní použití verze.

2.6. Zvláštní právo pořizovatele databáze

Databází zákon rozumí soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření. Databáze může, ale nemusí vždy být souborným autorským dílem.

Souborným dílem je databáze tehdy:

- pokud je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora (§ 2 odst. 5 autorského zákona), nebo
- pokud je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvoem (§ 2 odst. 2 autorského zákona).

V naposled uvedených případech, kdy databáze je současně dílem ve smyslu autorského zákona, k databázi vzniká dvojí druh práv:

- jednak autorské právo k databázi jako dílu,
- jednak zvláštní právo pořizovatele databáze.

Vedle těchto práv vztahujících se k databázi jako takové samozřejmě ještě mohou existovat autorská práva k jednotlivým dílům, která jsou součástí obsahu databáze. K databázi, bez ohledu na to, zda je souborným dílem, vzniká zvláštní právo pořizovatele databáze, pokud pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze představuje kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad bez ohledu na to, zda databáze nebo její obsah jsou předmětem autorskoprávní nebo jiné ochrany.

Pořizovatelem databáze je fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba. Pořizovatelem databáze tak může, ale nemusí být autor databáze jako souborného díla a ve většině případů tomu tak nebude.

3. Policejní statistika v oblasti práv plynoucích z duševního vlastnictví

3.1. Sledované ukazatele

Kriminální statistiky byly převedeny na počítačovou formu zpracování v roce 1973. V této době byly ve statistikách vykazovány počty zjištěných trestných činů z oblasti duševního vlastnictví řádově v jednotkách. Při této příležitosti je nutné zdůraznit, že jde o údaje za celou federaci, tedy včetně Slovenska. Prakticky od počátku roku 1993 lze podávat objektivní statistické údaje o nápadu a objasněnosti dotčených trestných činů na území České republiky.

Druhým závažným nedostatkem v oblasti statistického sledování je skutečnost, že kriminální statistiky neposkytovaly možnost, až do konce roku 1996, exaktně vyjádřit konkrétní počet trestných činů spáchaných v určitém časovém období. Respektive, problematiku duševního vlastnictví vykazovaly ve sloučené podobě (§149 nekalá soutěž, §150 porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu,

³ Zdroj: www.cpuofilm.cz

⁴ rip – Označení pro film, který je stažen z libovolného média (kino,

televize, DVD) a zkomprimován na standardní velikost jednoho či dvou CD pro účely pirátského šíření.

§ 151 porušování průmyslových práv a § 152 porušování autorského práva včetně). Tato evidence neumožňovala precizovat kolik trestných činů bylo spácháno podle jednotlivých ustanovení trestního zákona.

Na základě požadavku tehdejšího Odboru hospodářské kriminality, Ředitelství služby kriminální policie PP ČR, jsou statistické ukazatele od počátku roku 1997 členěny podle jednotlivých trestných činů.

Ukazatele kriminální statistiky jsou rozděleny do základních skupin tak, jak jsou definovány zákonem č. 140/1961 Sb. trestní zákon, a jak se do současné doby vyskytují v oblasti duševního vlastnictví, tj.

- a) porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§ 150 tr. zákona),
- b) porušování průmyslových práv (§ 151 tr. zákona),
- c) porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi – § 152 tr. zákona,
- d) poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 257a trestního zákona),
- e) nekalá soutěž (§ 149 trestního zákona).

3.2. Statistika v oblasti porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§ 150 tr. zákona).

Ze současných statistik lze vyčíst fakta, která nám ukazují vývoj a současný stav v této oblasti kriminality. Ze statistiky je zřejmé, že od roku 1997 do roku 2000 docházelo v České republice k nárůstu počtu trestných činů jak zjištěných, tak objasněných. Zvyšoval se počet stíhaných osob. Ve vazbě na tento ukazatel byl také zaznamenán zvyšující se trend u způsobených škod předmětnou trestnou činností.

Tato problematika prochází zásadním zlomem v roce 2001. Od tohoto roku až do současné doby (r. 2006 je posledním ukazatelem) stagnuje kriminalita na ¼ trestné činnosti zjištěné v roce 1999.

3.3. Statistika v oblasti porušování průmyslových práv (§ 151 tr. zákona)

Z předchozího textu je zřejmé, že i v této oblasti porušování práv plynoucích z duševního vlastnictví lze sledovat s úspěchem genezi až od roku 1997. Kriminální statistiky v případě této trestné činnosti nám jednoznačně ukazují, že tato oblast není v dlouhodobém měřítku cíleným středem zájmu pachatelů. Pozorovat lze pouze v letech 2001 a 2002 mírný nárůst předmětné kriminality, ale v posledních letech se četnost odhalených případů v této oblasti vrátila na úroveň roku 1997. V rámci České republiky je tato kriminalita velmi nízká, pohybuje se v rozmezí jednotek.

3.4. Statistika v oblasti porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi – § 152 tr. zákona

Srovnáním kriminální statistiky z oblasti plagiátor-

ství (§ 150 tr. z.) a kriminální statistiky z oblasti pirátství (§ 152 tr.z.) je zcela zřejmé, že tyto dva druhy kriminality mají v zásadě mnoho společného. Jde především o genezi a rozvoj, počet útoků proti chráněnému zájmu, jejich vzestup a pokles, výše škod.

Ze statistiky je zřejmé, že v oblasti porušování autorských práv docházelo od roku 1997 do roku 1999 v České republice ke **skokovému** nárůstu počtu trestných činů jak zjištěných, tak objasněných. Zvyšující se trend způsobených škod, ve vazbě na tento ukazatel, byl obdobně jako u plagiátorství zaznamenán i u této trestné činnosti.

Problematika pirátství od roku 2002 a především 2003 prochází obdobně jako plagiátorství zásadním zlomem. Od tohoto roku až do současné doby (r. 2006 je posledním ukazatelem) stagnuje kriminalita na 1/7 trestné činnosti zjištěné v roce 1999.

4. Organizovaná kriminalita

4.1. Charakteristika a vývoj

Organizovaná kriminalita se stala jedním z nejnebezpečnějších společenských problémů, který zasahuje do různých sfér naší společnosti. Situace, která se vyvinula přechodem ekonomiky od plánovaného hospodářství k tržním mechanismům, současně liberalizace práva a ekonomiky, vytvořila vhodné podmínky pro rozvoj organizované kriminality i na území naší republiky. Tyto podmínky lze jednoznačně definovat jako ekonomickou transformaci spojenou s velkými majetkovými přesuny, rychlé vytvoření trhu a kumulace kapitálu, otevření hranic a s tím spojená migrace osob.

Organizovaná kriminalita představuje specifický typ mnohostranné trestné činnosti, vykazující řadu shodných formálních rysů s podnikatelskou činností. Tato kriminalita je organizována za účelem dosahování maximálního zisku bez ohledu na použité prostředky a oblasti podnikání. Reaguje na strukturu společenské poptávky, ať už vyplývající z nedostatečného uspokojování, případně uměle vyvolávanou poptávkou.

Existenciální podstatou organizovaného zločinu je poskytování zboží (případně služeb), jež jsou zákonem omezeny (případně zakázány), po nichž však v populaci existuje poptávka, a to bez ohledu na společnost vytvářené morální bariéry. Smyslem organizovaného zločinu je pak dosahování zisku, přičemž páčání vlastní trestné činnosti je až druhotné. Trestnou činností lze tedy chápat jako účelový nástroj k dosahování hlavního cíle – zisku, jenž má být trvalý a maximální.

Ekonomická moc organizovaných skupin dlouhodobě usiluje o integraci do politických a státních orgánů a o získání skutečné moci ve státě. Díky soustavně získávaným vysokým ziskům je schopen organizovaný zločin destabilizovat společenský a politický systém.

Vláda ČR přijala svým usnesením č. 673 ze dne 29. října 1997 Aktualizaci koncepce boje proti organizovanému zločinu, jejíž součástí byl také Harmonogram aktivit

Ministerstva vnitra v boji proti organizovanému zločinu. Součástí tohoto harmonogramu je také úkol "Vypracovat koncepci boje proti obchodování s padělaným a pirátským zbožím".

Zpracovaná koncepce, která předložila objektivní analýzu celkového rozsahu kriminality v oblasti duševního vlastnictví, se stala podkladem pro rozhodnutí vlády. Vláda stanovila svým usnesením č. 342 ze dne 18. května 1998 bezpečnostním rizikem komplexní úsek práv k duševnímu vlastnictví.

Na území České republiky, v oblasti porušování práv plynoucích z duševního vlastnictví, působí především zločinecké organizace, které pocházejí ze zahraničí. Pronikají na naše území za pomoci různých krycích firem (jejich členové získávají povolení k pobytu za účelem zaměstnání ve vlastní firmě, nebo ve firmě, kterou provozuje další příbuzná osoba). Takto vytvořené a legalizované obchodní společnosti vytvářejí základnu pro nelegální migraci, která následně tvoří personální zdroje zločineckých organizací.

4.2. Znaky organizované kriminality

odborný přístup;

- hierarchie řízení, plánování, dělba práce;
- technické zázemí, využívání moderních technologií;
- poradci, kvalitní a aktuální informace;

bohatství:

- vysoké zisky vytváří obrovské finanční prostředky, které mohou být investovány do rozvoje a zkvalitňování kriminálních procedur;
- vysoké zisky umožňují zajištění relativní bezpečnosti organizátorů a jejich pomocníků;

mezinárodní spojení a působení:

- neomezený pohyb osob, případně velmi málo omezený pohyb;
- velmi složitá kontrola toku peněz;
- daňové ráje a pračky peněz;
- neomezený a on-line tok informací;

pronikání do oficiálních společenských struktur:

- kompromitování;
- zneužívání;
- korupce.

4.3. Minimalizace zisku a systémové nedostatky

Z předchozího textu vyplývá, že trestná činnost je organizována za účelem dosažení zisku. Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví vytváří vysoké zisky, které jsou opětovně investovány do rozvoje a zkvalitňování kriminálních procedur.

Vysoké zisky organizovaného zločinu vytvářejí možnost financování nejrůznějších obchodů, které vedou ke ztrátě konkurenceschopnosti firem podnikajících v mezích zákonných norem a k závislosti celých odvětví národního hospodářství na ilegálních kapitálových proudech.

Jednou z účinných metod postupu proti tomuto druhu kriminality je zabavování a konfiskace nezákonně nabytých prostředků. Na tomto místě je třeba si uvědomit, že zatím co do páchání vlastní trestné činnosti je zapojena většina členů organizované skupiny, manipulace s prostředky získanými trestnou činností je záležitostí nejvýše postavených členů organizace, nejčastěji nejvyššího článku organizační hierarchie. Bylo by asi naivní se domnívat, že samotný vůdce organizace prostředky legalizuje. K tomuto účelu jsou uzavírány různé kooperace s organizacemi, které nemají s předmětnou trestnou činností nic společného. Zvenčí se společnosti projevují jako zcela legální s legitimním předmětem podnikání. Je pravidlem, že legalizace je prováděna jako služba za úplatu.

Z textu předchozího odstavce je zcela zřejmé, že prokazování původu prostředků pocházejících z organizované trestné činnosti v oblasti plagiátorství a pirátství za výrazně složitější problém, než prokazování vlastní trestné činnosti organizované struktury. Aby bylo možno postupovat účinně v boji s tímto druhem kriminality, je nutné učinit minimálně změny:

- dosavadního pohledu na problematiku,
- jednoznačně definovat kriminalitu v oblasti duševního vlastnictví jako organizovanou kriminalitu, bude-li k tomu politická a legislativní vůle,
- zařadit tento druh kriminality mezi závažné trestné činy,
- přístupů v potírání této trestné činnosti, není-li eliminován zisk z organizovaného zločinu, nemůže být eliminován ani sám organizovaný zločin (zisk je Achillovou patou organizovaného zločinu),
- eliminovat projevy bagatelizací,
- zaměření pracovníků, které se orientuje pouze na odhalení a dokumentování primární (zdrojové) kriminality,
- pohledu na časovou náročnost – aktivity zaměřené na boj s legalizací zisku pocházejícího z organizovaného zločinu jsou časově velmi náročné,
- zabývat se ekonomickým rozpracováním jednotlivých organizovaných skupin, které spočívá v zadokumentování veškerého majetku a jeho pohybu.

5. Základní pojmy trestního práva

5.1. Trestný čin

Trestným činem je jen takové jednání, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně a které je nebezpečné pro společnost. Musejí tedy být najednou splněny dvě podmínky. Ta první podmínka je formální a říká, že jen takové jednání, které je zákonem označeno za trestný čin, může být trestným činem. Jestliže tedy nějaké jednání není v trestním zákoně popsáno, nemůže být trestným činem, byť by bylo jakkoliv nebezpečné a nemorální. Jedná se o jeden ze základních principů právního státu, že není trestného činu bez zákona (nullum crimen sine lege).

Tento formální přístup by však v některých případech mohl vést ke kriminalizaci činů, které sice odpovídají zákonnému vymezení konkrétního trestného činu, které ale zároveň nejsou pro společnost nebezpečné. Z tohoto důvodu zákon vyžaduje splnění i materiální podmínky, která omezuje okruh trestných činů jen na ty, které jsou společensky nebezpečné. Společenská nebezpečnost přitom musí být vyšší než nepatrná (u mladistvých vyšší než malá). Pokud se tedy někdo dopustí činu, který sice formálně naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, ale nedosahuje zákonem požadovaného stupně společenské nebezpečnosti, nemůže se jednat o trestný čin, ale věc může být posouzena třeba jen jako přestupek. Míru společenské nebezpečnosti přitom posuzuje soud jakož i všechny orgány činné v trestním řízení na základě významu chráněného zájmu, který byl trestným činem dotčen, způsobu provedení a následků činu, a to i s přihlédnutím k okolnostem činu, osobě pachatele a jeho pohnutkám.

Aby jednání pachatele mohlo být posouzeno jako trestný čin, musí se jednat o jednání zaviněné. K naplnění skutkových podstat některých trestných činů je třeba zavinění úmyslné (např. krádež), u jiných postačí zavinění nedbalostní (např. ublížení na zdraví při dopravní nehodě).

Pokus a příprava trestného činu

Trestný není jen dokončený trestný čin, ale trestně odpovědný je i pachatel, který se o trestný čin pouze pokusil, avšak k dokončení činu nedošlo. Při pokusu o trestný čin se přitom ukládá trest v rámci stejné trestní sazby jako u dokončeného trestného činu. Jednání pachatele, který např. střílel po někom v úmyslu ho zabít, ale netrefil se, je z hlediska trestní odpovědnosti posuzováno stejně, jako kdyby se mu trefit podařilo.

U zvláště závažných trestných činů (tedy zjednodušeně řečeno těch, u nichž horní hranice trestu odnětí svobody dosahuje nejméně 8 let) je stejným způsobem trestána i příprava k trestnému činu. Příprava na rozdíl od pokusu ještě nesměřuje bezprostředně k dokonání trestného činu, ale zajišťuje podmínky pro dokonání takového činu (např. pachatel si opatří zbraň v úmyslu někoho s ní zabít).

Skutkové podstaty trestných činů z oblasti duševního vlastnictví nejsou zahrnuty do skupiny zvláště závažných trestných činů ve smyslu ustanovení § 41 odst. 2 trestního zákona. Z tohoto důvodu není u těchto trestných činů stádium přípravy (§ 7 odst. 1 tr. zákona) trestné.

Kriteria společenské nebezpečnosti

Obecné vodítko pro zkoumání stupně společenské nebezpečnosti poskytuje ustanovení § 3 odst. 4 trestního zákona demonstrativním výčtem skutečností, ke kterým je třeba přihlížet při stanovení stupně nebezpečnosti konkrétního jednání pro společnost. Z konstrukce a výkladu pojmu společenské nebezpečnosti jasně vyplývá, že její posouzení je vícekritériální, přičemž vždy záleží na povaze

případu, jakou váhu je třeba jednotlivým kritériím přidělit. Každý případ je třeba posuzovat individuálně, a to jak vzhledem k formálním, tak materiálním znakům příslušného deliktu. Ze systematického zařazení trestných činů porušování práv plynoucích z ochrany duševního vlastnictví je možno dovodit, že úmyslem zákonodárce bylo vzhledem k druhovému objektu hospodářských trestných činů trestněprávně postihnout především závažnější porušení těchto práv.

Lze se pokusit o sestavení příkladného výčtu skutečností, které mohou mít obecně vliv na společenskou nebezpečnost porušování těchto práv, přičemž v literatuře⁵ se povětšinou uvádí tyto okolnosti jako rozhodující k posouzení společenské nebezpečnosti daného jednání:

- **význam chráněného zájmu**, který byl činem dotčen.
- **způsob provedení činu** – pachatel, který porušil práva činil ve skupině či za pomoci dalších pachatelů.
- **trvání a intenzita činu** – půjde především o to, jak dlouho pachatel práva porušoval, jak často např. nelegální počítačové programy používal.
- **následky** – zde půjde opět o úvahu nad povahou a dopady porušení práv.
- **rozsah škody** – výše způsobené škody může mít v konkrétním případě význam pro stanovení společenské nebezpečnosti činu, problematické je však její určení. I bez shody na metodě vyčíslení škody lze však z relativního hlediska říci, že větší počet např. nainstalovaných nelegálních programů znamená větší výši škody (ať již jakkoli vyčíslené) a tedy i vyšší společenskou nebezpečnost pachatelova jednání v konkrétním případě.
- **okolnosti, za kterých byl čin spáchán**. Uvádí se mj.⁶ že vyšší stupeň společenské nebezpečnosti mají činy, jež se v určité době na určitém místě rozmáhají.
- **osoba pachatele** – na místě je zde zkoumat osobnost a chování pachatele vzhledem ke spáchanému deliktu. Jde o osobní a profesní postavení pachatele, jeho chování před činem i po něm, postoj pachatele k trestnému činu apod.
- **míra zavinění** – zde obecně platí, že přímý úmysl vykazuje vyšší stupeň společenské nebezpečnosti. Rovněž může mít význam například i to, zda se jednalo o čin uvážený, dopředu připravovaný.
- **pohnutka** – půjde především o to, z jakého důvodu pachatel delikt porušení autorského práva spáchal. Může jít např. o prostou neochotu platit za legální produkty, snahu způsobit škodu poškozeným subjektům a v neposlední řadě třeba i o určitý druh zábavy (zejména u mladistvých pachatelů).

5.2. Policejní orgán

Policejní orgán je jedním z orgánů činných v trestním řízení a zásadně se jím rozumí útvar Policie České republiky nebo jeho nižší organizační články, který plní úkoly

⁵ Novotný, Dolenský, Jelínek, Vanduchová – Trestní právo hmotné – I. obecná část, 3. vydání, Praha. Codex 1997

⁶ Šámal, Púry, Rizman, Trestní zákon, Komentář, 3. vydání, Praha, C.H.Beck 1998

v trestním řízení. Policejní útvary vystupují v postavení policejního orgánu nejčastěji a dělí se na útvary s územně vymezenou působností a útvary s působností na celém území České republiky.

Postavení policejního orgánu také mají:

- útvar **Ministerstva vnitra** (Inspekce ministra vnitra) v řízení o trestných činech policistů,
- pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků **ozbrojených sil**,
- pověřené orgány **Vězeňské služby České republiky** v řízení o trestných činech příslušníků této služby,
- pověřené orgány **Bezpečnostní informační služby** v řízení o trestných činech příslušníků této služby,
- pověřené orgány **Úřadu pro zahraniční styky a informace** v řízení o trestných činech příslušníků tohoto úřadu,
- pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů, předpisů o dovozu, vývozu a průvozu zboží, a to i v případě, jedná-li se o příslušníky ozbrojených sil, výše uvedených služeb či úřadu, dále v řízení o trestných činech spáchaných porušením předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech **Evropské unie**, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, a také v řízení o **daňových** trestných činech, je-li **správce daně** celní orgán.

Tyto další orgány provádějí prověřování, vyšetřování pak koná útvar služby kriminální policie a vyšetřování. U trestné činnosti příslušníků Policie České republiky, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace vyšetřování koná státní zástupce.

Při dálkových námořních plavbách může vyšetřování trestných činů spáchaných na lodi konat kapitán lodi.

5.3. Trestně právní ochrana

Trestněprávní ochrana práv plynoucích z duševního vlastnictví je zakotvena ve čtvrtém oddílu hlavy druhé zvláštní části zákona č. 140/1961 Sb. trestní zákon, v platném znění. Jde o ustanovení §§ 149 až 152 tr. zákona. Jednotlivá ustanovení trestněprávních norem jsou ustanovení s tzv. blanketní dispozicí, což znamená, že obsahují právní pojmy upravené normami jiného právního odvětví.

Při odhalování trestných činů a zkoumání, zda došlo k naplnění některé ze skutkových podstat, musí posuzovat policejní orgán konkrétní definice v dalších právních předpisech.

Platí pravidlo, že neznalost blanketní normy se posuzuje stejně jako neznalost normy trestní a pachatele proto nevyvíňuje.

U všech skutkových podstat dotčených trestných činů zákon vyžaduje úmyslné zavinění, nedbalostní trestné činy se v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví nevyskytují.

„Trestní právo jako právo ultima ratio, tedy právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné. Trestní právo a trestněprávní kvalifikace určitého jednání přitom v zásadě nemá prostor tam, kde by nahrazovala individuální aktivitu jednotlivců na ochranu jejich práv a právních zájmů v oblasti běžných soukromoprávních vztahů. V opačném případě by totiž docházelo k znerovnoprávnění osob v jejich vzájemných vztazích a k neúctě orgánů veřejné moci k rovnosti občanů, tedy k porušení čl. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Ústavy. Jinak řečeno, proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních předpisů je třeba v prvé řadě brojit soukromoprávními prostředky, při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní, a teprve na posledním místě právo trestní. Opačný přístup, tedy užití trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s již naznačeným principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě. Při **trestněprávním posuzování jednání, které má z občanskoprávního pohledu podobu sporu o zaplacení určité částky, nutno na věc primárně nahlížet z pohledu práva občanského a zvažovat, zda jsou dány podmínky pro nasazení krajního represivního prostředku – trestního práva**“⁷.

1) Nekalá soutěž – § 149 trestního zákona

Skutkovou podstatu trestného činu nekalá soutěž podle ustanovení § 149 trestního zákona naplní ten, kdo jednáním, které je v rozporu s předpisy upravujícími soutěž v hospodářském styku nebo se zvyklostmi soutěže, poškodí dobrou pověst nebo ohrozí chod nebo rozvoj podniku soutěžitele.

Skutková podstata tohoto trestného činu je vymezena obecně, což v praxi vede k určité nejednotnosti v posuzování takových případů (regionálnímu právu).

Trestní zákon u trestného činu nekalé soutěže vyžaduje úmyslné jednání, které musí zahrnovat všechny podstatné znaky charakterizující skutkovou podstatu tohoto trestného činu. Jednání je naplňující, musí tedy kumulativně splňovat tyto podmínky:

- musí být v rozporu s předpisy upravujícími soutěž v hospodářském styku,
- musí se uskutečnit v hospodářské soutěži,
- musí poškodit dobrou pověst nebo ohrozit chod nebo rozvoj podniku soutěžitele.

Smyslem tohoto ustanovení trestního zákona je ochrana účastníků hospodářské soutěže, nikoli samotné hospodářské soutěže.

Pojmy skutkové podstaty:

Jednání, které je v rozporu s předpisy upravujícími

⁷ Text nálezu 1 ÚS 69/06 (k trestnosti reprodukce děl bez smlouvy

s kolektivním správcem autorských práv)

soutěž v hospodářském styku je zakotveno v ustanoveních § 44 až § 52 zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník, v platném znění.

Základním ustanovením je § 44 obch.zák. Nekalá soutěž, který stanoví že:

- (1) Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům. Nekalá soutěž se zakazuje.
- (2) Nekalou soutěží podle odstavce 1 je zejména:
  - a) klamavá reklama,
  - b) klamavé označování zboží a služeb,
  - c) vyvolávání nebezpečí záměny,
  - d) parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
  - e) podplácení⁸,
  - f) zlehčování,
  - g) srovnávací reklama,
  - h) porušování obchodního tajemství,
  - i) ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí.

Citované ustanovení obsahuje v odst. 1 generální klauzuli. Naplnění této klauzule postačuje k tomu, aby bylo možno posuzované jednání označit za nekalosoutěžní (ve vztahu k OZ, nikoli ve vztahu k právu trestnímu).

Odstavec 2. je příkladným výčtem speciálních případů, jejich definice a rozbor jsou uvedeny v primární metodologické části. U výčtu speciálních případů (a nejen u nich a ve vztahu k OZ) musí být vždy naplněna i generální klauzule.

- **zvyklostí soutěže** – tento pojem není žádnou právní normou upraven. Komentáře uvádí jako příklad zveřejňování údajů o výrobci, které nesouvisí s jeho hospodářskou činností (např. z minulosti), přesto jsou způsobilé přivodit mu újmu jako soutěžiteli. Do tohoto pojmu lze také zahrnout přetahování zkušených zaměstnanců.
- **poškodit dobrou pověst nebo ohrozit chod nebo rozvoj podniku soutěžitele** – tyto pojmy jsou významově zřejmé a představují následek trestného činu. Lze pouze připomenout, že ohrožení nemusí být vážné.
- Poškození pověsti nebo ohrožení chodu nebo rozvoje podniku není třeba nijak zvláštním způsobem, resp. znalecky prokazovat. Věrohodné zadokumentování vzniku nějaké škody nebo škodlivého následku je dostačující, neboť téměř jakákoli újma ve svém důsledku ohrožuje rozvoj podniku.
- **soutěžitel** – za soutěžitele je třeba považovat každého, kdo se účastní jako subjekt hospodářské soutěže, pachatelem však může být kdokoli.

U tohoto trestného činu je vyloučen souběh s trestnými činy porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu dle § 150 tr. zákona a porušování průmyslových práv podle § 151

tr. Zákona. Důvodem tohoto vyloučení je ta skutečnost, že uvedené trestné činy jsou k § 149 tr. zákona v poměru speciality.

2) Porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu – § 150 trestního zákona

Skutkovou podstatu trestného činu porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu – § 150 trestního zákona naplní ten, kdo doveze, vyveze nebo uvede do oběhu výrobky nebo služby neoprávněně označované ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému, nebo známkou snadno s ní zaměnitelnou.

Stejně bude potrestán, kdo pro dosažení hospodářského prospěchu:

- a) neoprávněně užívá obchodní jméno nebo jakékoliv označení s ním zaměnitelné, nebo
- b) uvede do oběhu výrobky neoprávněně opatřené označením původu, k němuž přísluší výhradní právo jinému, nebo označením původu snadno s ním zaměnitelným.

Rovněž toto ustanovení trestního zákona je normou s tzv. blanketní dispozicí.

Ochranná známka musí splňovat podmínku zápisu do rejstříku ochranných známek, který je veden Úřadem průmyslového vlastnictví. Majitel ochranné známky má výlučné právo označovat své výrobky nebo služby ochrannou známkou, pro které je zapsána, nebo ji užívat ve spojitosti s těmito výrobky nebo službami. Bez souhlasu majitele ochranné známky nikdo nesmí užívat označení shodné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou pro stejné nebo podobné výrobky nebo služby, pro které je ochranná známka zapsána, nebo je užívat ve spojení s těmito výrobky nebo službami, zejména umísťovat je na výrobky nebo jejich obaly, nabízet či uvádět na trh výrobky s tímto označením, či užívat toto označení v obchodním jménu, korespondenci či reklamě.

Především je třeba si uvědomit, že trestný čin podle § 150 tr. zákona je trestným činem úmyslným. To znamená, že pachatel musí chtít porušit zájem na ochraně práv k ochranné známce, obchodnímu jménu nebo chráněnému označení původu. Tedy vědět, že zboží, které uvádí do oběhu, je zbožím padělaným, nebo s takovou možností alespoň počítat a pro tento případ s ní být srozuměn.

Pojmy skutkové podstaty:

ochranná známka – označení tvořené slovy, písmeny, číslicemi, kresbou nebo tvarem výrobku nebo jeho obalu, popřípadě jejich kombinací, které umožňuje rozlišení výrobků nebo služeb pocházejících od různých podnikatelů.

známka s ní snadno zaměnitelná – je taková známka, kte-

⁸ Šámal, Půry, Rizman, Trestní zákon, Komentář, 3. vydání, Praha, C. H. Beck 1998

rá se s chráněnou známkou snadno zamění z důvodu podobnosti obou označení. Zaměnitelnost je třeba posuzovat z hlediska spotřebitele, pro kterého je výrobek určen.

doveze, vyveze nebo uvede do oběhu – tento pojem musí být chápán tak, že jde o jakékoli šíření výrobku. Tedy prodej koncovému uživateli, velkoobchodní prodej a třeba i šíření formou propagačních předmětů.

hospodářský prospěch – za prospěch je považován nejen finanční zisk, ale jakákoliv výhoda v hospodářské soutěži.

obchodní jméno – název, pod kterým podnikatel nebo společnost činí právní úkony při své podnikatelské činnosti. Jde o pojem širší než je pojem obchodní firma definovaný obchodním zákoníkem. Ustanovení § 8 obchodního zákoníku, v platném znění, definuje obchodní firmu jako název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Na podnikatele nezapsaného v obchodním rejstříku se nevztahují ustanovení o firmě. Právní úkony je povinen činit, je-li fyzickou osobou, pod svým jménem a příjmením, a je-li právnickou osobou, pod svým názvem. U svého jména a příjmení nebo názvu může podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku užívat při podnikání odlišující dodatek nebo další označení za předpokladu, že nepůsobí klamavě a jeho užívání je v souladu s právními předpisy i dobrými mravy soutěže; takový dodatek nebo označení není firmou a je chráněn právem proti nekalé soutěži právě jako obchodní jméno.

označení původu – označením původu se rozumí název oblasti, určitého místa nebo země používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže kvalita nebo vlastnosti tohoto zboží jsou výlučně nebo převážně dány zvláštním zeměpisným prostředím s jeho charakteristickými přírodními a lidskými faktory a jestliže výroba, zpracování a příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území (ust. § 2 písm. a) zákona č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Pro účely trestněprávní však nelze pojem označení původu vykládat pouze v úzkém smyslu definice zákona o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Trestněprávní ochranu je nutné poskytovat nejen označením původu, ale i zeměpisným označením, a to zejména s ohledem na evropskou legislativu upravující problematiku označení původu a chráněných zeměpisných označení, která se přístupem ČR k Evropské unii stala součástí českého právního řádu.

3) Porušování průmyslových práv – § 151 trestního zákona

Skutkovou podstatu trestného činu porušování průmyslových práv podle § 151 trestního zákona naplní ten, kdo neoprávněně zasáhne do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

Práva chráněná tímto ustanovením trestního zákona jsou vymezena taxativně, jde tedy o vynález, průmyslový vzor, užité vzor a topografii polovodičového výrobku.

Předmětem ochrany jsou zde práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti.

Pojmy skutkové podstaty:

Výklad pojmů použitých v ustanovení tohoto trestného činu je proveden v primární metodologické části. Je zcela zřejmé, že zásah do chráněných musí být úmyslný a průmyslové právo požívá ochrany zápisem do příslušného rejstříku Úřadu průmyslového vlastnictví.

4) Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi – § 152 tr. zákona

Skutkovou podstatu trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 trestního zákona naplní ten, kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi.

Přísněji je trestný ten, kdo takovým jednáním získá značný prospěch, nebo dopustí-li se takového jednání ve značném rozsahu.

Toto ustanovení trestního zákona je rovněž normou s tzv. blanketní dispozicí, která obsahuje právní pojmy upravené normami jiného právního odvětví než trestního práva, a to konkrétně práva autorského a práv s ním souvisejících.

Skutková podstata trestného činu chrání před neoprávněným zásahem do ústavou a autorským zákonem chráněných práv. V této souvislosti je základní právní normou zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon), v platném znění.

Pojmy skutkové podstaty:

neoprávněný zásah – definici nalezneme v autorském zákoně, který definuje, co je zásahem do práv. Vedle těchto definic jsou v autorském zákoně taxativně vymezeny legitimní způsoby užití díla, které nejsou chápány jako neoprávněný zásah do těchto práv (např. citace, úřední a zpravodajská licence). Oprávněnost zásahu do autorských práv tedy nevychází pouze ze svolení autora.

zákonná ochrana práv – rozdílně od práv průmyslových zde platí, že autorskoprávní ochrana přísluší každému dílu bez toho, aby autor musel o ochranu jakkoli žádat.

značný prospěch – tento pojem je definován ziskem z trestné činnosti. V této souvislosti je nutné připomenout, že platná judikatura předpokládá zohlednění nákladů pachatele.

značný rozsah – lze pojmově vztáhnout nejen k počtu prodaných nelegálních kopií, ale i k rozsahu autor-

ských práv, do kterých pachatel zasáhl. Posoudit jednání pachatele „ve velkém rozsahu“ lze i v případech, kdy není zadokumentováno rozšíření velkého množství kopií, ale pachatel nabízí prodej velkého množství titulů.

Z hlediska posuzování subjektivní stránky jednání pachatele tohoto trestného činu proto platí, že neznalost autorského zákona se posuzuje stejně jako neznalost normy trestní, a pachatele proto nevyvíňuje.

Skutková podstata tohoto trestného činu není zahrnuta do skupiny zvláště závažných trestných činů ve smyslu ustanovení § 41 odst. 2 trestního zákona. Z tohoto důvodu není trestné stádium přípravy (§ 7 odst. 1 tr. zákona) k tomuto trestnému činu. Při rozhodování o trestném činu je nutné vždy zvážit jeho vývojové stádium.

Předmětem ochrany podle autorského zákona jsou rovněž databáze. Důvodová zpráva k autorskému zákonu uvádí, že samostatným předmětem práva autorského je dílo souborné, kde dochází k tvůrčí činnosti právě při výběru nebo uspořádání celku jeho pořadatelem. Za této situace může být považována za souborné dílo i databáze, obsahující výlučně jen určitá fakta, která jednotlivě nevykazují náležitosti díla ve smyslu práva autorského. Právě databáze, shromážděné na základě určitého klíče, mají v obchodním světě značnou cenu. Většinou jsou shromažďovány firmami, ať už marketingovými nebo jinými. Z pohledu autorského zákona jsou zaměstnaneckým dílem podle § 58 autorského zákona.

5) Přestupky v oblasti duševního vlastnictví

Méně závažná jednání porušující práva v oblasti ochrany duševního vlastnictví lze postihovat podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění s výjimkou přestupků z oblasti autorského zákona. Zde došlo ke změně (zákonem č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony ze dne 25.4.2006) a k přenosu přestupku ze zákona o přestupcích do samotného zákona autorského.

V autorském zákoně se pod hlavou VI, nazvané správní delikty, objevila nová ustanovení dle § 105a, § 105b a § 105c. Průlomovou skutečností je zde, že krom postihu fyzické osoby za spáchání přestupku na úseku porušení autorského práva, kodifikace možnosti postihu i právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby za správní delikt v souvislosti s porušením autorského práva. Zásadním způsobem došlo i ke zvýšení sankce.

Pojem přestupku

Přestupkem rozumíme zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti. Jednání musí být za přestupek výslovně označeno v zákoně o přestupcích nebo v jiném zákoně, přičemž nesmí jít o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Za přestupek nelze považovat jednání, kterým kdokoliv odvrací:

- přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem, nebo
- nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.

Pojem zavinění

Nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění, k odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti.

Z **nedbalosti** je přestupek spáchán, jestliže pachatel:

- věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrožit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí nebo
- nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrožit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

Úmyslně je přestupek spáchán, jestliže pachatel:

- chtěl svým jednáním porušit nebo ohrožit zájem chráněný zákonem nebo
- věděl, že svým jednáním může ohrožit zájem chráněný zákonem, a pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, byl s tím srozuměn.

Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých osobních poměrů povinen.

Přestupky na úseku porušování průmyslových práv a porušování práv k obchodní firmě – § 33 zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích, v platném znění.

Skutkovou podstatu přestupku na úseku porušování průmyslových práv a porušování práv k obchodní firmě svým jednáním naplní ten, kdo:

- a) neoprávněně vykonával práva, která jsou zákony na ochranu průmyslového vlastnictví vyhrazena majitelům těchto práv,
- b) neoprávněně užíval obchodní firmu nebo jakékoliv značení zaměnitelné s obchodní firmou nebo označením příznačným pro jiného podnikatele.

Za přestupek podle předchozího odstavce lze uložit pokutu do 15 000 Kč.

Přestupky oblasti autorských práv – § 105a zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění.

Skutkovou podstatu přestupku podle tohoto zákona naplní svým jednáním fyzická osoba tím, že:

- a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi,
- b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způso-

bem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1, nebo

- c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6.

Za přešupek podle písm. a) lze uložit pokutu do 150 000 Kč, za přešupek podle písm. b) pokutu do 100 000 Kč a za přešupek podle písm. c) pokutu do 50 000 Kč.

6. Závěr

Problém kriminality na úseku ochrany práv plynoucích z duševního vlastnictví a jiných negativních jevů spojených s těmito asociálními projevy je pro současnou Českou republiku velmi aktuální. Tento úsek kriminality prodělal od r. 1990 dramatický vývoj po stránce kvantitativní a kvalitativní tak, že boj s tímto fenoménem se stal státním zájmem, v podstatě jedním ze žhavých témat současnosti.

Z policejních statistik je zjištěno, že kriminalita v této oblasti z kvantitativního hlediska stagnuje na úrovni,

kteřá není pro ČR nijak příznivá. Z kvalitativního hlediska prožívá tento druh kriminality bouřlivý vývoj zejména na Internetu. Vysoce nebezpečné je zjištění, že věk pachatelů trestných činů neúměrně klesá společně s rozvojem a dostupností informačních technologií.

K úspěšnému boji proti těmto negativním jevům, včetně tohoto druhu kriminality, musíme v plné míře využít dvě základní strategie – preventivní a represivní.

Represivní politika představuje defenzivní strategii kontroly kriminality a její převážně represivní část je orientována na minulost, na konkrétní události, trestné činy, které již nastaly.

Preventivní politika směřuje do budoucnosti – představuje ofenzivní strategii kontroly kriminality, spoléhá se především na nerepresivní prostředky. Zabývá se snižováním pravděpodobnosti páčání trestných činů.

Oba tyto přístupy jsou specifické, pro úspěšný boj s kriminalitou musí tvořit jeden vyvážený celek a musí se vzájemně doplňovat. Pouze při dodržení těchto podmínek lze docílit kýženého cíle, tedy efektivně působit proti porušování práv plynoucích z duševního vlastnictví.

III. JUDr. Zdeněk Hraba

Pravomoci a kompetence Státní zemědělské a potravinářské inspekce v oblasti prosazování práv k duševnímu vlastnictví

Obsah

1. Terminologie	45
1.1. Pravomoc a kompetence	45
1.2. Úřad a orgán	45
1.3. Pravomoc a kompetence SZPI	46
2. Pojetí kontrolní činnosti	46
3. Právní základ pravomoci a kompetence SZPI ke kontrole dodržování práv z duševního vlastnictví	48
3.1. Kompetence podle zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele	49
3.2. Kompetence podle zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích	50
3.3. Kompetence podle zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci	50
4. Oprávnění SZPI na úseku ochrany práv z duševního vlastnictví	53
4.1. Oprávnění ve zjišťovacím stádiu kontroly	53
4.2. Oprávnění ve stádiu reagování na výsledky kontroly dodržování předpisů na ochranu duševního vlastnictví	53
4.2.1. Oprávnění a povinnost SZPI podle ustanovení §5 zákona o SZPI	53
4.2.1.1. Zákaz	53
4.2.1.2. Uložení	53
4.2.1.3. Zajištění	54
4.2.1.4. Uskladnění	54
4.2.1.5. Rozhodnutí	54
4.2.2. Oprávnění a povinnosti SZPI podle ustanovení § 11 zákona o SZPI je	54
4.2.2.1. Uložení pokuty až do výše 3 mil. Kč	54
4.2.2.2. Uložení pokuty podle zvláštních právních předpisů	55
4.2.2.3. Uložení propadnutí nebo zabránění výrobků	55

Státní zemědělská a potravinářská inspekce (dále také jen „SZPI“) byla zřízena zákonem č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „zákon o SZPI“). Podle legální definice ustanovení § 1 zákona o SZPI je Státní zemědělská a potravinářská inspekce správním úřadem podřízeným Ministerstvu zemědělství s působností pro výkon státního dozoru.

1. Terminologie

1.1 Pravomoc a kompetence

O „kompetenci“ se v nauce hovoří jako o vlastnosti právních subjektů nebo orgánů. Rozumí se tím v tomto pojetí rozsah toho, co smějí nebo jsou oprávněni činit. V oblasti veřejného práva se však pojem kompetence ukázal být příliš vágním na to, aby postihl rozdíl mezi pravomocí, působností a příslušností, a ty mohly být od sebe pojmově odděleny.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 9.10.2003 sp.zn. V.ÚS 150/01 proto judikoval, že „je nutné trvat na striktním rozlišování pravomocí a kompetence. **Pravomocí státního orgánu je třeba chápat samotnou realizaci státní moci v příslušné formě** (tj. ve formě normotvorné nebo individuálně rozhodovací), zatímco **kompetence jsou již zcela konkrétním věcným vymezením** otázek realizovaných v procesu výkonu pravomocí. Kompetence orgánů vykonávajících veřejnou moc jsou stanoveny toliko zákonem, od něhož se nelze dohodou mezi orgány odchýlit, ledaže by zákon ...“

V uvedeném nálezu Ústavní soud **kompetencí rozumí působnost** jako institut hmotného práva a příslušnost jako institut práva procesního. Příslušnost je ve správním právu vyjádřením toho, kdo z orgánů majících stejnou působnost, je místně a věcně příslušný v konkrétním případě rozhodovat. Toto rozlišení působnosti a příslušnosti je v oborech veřejného práva velice důležité zejména v případech, kdy působnost jednotlivým úřadům nebo orgánům byla stanovena druhově (shodně většímu počtu jednotek).

Pravomocí SZPI je tedy výkon státního dozoru jako realizace státní moci a kompetencí (působností) SZPI je, stručně řečeno, dozor nad činností fyzických a právnických osob, které uvádějí do oběhu zemědělské výrobky, řezané květiny a potraviny nebo suroviny k jejich výrobě nebo tabákové výrobky.

1.2 Úřad a orgán

V institucionálním smyslu je úřad obecným označením organizační jednotky, které je přikázána určitá věcná a územní působnost. Pokud jde o správní úřad, je toto označení obsahově shodné s doposud u nás ještě převládajícím starším označením těchto úřadů slovem orgán (orgán státní správy). Úřad v tomto smyslu je ústředním pojmem organizačního práva veřejné správy.

Ve funkčním smyslu je úřad zákonem stanovený a přesně ohraničený okruh záležitostí, které vykonávají fyzické osoby jednotlivě nebo ve sboru jako orgány státu nebo jiného nositele veřejné správy, a to v rozsahu působnosti stanovené jim zákonem přímo (např. prezident republiky, vláda, rada kraje), nebo stanovené úřadu v institucionálním smyslu, v jehož rámci plní určité funkce (např. ministři, předsedové nebo přednostové úřadů). Úřad v tomto pojetí lze také vyjádřit jako výkon svěřené funkce oprávněným orgánem.

Složitost vazeb, terminologická nepřehlednost, zejména však rozdílnost různých teoretických představ od legislativního vyjádření institutů úřad a orgán, je možné překonat, budeme-li při rozlišování orgánu a úřadu vycházet z platné ústavní úpravy, respektovat hledisko institucionální a funkční a přijímat obecně akceptovanou myšlenku, že právně plnohodnotným orgánem může být jen fyzická osoba nebo sbor takových osob.

Naše ústava sice obecný pojem úřad nevymezuje, ale vymezuje správní úřad ve smyslu institucionálním, tj. jako organizační jednotku. Čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR stanoví: „Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem“. K tomu poznámku vztahující se k působnosti. Ústava tímto ustanovením jednoznačně vyjadřuje, že působnost, jako okruh určitých záležitostí (úkolů), vymezuje pro jednotlivé správní úřady zákon. Působnost je spojována se správním úřadem jako organizační jednotkou, nikoli s úřadem jako výkonem určité funkce.

Platná Ústava tím, že vymezila správní úřad jako organizační jednotku, tj. ve smyslu institucionálním, nahradila v legislativní praxi dřívější označování tohoto úřadu jako „orgán státní správy“. Neodstranila tím však některé problémy související s legislativním používáním pojmů orgán a úřad. Platí to zejména o případech, kdy termín orgán nebo úřad se vymezuje ve smyslu funkčním.

Platná česká právní úprava naznačuje, že pojmy úřad a orgán nabývají přesnějších obrysů a že jejich použití v právních předpisech z oblasti veřejného práva by mohlo být jednoznačnější. Vyhradíme-li pojmu úřad význam institucionální, jako organizační jednotce, která v oblasti veřejné správy se vyznačuje tím, že je pouze organizační složkou nositele veřejné správy jako právního subjektu a pojmu orgán význam funkční spočívající v určité pravomoci fyzické osoby vykonávající přesně vymezené úkoly orgánu nositele veřejné správy, došlo by k výraznému posunu v úsilí o vyjasnění sjednocení a shodném chápání obou institutů v celé veřejné správě. Činnost veřejné správy není regulována jen správním právem, ale i jinými právními odvětvími, která si často činí nárok na vlastní terminologické vyjádření určitých jevů, což se promítá neúčelně do právních předpisů a aplikační praxe. Roli hrají i doposud existující starší zákony, které byly vydány před dnes platnou Ústavou České republiky, jejich terminologie se neshoduje s možnou unifikací výše naznače-

nou. Nelze přehlédnout, že pojem úřad byl dříve používán především jako výraz určité funkce (úřad prezidenta, předsedy vlády, hejtmana, ale i soudce, poslance). Tato tradice dodnes nachází své vyjádření v teorii, v legislativě a v aplikační praxi. Dva příklady za všechny: stavební úřad, plavební úřad. Nejde o správní úřady jako instituce, ale o funkční místa (organizační útvary) správního úřadu, jakým je v prvním případě obecní nebo krajský úřad a ve druhém společně Ministerstvo dopravy a spojů a Státní plavební správa.

1.3 Pravomoc a kompetence SZPI

Ustanovení § 1 zákona o SZPI definuje pravomoci SZPI jako výkon státního dozoru. Současně, již v ustanovení § 2 a poté dále v textu, zákon o SZPI hovoří ale o pravomoci SZPI jako o „kontrolu“. Nelze přehlédnout, že touto legislativně technickou nedůsledností se právní řád zbytečně znejasňuje a komplikuje.

Obecná teorie práva zpravidla vymezuje pojem dozoru jako činnost spočívající v prověřování a hodnocení určitého chování z hlediska souladu chování s právními normami, uplatňovanou vůči objektům nezávislým na orgánu dozoru, přičemž šlo o činnost bez nařizovací a rozhodovací pravomoci, ale s právní povinností objektů dozoru řešit otázky dotčené aktem dozoru. Činnosti, jejichž podstata spočívá v porovnávání skutečného a požadovaného stavu, se v terminologii platného právního řádu i vědních disciplín označují ovšem různými pojmy – kontrola, dozor, dohled, inspekce. Rozlišení významu těchto pojmů bylo v literatuře věnováno již nemálo úsilí, aniž se však dospělo k nějakým obecně uznávaným závěrům. Je zřejmé třeba přisvědčit stanovisku, že za současného právního stavu nelze pojmy kontrola, dozor, dohled od sebe přesně rozlišit, neboť se nestaly (a zřejmě ani nestanou) jednoznačnými pojmy. Protože právní předpisy činnosti stejného řádu označují různými názvy a naopak stejného termínu užívají pro různé činnosti, pokusy tyto pojmy vymezit obecně, stanovit jejich rozlišující znaky, nemohou být v dané situaci úspěšné. Vždy je proto třeba zkoumat, jakým obsahem naplňují jednotlivé pojmy konkrétní právní předpisy.

V případě pravomoci a kompetence SZPI je uvedená velmi (především zcela zbytečně) nepřehledná terminologická situace o to složitější, že právní předpisy upravující kompetenci SZPI v oblasti duševního vlastnictví zjevně promiskue jako **dozor, státní dozor, či kontrolu**.

Na základě právní úpravy lze kompetence SZPI vymezit takto:

1. je to činnost **zvláštního státního úřadu** (subjektové hledisko)
2. je to **činnost spočívající ve zjišťování skutečného chování objektů** kontroly v konkrétních právních vztazích výroby a obchodu se specifickým zbožím
3. je to činnost spočívající v **porovnávání zjištěného skutečného chování s požadavky právní normy** na obsah právního vztahu výroby a obchodu se specifickým zbožím

4. je to činnost spočívající v následném uplatňování správní odpovědnosti (upravené ovšem různými právními předpisy)

Z uvedeného vymezení je patrné, že pojem činnosti SZPI v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví, tak jak vyplývá z konkrétní právní úpravy, **se shoduje s vymezením kontroly tak**, jak je traktována v československé a české literatuře z oboru teorie státu a práva a správního práva.

2. Pojetí kontrolní činnosti

Nelze však nevidět, že uvedené pojetí činnosti SZPI v dané oblasti (ale i mimo ni) je pohledem právním, který ovšem nevyčerpává zcela obsah její činnosti. Činnost SZPI v oblasti prosazování práv z duševního vlastnictví lze nazírat také z širšího pohledu teorie řízení, neboť je spjata s řízením společnosti prostřednictvím právních norem a byl tedy svým způsobem součástí systému řízení společnosti.

V teorii řízení není jednotného pohledu na pojetí kontrolní činnosti, přestože její význam je uznáván všemi teoretiky, kteří se vážně zabývali fungováním společenských systémů. Rozlišována jsou pojetí kontroly regulační a negační, akcentující represivní stránku této činnosti; pojetí kontroly profesní, informační, kybernetické či jako poslední fáze řízení pak chápou kontrolu jako faktor rovnováhy mezi stavem žádoucím a stavem skutečným a přiznávají kontrole informační funkci zpětné vazby. Historicky nejmladší pojetí kontrolní činnosti, vycházející z kritického přehodnocení dosavadních pojetí považuje kontrolu za integrální součást procesů cílového ovlivňování. Toto pojetí akceptuje to co obsahují jednotlivá existující pojetí kontroly, ovšem s tím, že tyto stránky kontroly jsou ještě celým jejím obsahem.

Kontrolní činnost obsahuje sice stránku regulační, represivní, informační, profesní, avšak tyto stránky představují jen jednu polovinu pojmu kontroly. Tou druhou polovinou obsahu kontrolní činnosti je podle tohoto pojetí zapojení kontroly do procesů cílového ovlivňování, neboť kontrola je jedním z nástrojů a metod – a tím i součástí – systému cílového ovlivňování. Jejím posláním je netoliko „informovat“ a aktivně v rámci svého působení prosadit či ovlivnit prosazení žádoucího stavu, ale také ovlivnit zpětně samu tvorbu hodnot, cílů a programů.

Domnívám se, že patří-li činnost SZPI svou podstatou k činnostem z hlediska teorie řízení kontrolním, je také možné a vhodné chápat tuto činnost skutečně jako integrální součást procesů cílového ovlivňování. To ovšem znamená, že činnost SZPI v tomto širším pojetí by měla být chápána nejen jako činnost, jejímž posláním je v rámci svého předmětu prosadit nebo ovlivnit prosazení žádoucího stavu právních vztahů, ale, a to jako její rovnocenná součást, ovlivnit zpětně i samotnou tvorbu právních norem a dalších programů souvisejících s uplatňováním práva ve společnosti. Jde o činnost, jejich podstata spočívá ve zjišťování skutečného chování subjektů práva v právních vztazích, v porovnávání tohoto chování s požadavky prá-

va a při zjištění nesouladu je uplatňována správná odpovědnost.

Proces kontrolní činnosti SZPI má dvě základní stránky. Stránku poznávací, související s informacemi a jejich získáváním a hodnocením a stránku ovlivňovací, která souvisí s uplatňováním silových prostředků. Vztah těchto dvou stránek je možno vyjádřit tím, že poznání je podmínkou efektivního uplatňování ovlivňovací stránky a ovlivňování je podmínkou samotného smyslu kontroly.

Účelem a smyslem kontrolní činnosti je – obecně vyjádřeno – jak dosahování rovnováhy mezi skutečným chováním v právních vztazích a chováním stanoveným právními normami odstraňováním odchylek mezi těmito chováními, tak i udržování rovnováhy mezi chováním skutečným a požadovaným nepřipouštěním odchylek mezi nimi.

V teorii kontroly je velká pozornost věnována stádiím či fázím kontrolní činnosti, neboť jen v jejich pochopení bylo možné určit celý obsah kontrolního působení, které je procesem probíhajícím v určitých fázích. Vyjdeme-li z obecného určení kontrolního procesu, je třeba připomenout, že má v zásadě dvě stránky, stránku poznávací a stránku ovlivňovací. Z pojmu a účelu poznávací stránky procesu plyne, že musí spočívat jednak ve zjišťování faktů a jednak v jejich kritickém zhodnocení, porovnání s kritériem právních norem. Lze proto říci, že tato poznávací stránka kontrolního procesu se skládá ze dvou položek, ze dvou těsně spojených a prolínajících se fází – fáze zjišťování faktů a fáze jejich kritického hodnocení. Každá z těchto fází měla své zákonitosti, které bylo nutno respektovat, měl-li být dozor efektivní.

Poznávací stránka kontrolního procesu nemůže začít až zjištěním (informací) porušení práva, neboť tím by se z kontrolního procesu vytratilo vlastní poznávání jako aktivní zjišťování skutečností orgány SZPI. Poznávací proces, fáze zjišťování faktů a jejich kritického hodnocení, proto začíná a musí začínat okamžikem faktického zjišťování (poznávání) skutečného chování objektu kontroly v konkrétních právních vztazích; v některých případech pak mohlo toto zjišťování splynout v jedno s informací z jiných zdrojů a porušení práva v konkrétním právním vztahu. Uplatněním poznávací stránky kontroly s jejími fázemi zjišťování faktů a jejich kritického hodnocení může kontrolní proces končit, neboť porušení práva nemuselo být zjištěno, ač již proto, že neexistuje, nebo proto, že nebylo poznáno. Kontrolní proces, fáze zjišťování a hodnocení skutečného chování v právních vztazích v takovém případě bezesporu probíhá, realizuje se, aniž by bylo zjištěno porušení práva.

Počátek zjišťovací fáze kontrolního procesu je nutno spatřovat v okamžiku zahájení faktického poznávání skutečného chování v právních vztazích u daného objektu kontroly v okamžiku praktického vzájemného působení (byť třeba zprostředkovaného písemnými materiály, svědectvími osob atd.) subjektu poznání (inspektora) a objektu poznání. Tímto okamžikem začíná první stádium kontrolního procesu, stádium, které lze označit jako stádium poznávací. V jeho průběhu je možné rozlišovat dvě fáze, fázi zjišťování faktů a fázi jejich kritického hodnocení podle kritéria souladu s právem. Obě fáze ve sku-

tečností ovšem probíhají v praxi víceméně současně, neboť cílem tohoto stádia kontrolního procesu bylo poznat skutečnosti zakládající porušení práva; to bylo ovšem vyloučeno učinit jinak, než výběrem těch faktů podle jejich hodnocení z hlediska souladu s právní normou.

Poznáním skutečností zakládajících porušení práva včetně příčin a podmínek tohoto porušení a osob, které za toto porušení odpovídají, uvedené poznávací (první) stádium kontrolního procesu končí, nebyla-li při zjišťování a hodnocení faktů poznána taková skutečnost, která by zakládala porušení práva. Poznání skutečností zakládajících porušení práva bylo předpokladem realizace druhého stádia kontrolního procesu, stádia které lze označit jako stádium reagování. Počátek tohoto stádia bylo třeba spojovat s rozhodováním orgánu SZPI o způsobu, jakým na zjištění porušení práv reagovat, jaký prostředek použil k odstranění porušení práva včetně příčin a podmínek tohoto porušení, k uplatnění příslušného druhu právní odpovědnosti. Je možno říci, že v tomto stádiu jde nejprve o fázi rozhodování, která přechází ve fázi vlastního uplatnění některého z prostředků, které má SZPI k dispozici. Uplatnění těchto prostředků vůči těm objektům kontroly, v jejichž činnosti bylo zjištěno porušení práva, v jejichž činnosti k porušení práva došlo, stádium reagování končí.

Stádium ověřování výsledků reagování spočívá opět ve zjišťování faktů a jejich kritickém hodnocení. Kritériem hodnocení zjištěných skutečností je v tomto stádiu bezprostředně účelnost (pouze ovšem z hlediska odstranění porušení práva). Uvedeným stádiem ověření výsledku reagování a tím i celý kontrolní proces končí zjištěním, že byla uplatněna právní odpovědnost za toto porušení práva, případně že byla realizována opatření, jimiž bylo odstraněno porušení práva. Je-li zjištěn opak, bylo-li zjištěno, že porušení práva odstraněno nebylo, nebo, že nebyla uplatněna příslušná právní odpovědnost, celý dozorový proces se opakoval.

Předmětem poznání v kontrolní činnosti SZPI je chování objektů kontroly v konkrétních právních vztazích, chování, které je porušením požadavků právní normy. Protiprávní chování jako předmět poznání kontrolní činnosti v této oblasti se vyznačuje určitými specifickými rysy, které vyplývají ze zvláštností realizace práva v subjektech výroby a obchodu. Specifika porušování či obcházení právních příkazů a zákazů v činnosti těchto subjektů především ve snaze jednajících osob vyhnout se donucujícímu působení práva, bránícího jednotlivcům a jejich kolektivům v získávání nepřiměřených a nespravedlivých výhod na úkor jiných subjektů práva.

Tato snaha vyplývá z obecné lidské tendence dosahovat stále výhodnějšího poměru mezi vynaloženou námahou a získanými užitky. Lidský sklon k maximalizaci výstupů a minimalizaci vstupů je sice bezesporu zásadně pro společnost prospěšný, ovšem má také formy nepřijatelné, protispolečenské. Snaha dosáhnout rozsah individuálních užitků neúměrný vynaloženému úsilí tak vede k porušování či obcházení právních příkazů a zákazů. Jde přitom především o úmyslná jednání přímo porušující požadavky právních norem, v jednání obcházející právní příkazy

a zákazy a také o jednání zneužívající právo. Protiprávní chování v těchto případech bylo a je zpravidla provokováno nesprávnými morálními postoji, hodnotovou orientací jednajících lidí, která je dále utvrzována – a to je nutno zvláště zdůraznit v souvislosti s kontrolou v dané oblasti – nápodobou jednání druhých subjektů a jen více či méně výjimečným postihem takového chování.

Další zdroj porušování práva uvedenými subjekty v této oblasti lze spatřovat v nedostatku znalostí a dovedností nezbytných k výkonu určité činnosti či k zastávání určité funkce. Nedostatek právních znalostí a dovedností je jednak důsledkem lidského sklonu k pohodlnému životu, ale z větší části důsledkem značného rozsahu práva. To vede k osvojování si práva často jen metodou pokusu a omylu, zkoušením, které právní normy jsou vynucovány a proto je nutno je znát a které vynucovány nejsou. V této souvislosti ale také nelze pominout existenci některých rozporů mezi normativními právními požadavky a požadavky mimoprávními, zejména ekonomickými. Předmětem poznání byla ve všeobecném dozoru – jak lze odvodit z výše uvedených typických situací – vždy víceméně složitá problémová situace, jednání pracovníků objektu všeobecného dozoru, v konkrétním právním vztahu, jednání protiprávní, které mělo své příčiny a podmínky. Z hlediska procesu poznání je možné vytýčit některé specifické rysy tohoto předmětu poznání.

- a) Protiprávní chování je jevem, který je celospolečensky negativně hodnocen, ale současně jde o jev, který je chováním lidí jednajících jako pracovníci či představitelé orgánu nebo organizace reprezentující určitý dílčí společenský zájem. V důsledku toho porušením práva vzniká určitá konfliktní situace, pro kterou se původce porušení práva více či méně aktivně brání poznání svého jednání a jeho příčin,
- b) porušení práva jako předmět poznání je vymezeno velkým počtem právních předpisů různých právních odvětví upravujících řadu velmi odlišných právních vztahů,
- c) chování porušující právo má velmi různorodý charakter a formy; ve velmi početných právních vztazích existuje vedle chování, které je v souladu s právem, přičemž vnější projevy jednání porušujícího právo a jednání v souladu s právem jsou z velké části (nebo úplně při obcházení a zneužívání práva) shodné,
- d) poznávací proces je zpravidla poznamenán vysokou neurčitostí výchozí informace (či spíše její absencí) o porušení práva.

Z těchto specifických rysů předmětu poznání vyplývá, že poznávání SZPI musí respektovat existenci vysokého množství možných informací a relativně omezené možnosti jejich zpracování. Proto také, má-li být efektivní toto poznávání musí být výběrové a heuristické, vybírající podstatné pro vyčtený cíl, ale co nejpodrobněji a nejpodstatněji, musí záviset na předběžných znalostech poznávaného předmětu, musí být systematické a plánovitě a musí spojovat zjišťování skutečností s jejich hodnocením.

Fáze hodnocení zjištěných skutečností o předmětu poznání bezprostředně navazovala či spíše, vzhledem k nutnosti výběru významných skutečností, se prolíná

s fází zjišťovací. Podstatou této fáze hodnocení je porovnání zjištěných skutečností o chování subjektu práva v konkrétním právním vztahu s právy a povinnostmi tohoto subjektu, tak jak byly vymezeny právní normou, s obsahem právního vztahu. Kritériem hodnocení tedy byla právní norma. V závěru hodnotící fáze inspektor přijímá rozhodnutí o výsledku hodnocení zjištěných skutečností. Z hlediska formální logiky jde o soud. Soud v kontrolním procesu ovšem, na rozdíl od běžných soudů v logice, musí být výrazem jistoty, musí být kategorickým soudem. K tomu byla ale nezbytná dokonalá znalost předmětu poznání, což v praxi naráží na řadu obtíží. Jejich důsledkem jsou problematické soudy vyskytující se někdy v aktech reagování SZPI ve vztahu k vyvození příslušné formy právní odpovědnosti. Není proto v žádném případě vhodné přecenit zásadní význam pravdivosti, včasnosti a úplnosti poznání ve fázi zjišťování skutečností. Fáze hodnocení je ovšem vždy poznamenána osobními vlastnostmi inspektora. Nedostává-li se mu odbornosti (právní i jiné), je nutně omezen nejen ve fázi zjišťování faktů, ale i ve fázi jejich kritického hodnocení. Významnou pro hodnotící fázi je dále otázka složitosti a jednoznačnosti kritérií hodnocení, tj. právní normy. Existence možnosti různého výkladu právního předpisu nutně komplikuje hodnocení zjištěných skutečností, snižuje účinnost celého kontrolního procesu.

Druhé stádium kontrolního procesu navazuje na hodnotící soud, kterým se konstatoval nesoulad mezi skutečným chováním subjektu práva povinností a požadavky právní normy a kterým se také uzavřelo poznávací stádium kontrolního procesu. Ve stádiu reagování se inspektor nejprve rozhoduje, kterým z právních prostředků, jež měl k dispozici bude na zjištěný nesoulad reagovat a poté právní akt, pro který se rozhodl také vydává.

3. Právní základ pravomoci a kompetence SZPI ke kontrole dodržování práv z duševního vlastnictví

Do vydání zákona o SZPI kontrola v oblasti potravin byla vykonávána Českou zemědělskou a potravinářskou inspekcí, orgány státní veterinární správy a orgány ochrany veřejného zdraví. Česká zemědělská a potravinářská inspekce byla ustanovena zákonem č. 63/1986 Sb., o České zemědělské a potravinářské inspekci, ke kontrole povinností, zjišťování a odstraňování nedostatků u fyzických a právnických osob, které vyrábějí nebo uvádějí do oběhu zemědělské, mydlářské, saponátové nebo tabákové výrobky a potraviny, a zda tyto výrobky a potraviny odpovídají požadavkům stanoveným zvláštními právními předpisy. Česká zemědělská a potravinářská inspekce byla v souladu s § 15 odst. 3 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, řízená Ministerstvem zemědělství.

Zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci, byl přijat jako reakce zákonodárce na změny souvisejících právních předpisů, např. zákona č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jakož i příprava nových zákonů, např. zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, včetně potřeby harmonizace českého právního řádu a příslušnými směrnicemi ES.

Základním cílem zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci bylo dosažení provázanosti kompetencí s ostatními kontrolními orgány: Českou obchodní inspekci (ČOI), Státní veterinární správou (SVS) a orgány ochrany veřejného zdraví v dozorované oblasti, upravit kontrolní činnost v souladu s komunitárním právem a se závazky vyplývajícími z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, např. Dohoda o mezinárodních přepravách zkazitelných potravin a o specializovaných prostředcích určených pro tyto přepravy, Lisabonská dohoda na ochranu označení původu výrobků a jejich mezinárodní zápis, a – last, but not least – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví.

Zákon č. 146/2002 Sb. rovněž reagoval na nové členění státu související s přijetím ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků, ve znění pozdějších předpisů a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Tímto zákonem byla zřízena SZPI jako správní úřad podřízený Ministerstvu zemědělství, které schvaluje její organizační řád. Ústředního ředitele SZPI jmenuje, řídí a odvolává ministr zemědělství. SZPI je členěna na ústřední inspektorát a inspektoráty pro kraje v kontinuitě s předchozím uspořádáním ČZPI. Toto uspořádání nevytváří žádné překážky pro spolupráci s orgány nově vzniklých územně správních celků, ani žádné překážky pro řádný výkon kontroly. Ustanovení § 18 zákona o SZPI byla Česká zemědělská a potravinářská inspekce zrušena a její práva a povinnosti přešla na Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci.

Konkrétní kompetence SZPI ke **kontrole** dodržování práv z duševního vlastnictví jsou založeny.

3.1 Kompetence podle zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Jsou tedy založeny jednak na ustanoveních zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který tuto činnost označuje jako dozor nad ochranou spotřebitele:

Podle ustanovení § 23 odst.2 tohoto zákona dozor nad dodržováním povinností stanovených v § 8 a § 8a

tohoto zákona na úseku **zemědělských, potravinářských, kosmetických, mydlářských, saponátových a tabákových výrobků** provádí též Česká zemědělská a potravinářská inspekce, jejíž práva a povinnosti zákonem č. 146/2002 Sb. přešly na SZPI.

V ustanovení § 8 citovaného zákona o ochraně spotřebitele jsou SZPI kontrolované **povinnosti na úseku práv z duševního vlastnictví** vymezeny jako **zákaz klamání spotřebitele**. Za porušení této povinnosti a tedy za zakázané klamání spotřebitele se podle odstavce 2 tohoto paragrafu považuje také nabídka nebo prodej výrobků nebo zboží porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladování těchto výrobků nebo zboží za účelem nabídky nebo prodeje. Skladováním výrobků nebo zboží porušujících práva k duševnímu vlastnictví se pak rozumí jejich umístění ve skladových prostorách, dopravních prostředcích, kancelářích nebo jiných nebytových prostorách a v prodejních místech včetně stánkového prodeje.

Podle ustanovení §2 odst.1, písmeno r) zákona o ochraně spotřebitele je za výrobek nebo zboží porušující některá práva duševního vlastnictví považován:

1. padělek, jímž je výrobek nebo zboží, včetně jeho obalu, na němž je bez souhlasu majitele ochranné známky umístěno označení stejné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou porušující práva majitele ochranné známky podle zvláštního právního předpisu, dále veškeré věci nesoucí takové označení (značky, loga, etikety, nálepky, prospekty, návody k použití, doklady o záruce apod.), a to i tehdy, jsou-li uváděny samostatně, a samostatně obaly, na nichž je umístěno takové označení,
2. nedovolená napodobenina, jíž je výrobek nebo zboží, které je rozmnoženinou nebo zahrnuje rozmnoženinu vyrobenou bez souhlasu majitele autorských nebo příbuzných práv nebo bez souhlasu majitele práv k průmyslovému vzoru, jestliže pořízení rozmnoženiny porušuje tato práva podle zvláštních právních předpisů,
3. výrobek nebo zboží, porušující práva majitele patentu nebo užitného vzoru nebo práva majitele dodatkového ochranného osvědčení pro léčiva a pro přípravky na ochranu rostlin podle zvláštního právního předpisu,
4. výrobek nebo zboží, porušující práva toho, jemuž svědčí ochrana zapsaného označení původu nebo zeměpisného označení.

V ustanovení § 8a odst. 1 citovaného zákona o ochraně spotřebitele jsou SZPI kontrolované povinnosti vymezeny jako **povinnost majitele** nebo spolumajitele patentu, majitele autorského osvědčení, majitele ochranné známky, majitele autorského práva nebo jiného práva chráněného autorským zákonem nebo majitele práva k zapsanému průmyslovému vzoru nebo užitnému vzoru nebo jeho zástupce **na vyzvání předložit dozorovému orgánu dokumentaci potřebnou k provedení posouzení výrobků nebo zboží**, a to ve lhůtě do 15 pracovních dnů ode dne

vyrozumění, přičemž majitel uvedených práv duševního vlastnictví odpovídá za to, že předaná dokumentace je pravdivá, přesná, úplná a platná. Je povinen dozorovému orgánu neprodleně oznámit veškeré změny, které mohou mít vliv na správnost posuzování výrobků nebo zboží. Pokud dozorový orgán má pochybnosti o oprávněnosti nebo věcné správnosti předložené dokumentace, písemně vyrozumí majitele práva duševního vlastnictví o této skutečnosti. Majitel práva duševního vlastnictví podá ve lhůtě 15 dnů od doručení takového vyrozumění písemné stanovisko ke zjištěným vadám dokumentace.

Kompetence SZPI k ukládání sankcí podle zákona o ochraně spotřebitele je upravena v ustanovení § 24 tohoto zákona.

3.2 Kompetence podle zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích

Dále jsou kompetence SZPI založeny na ustanoveních zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů, který tuto činnost pro změnu zase označuje jako „státní dozor“:

Podle ustanovení § 14 odst.1, písmeno b) zákona o potravinách a tabákových výrobcích, státní dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem vykonává mimo jiné i Státní zemědělská a potravinářská inspekce.

V ustanovení § 10 odst.1 písmeno b) citovaného zákona jsou SZPI kontrolované **povinnosti na úseku práv z duševního vlastnictví** vymezeny jako zákaz uvádět do oběhu potraviny **klamavě označené** a v § 11 odst. 2 povinnost takové potraviny neprodleně vyřadit z dalšího oběhu. Pokud jde o obsah pojmu **klamavě označené** je v uvedeném ustanovení zákona o potravinách a tabákových výrobcích odkazováno na zákon o ochraně spotřebitele a tedy na shora uvedené ustanovení § 8 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele a tedy – mimo jiné – označené způsobem porušujícím některá práva duševního vlastnictví.

Kompetence SZPI k ukládání sankcí podle tohoto zákona je pak upravena v ustanovení § 17 zákona o potravinách a tabákových výrobcích.

3.3 Kompetence podle zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci

V neposlední řadě jsou kompetence SZPI vymezeny ustanoveními zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci, ve znění pozdějších předpisů:

V ustanovení § 3 zákona o SZPI jsou kontrolní kompetence SZPI **na úseku práv z duševního vlastnictví** definovány odkazem na jiné právní předpisy upravující povinnosti objektů kontroly v oblasti práv z duševního vlastnictví. Podle této konstrukce SZPI u fyzických a právnických osob kontroluje zemědělské, mydlářské a saponátové výrobky a potraviny nebo suroviny určené k jejich výrobě anebo tabákové výrobky z hlediska

- ca) zda tyto výrobky, potraviny nebo suroviny anebo tabákové výrobky splňují požadavky stanovené zvláštními právními předpisy nebo mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána a které jsou vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv nebo ve Sbírce zákonů,
- cb) zda při výrobě nebo uvádění do oběhu těchto výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků jsou dodržovány podmínky stanovené zvláštními právními předpisy nebo mezinárodními smlouvami,
- cc) zda kontrolované osoby splnily povinnosti stanovené zvláštními právními předpisy nebo mezinárodními smlouvami,
- cd) zda nedochází ke klamání spotřebitele,
- ce) zda nedochází k porušování práva osob, jimž svědčí ochrana zapsaného označení původu nebo zeměpisného označení výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků,
- cf) zda kontrolované osoby plní povinnosti vyplývající pro ně z bezprostředně závazných předpisů Evropských společenství
Hlediska kontrolní činnosti uvedená shora pod body cd) až cf) je ovšem jen dublováním toho, co bylo uvedeno pod body ca) až cc).

Kontrola dodržování práv duševního vlastnictví ze strany SZPI je tedy omezena na kontrolu, zda nedochází ke klamání spotřebitelů ve smyslu ustanovení § 8 zákona na ochranu spotřebitele, podle kterého se za klamání spotřebitele považuje také nabídka nebo prodej výrobků nebo zboží porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladování těchto výrobků nebo zboží za účelem nabídky nebo prodeje, a zda nedochází k porušování práv osob, jimž svědčí ochrana zapsaného označení původu nebo zeměpisného označení výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků.

Porušování uvedených povinností ve výrobě a obchodu s potravinářskými a tabákovými výrobky, tedy zhruba řečeno plagiátorství, padělání a jiné porušení práv z duševního vlastnictví, přichází v praxi úvahu ovšem jen poměrně zřídka a vesměs jde o **případy neoprávněného označení potraviny chráněným zeměpisným označením, nebo porušení práv k ochranné známce.**

1) Zapsaná označení původu a zeměpisná označení

Ochranu označení původu a ochranu zeměpisných označení upravuje zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele. Tento zákon nahradil předchozí právní úpravu z r. 1973 s ohledem na Dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) a v souladu s nařízením Rady (EHS) 2081/92 o ochraně zeměpisných označení a označení původu. Podle tohoto zákona je označením původu název oblasti, určitého místa nebo země používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže kvalita nebo vlastnosti tohoto zboží jsou výlučně nebo převážně dány zvláštní zeměpisným prostředím s jeho charakteristickými přírodními a lidskými faktory a jestliže výroba, zpracování a příprava

takového zboží probíhá ve vymezeném území, přičemž za označení původu pro zemědělské výrobky nebo potraviny jsou pokládána i tradiční zeměpisná nebo nezeměpisná označení pro zboží pocházející z vymezeného území, splní-li takové zboží ostatní zákonné podmínky ve shora uvedeném smyslu.

Zeměpisné označení je zákonem definováno jako název území používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže toto zboží má určitou kvalitu, pověst nebo jiné vlastnosti, které lze přičíst tomuto zeměpisnému původu, jestliže výroba nebo zpracování anebo příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území. Rozdíl mezi označením původu a zeměpisným označením tedy spočívá zejména v intenzitě sepětí zboží označeného příslušným označením s určitým zeměpisným územím. V případě zeměpisných označení je stupeň tohoto sepětí nižší. Postačuje, že zeměpisnému původu příslušného výrobku lze přičíst určitou kvalitu, pověst nebo jiné vlastnosti zboží, není nutné, aby kvalita nebo vlastnosti zboží byly výlučně nebo převážně dány zvláštním zeměpisným prostředím daného území. Za druhé postačuje, aby ve vymezeném území probíhala výroba nebo zpracování nebo příprava příslušného zboží, tedy kterákoli z těchto činností, zatímco v případě označení původu je nutné, aby na vymezeném území probíhala jak výroba, tak i zpracování a příprava daného zboží.

V Evropské unii je oblast zeměpisných označení na označení původu upravena nařízením Rady č. 2081/92 ze 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu výrobků. Toto nařízení upravuje ochranu označení původu a zeměpisných označení zemědělských výrobků určených k lidské spotřebě a dále potravin, avšak nevztahuje se na vína a lihoviny. Toto nařízení – na rozdíl od českého zákona na ochranu označení původu – neposkytuje ochranu označení původu jiných výrobků než zemědělských výrobků a potravin. Právní úprava tímto nařízením je výlučná v tom smyslu, že výrazy chráněné označením původu nebo chráněné zeměpisné označení nebo podobná tradiční národní označení lze používat jen na zemědělských výrobcích a potravinách, které vyhovují podmínkám nařízení. Soudní dvůr Evropských společenství dovodil, že členské státy nemohou měnit vnitrostátními právními předpisy označení původu, o jehož ochranu žádaly prostřednictvím nařízení, a chránit takové označení na národní úrovni.

Označení původu a zeměpisná označení na základě nařízení č. 2081/92 registruje Komise. Žádosti o registraci se předávají Komisi prostřednictvím příslušného národního orgánu členského státu, kde leží daná zeměpisná oblast. Pokud Komise považuje žádost za oprávněnou, zveřejní specifikaci v Úředním listu Evropských společenství. Každý členský stát může ve lhůtě do šesti měsíců od zveřejnění podat proti zápisu protest; příslušné orgány členských států jsou přitom povinny zajistit, aby osoby, které mají oprávněný ekonomický zájem, byly oprávněny se k žádosti vyjádřit. Pokud protest není přípustný nebo pokud žádný protest nebyl podán, zapíše Komise název do rejstříku.

Zapsaná označení jsou chráněna proti:

- přímému či nepřímému obchodnímu užití zapsaného označení na výrobcích, na které se zápis nevztahuje, pokud jsou tyto výrobky srovnatelné s výrobky zapsanými pod tímto názvem, nebo (tam, kde výrobky nejsou srovnatelné) pokud užívání označení těží z dobrého pověsti chráněného označení;
- každému zneužití, napodobení nebo připomínání, i když je skutečný původ výrobku uveden nebo i když je chráněný název přeložen nebo provázen výrazem „druh“, „typ“, „imitace“, „na způsob“ apod.;
- každému jinému lživému nebo klamavému údaji o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech výrobku uvedenému na obalu, reklamních materiálech apod., způsobem, který by mohl vyvolat nepravdivý dojem o jeho původu;
- všem ostatním praktikám způsobilým klamat veřejnost ohledně skutečného původu výrobku.

Zápis označení původu nebo zeměpisného označení nezakládá výlučné právo jediného subjektu užívat příslušné označení, tedy pouze právo zapsaného subjektu. Právo k označení původu nebo zeměpisnému označení náleží všem subjektům, které splňují zákonem stanovené podmínky, a to bez ohledu na to, zda jsou zapsány do rejstříku či nikoliv. Zapsané označení původu nebo zeměpisné označení je oprávněn užívat každý, kdo vyrábí, zpracovává a připravuje příslušné zboží s odpovídající kvalitou nebo vlastnostmi **na vymezeném území**. Vzhledem k tomuto charakteru ochrany nelze na zapsané označení původu nebo zeměpisné označení udělovat licenci. Rovněž není možno poskytovat tato označení jako zástavu. Ochrana označení původu a zeměpisného označení vzniká zápisem do rejstříku. Trvání této ochrany není časově omezeno.

Zapsané označení původu nebo zeměpisné označení je oprávněn užívat, zejména umísťovat na zboží každý, kdo ve vymezeném území příslušné zboží vyrábí, zpracovává a připravuje. Mimo uvedené subjekty nesmí nikdo zapsaná označení užívat nebo zneužívat, přisvojovat si je nebo napodobovat, ani je užívat jako označení druhu zboží. Je možno se domáhat zákazu užívání zapsaného označení původu nebo zeměpisného označení pro srovnatelné zboží, které nespĺňuje podmínky dané příslušnou specifikací.

Zapsaná označení původu a zeměpisná označení jsou chráněna proti

- jakémukoli obchodnímu užití zapsaného označení na zboží, na které se zápis nevztahuje, zneužití, napodobení nebo připomenutí zapsaného označení srovnáním nebo označením druhu,
- jakémukoli nepravdivému nebo klamavému údaji o zeměpisném původu a vlastnostech zboží na jeho obalu, při přepravě, reklamě a dále
- jakémukoli jednání vedoucímu ke klamání o původu.

2) Právo k ochranné známce je základním právem k označení.

Ochranná známka není výsledek tvůrčí činnosti nějaké lidské osoby, nýbrž označením. Toto označení může,

ale nemusí být výsledkem tvůrčí duševní činnosti. Pokud tomu tak je, může být takové označení chráněno vedle prostředků známkového práva také např. autorským právem. Pro otázky známkoprávní ochrany je však případná tvůrčí povaha označení chráněného jako ochranná známka irelevantní.

Na území České republiky platí tři druhy ochranných známek:

- národní ochranné známky zapisované Úřadem průmyslového vlastnictví České republiky;
- mezinárodní ochranné známky podle Madridské úmluvy o mezinárodním zápisu továrních a obchodních známek a Protokolu k této Úmluvě, za předpokladu, že mezinárodní ochranná známka byla designována pro Českou republiku;
- ochranné známky Společenství zapisované Úřadem pro harmonizaci ve vnitřním trhu se sídlem ve španělském Alicante; tyto ochranné známky mají jednotné účinky na celém území Evropské unie, tedy i v České republice.

Účinky národních a mezinárodních ochranných známek na území České republiky mají v zásadě shodný právní režim, který je dán zákonem č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon implementuje do českého právního řádu ustanovení směrnice č. 89/104/EHS, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách.

Mezinárodní ochranné známky podle Madridské úmluvy nebo Protokolu mají v zásadě stejné účinky na území České republiky jako národní ochranné známky, takže z hlediska vymáhání práv k těmto ochranným známkám v zásadě není podstatné, zda jsou vymáhaná práva ze známky národní, nebo mezinárodní (významnou výjimkou je ustanovení o vzájemné závislosti mezinárodních a národních ochranných známek v průběhu prvních 5 let zápisu mezinárodní ochranné známky a ustanovení o tzv. avis de refus (viz níže 1.5.8.)).

Naproti tomu právní režim ochranných známek Společenství (tzv. komunitárních ochranných známek) je dán nařízením Rady č. 40/94 o ochranné známce Společenství. Toto nařízení upravuje jak podmínky registrace ochranné známky Společenství a průběh přihlašovacího řízení, tak – až na určité drobné výjimky – i účinky ochranné známky Společenství. Pro ochranné známky Společenství tedy v zásadě neplatí ustanovení zákona č. 441/2003 Sb., nýbrž právní úprava je přímo dána nařízením č. 40/94. I na ochranné známky Společenství však dopadají ustanovení zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví. Vedle shora uvedených tří kategorií registrovaných ochranných známek platí na území České republiky rovněž všeobecně známé ochranné známky ve smyslu článku 6bis Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví (viz níže 1.5.8.).

Ochrannou známkou se rozumí označení schopné

grafického znázornění, tvořené zejména slovy, písmeny, číslicemi, barvou, kresbou nebo tvarem či obalem výrobku, které je způsobilé oddělit výrobky a služby různých podniků, resp. soutěžitelů nebo i jiných osob. Označení splňující tyto podmínky však nemůže být chráněno samo o sobě, ale jen ve spojení s určitými výrobky nebo službami. Označení jako ochranná známka musí především plnit svou rozlišovací funkci, která slouží spotřebiteli k odlišení výrobků a služeb. To znamená, že takové označení musí být svým obsahem a formou do té míry originální, aby spotřebitelská veřejnost mohla příslušné výrobky nebo služby přiřadit určitému subjektu.

Ze slovních označení jsou ochrany schopná zejména fantazijní označení nebo více slov vytvářejících slovní spojení, dále jména, příjmení a obchodní názvy. Ochrany schopná jsou rovněž označení tvořená určitou zkratkou, tedy sledem nebo kombinací několika písmen nebo číslic, avšak za předpokladu, že tato zkratka není běžně užívána. Ochrany schopná jsou rovněž označení sestávající z kombinace slovních a obrazových prvků. Tato označení patří mezi označení s velkou rozlišovací způsobilostí pro spotřebitele.

Slogany mohou být ochrannou známkou zejména tehdy, jsou-li originální heslo nebo výzva doplněny dalším rozlišujícím prvkem, např. zkratkou obchodního jména nebo kmenovou ochrannou známkou majitele. Označení spočívající výlučně v barvě nebo kombinaci barev mohou být ochrannou známkou za podmínky jejich rozlišovací způsobilosti ve vztahu ke zboží nebo službám, pro něž se ochrana požaduje. Prostorová označení odpovídají obvykle tvaru výrobku nebo jeho obalu a jsou ochrany schopná tehdy, kdy jde o originální, běžně neužívané prostorové ztvárnění.

Práva majitele ochranné známky mají dvě stránky. Pozitivní stránka práv majitele ochranné známky spočívá v tom, že majitel ochranné známky má výlučné právo užívat ochrannou známkou ve spojení s výrobky nebo službami, pro něž je chráněna. Z tohoto pozitivního aspektu známkového práva vyplývá oprávnění majitele ochranné známky domáhat se vůči třetím osobám, které by výkonu tohoto majitelova práva bránily. Další oprávnění majitele ochranné známky mají povahu oprávnění negativních, neboť spočívají v právu sankcionované možnosti majitele ochranné známky vyloučit z užívání označení zapsaného jako ochranná známka nebo vyvolávající pravděpodobnost záměny s tímto označením třetí osoby jednající bez souhlasu vlastníka ochranné známky. Toto výlučné právo vlastníka majitele známky se vztahuje pouze na užívání ochranné známky v obchodním styku. Za užívání ochranné známky v obchodním styku se považuje zejména

- umístování označení na výrobky nebo jejich obaly;
- nabídka výrobků pod tímto označením, jejich uvádění na trh nebo skladování za tímto účelem anebo nabídka či poskytování služeb pod tímto označením;
- dovoz nebo vývoz výrobků pod tímto označením;
- užívání označení v obchodních listinách a v reklamě.

Z jiného hlediska lze právo majitele ochranné známky vymezit tak, že majitel ochranné známky má výlučné právo užívat ochrannou známku a vyloučit z tohoto užívání jiné osoby, právo ochrannou známku sám používat, udělit souhlas s jejím užíváním třetími osobami a konečně s ochrannou známkou disponovat, tj. zejména ji převést, případně zatížit zástavním právem.

4. Oprávnění SZPI na úseku ochrany práv z duševního vlastnictví

4.1 Oprávnění ve zjišťovacím stádiu kontroly

Podle ustanovení § 4 zákona o SZPU zaměstnanci inspekce pověřeni plněním jejich kontrolních úkolů („inspektoři“) při výkonu kontrolní činnosti jsou

1.

podle zákona č.552/1991 Sb. o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů, při provádění kontroly oprávnění:

- a) vstupovat do objektů, zařízení a provozů, na pozemky a do jiných prostor kontrolovaných osob, pokud souvisí s předmětem kontroly; nedotknutelnost obydlí je zaručena,
- b) požadovat na kontrolovaných osobách, aby ve stanovených lhůtách předložily originální doklady a další písemnosti, záznamy dat na paměťových médiích prostředků výpočetní techniky, jejich výpisy a zdrojové kódy programů, vzorky výrobků nebo jiného zboží,
- c) seznamovat se s utajovanými informacemi, prokáží-li se osvědčením pro příslušný stupeň utajení těchto informací, vydaným podle zvláštního právního předpisu,
- d) požadovat na kontrolovaných osobách poskytnutí pravdivých a úplných informací o zjišťovaných a souvisejících skutečnostech,
- e) zajišťovat v odůvodněných případech doklady; jejich převzetí musí kontrolované osobě písemně potvrdit a ponechat jí kopie převzatých dokladů,
- f) požadovat, aby kontrolované osoby podaly ve stanovené lhůtě písemnou zprávu o odstranění zjištěných nedostatků,
- g) v případech stanovených tímto zákonem ukládat pořádkové pokuty,
- h) používat telekomunikační zařízení kontrolovaných osob v případech, kdy je jejich použití nezbytné pro zabezpečení kontroly,
- ch) oznámit kontrolované osobě zahájení kontroly a předložit pověření k provedení kontroly,
- i) šetřit práva a právem chráněné zájmy kontrolovaných osob,
- j) předat neprodleně převzaté doklady kontrolované osobě, pominou-li důvody jejich převzetí,
- k) zajistit řádnou ochranu odebraných originálních dokladů proti jejich ztrátě, zničení, poškození nebo zneužití,
- l) pořizovat o výsledcích kontroly protokol,
- m) zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kte-

řích se dozvěděli při výkonu kontroly a nezneužít znalosti těchto skutečností.

2.

podle zákona o SZPI při provádění kontroly jsou dále oprávněni:

- a) odebírat u kontrolovaných osob vzorky výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků ke zjištění, zda tyto výrobky, potraviny nebo suroviny anebo tabákové výrobky odpovídají požadavkům stanoveným zvláštními právními předpisy a mezinárodními smlouvami,
- b) požadovat od kontrolovaných osob odstranění zjištěných nedostatků nebo neprodlené provedení nezbytných opatření k jejich odstranění,
- c) ověřovat totožnost kontrolovaných fyzických osob,
- d) ověřovat při kontrole právnických osob totožnost fyzických osob, které je při kontrole zastupují, jakož i oprávnění těchto osob k zastupování,
- e) provádět na základě vlastního podnětu nebo podnětu jiného státního orgánu, dále na základě podnětu spotřebitele nebo jiné osoby, která prokáže právní zájem ve věci, kontrolu dodržování zákazu klamání spotřebitele,
- f) pořizovat kopie nebo výpisy z písemných materiálů, které jsou jim předkládány ke kontrole,
- g) pořizovat v souvislosti s prováděnou kontrolou fotodokumentaci,
- h) odebírat vzorky v rámci své působnosti za účelem monitorování,
- ch) vyzvat majitele práva duševního vlastnictví k předložení dokumentace potřebné k posouzení, zda nedošlo k porušení zákazu klamání spotřebitele.

4.2 Oprávnění ve stádiu reagování na výsledky kontroly dodržování předpisů na ochranu duševního vlastnictví

4.2.1. Oprávnění a povinnost SZPI podle ustanovení §5 zákona o SZPI

4.2.1.1 Zákaz

SZPI oprávněna a povinna **zakázat**:

1. výrobu nebo uvádění do oběhu výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků, jestliže tyto výrobky, potraviny nebo suroviny anebo tabákové výrobky nespĺňují požadavky stanovené zvláštními právními předpisy anebo mezinárodními smlouvami,
2. používání obalů, přístrojů a zařízení, které zjevně neodpovídají požadavkům stanoveným zvláštními právními předpisy,

4.2.1.2 Uložení

SZPI oprávněna a povinna **uložit**:

opatření k zajištění nabízených, prodávaných nebo skladovaných výrobků, potravin nebo tabákových výrobků, označených nebo nabízených klamavým způsobem,

4.2.1.3 Uložení Zajištění

SZPI oprávněna a povinna **zajistit**:

výrobky, potraviny anebo tabákové výrobky, které nesplňují požadavky zvláštního právního předpisu, do doby, než bude inspektorátem pravomocně rozhodnuto o jejich propadnutí nebo zabrání, popřípadě do doby, kdy bude prokázáno, že se nejedná o takovéto výrobky, potraviny anebo tabákové výrobky.

4.2.1.4 Uskladnění

SZPI oprávněna a povinna **uskladnit**:

zajištěné výrobky, potraviny anebo tabákové výrobky, které nesplňují požadavky zvláštního právního předpisu, 8) , 16) způsobem, který vylučuje jakékoliv nakládání s nimi do doby, než bude inspektorátem pravomocně rozhodnuto o jejich propadnutí nebo zabrání, popřípadě do doby, kdy bude prokázáno, že se nejedná o takovéto výrobky, potraviny anebo tabákové výrobky.

4.2.1.5 Rozhodnutí

SZPI oprávněna a povinna **rozhodnout**:

o zničení zajištěných výrobků, potravin nebo tabákových výrobků na náklad kontrolované osoby, která tyto výrobky, potraviny nebo tabákové výrobky uváděla do oběhu.

4.2.2. Oprávnění a povinnosti SZPI podle ustanovení § 11 zákona o SZPI je

4.2.2.1 Uložení pokuty až do výše 3 mil. Kč

SZPI oprávněna a povinna **uložit**:

kontrolované osobě, která uvedla do oběhu výrobky neodpovídající požadavkům stanoveným tímto zákonem, nebo nedodržela podmínky pro výrobu nebo uvádění těchto výrobků do oběhu stanovené tímto zákonem, nebo nesplnila opatření uložená podle tohoto zákona, nebo ztížila nebo zmařila výkon kontroly, nebo porušila povinnost stanovenou mezinárodní smlouvou, pokutu až do výše 1 000 000 Kč; při opětovném porušení až do výše 3 000 000 Kč.

Opětovným porušením povinnosti se rozumí takové porušení povinnosti, kterého se dopustila kontrolovaná osoba ve lhůtě do 1 roku od právní moci rozhodnutí, kterým jí byla uložena pokuta za předchozí porušení povinnosti podle tohoto zákona.

Za méně závažné porušení uvedených povinností lze v blokovém řízení uložit pokutu do výše 5 000 Kč, je-li porušení povinnosti spolehlivě zjištěno a osoba, která povinnost porušila, je ochotna blokovou pokutu na místě zaplatit

4.2.2.2 Uložení pokuty podle zvláštních právních předpisů

SZPI oprávněna a povinna **uložit**:

kontrolované osobě za porušení povinností stanovených

pro výrobu nebo uvádění do oběhu výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků v oblasti ochrany duševního vlastnictví pokutu za podmínek a ve výši stanovené zvláštními právními předpisy. V těchto případech nelze uložit pokutu podle písmena a).

Podmínky a výše pokut je zvláštními předpisy, na které je odkazováno upravena takto:

ba) Podle ustanovení § 24 zákona č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, za porušení povinnosti v oblasti ochrany duševního vlastnictví stanovené v § 8 odst. 2, a § 8a odst. 1, zákona o ochraně spotřebitele uloží SZPI pokutu až do výše 50 000 000 Kč; při stanovení výše pokuty se přihlíží k povaze protiprávního jednání a k rozsahu jeho následků. Tuto pokutu je ovšem SZPI oprávněna uložit jen v případě, že jde o zemědělské, kosmetické, mydlářské a saponátové výrobky, neboť její aplikaci na výrobky potravinářské a tabákové vylučuje ustanovení § 23 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele.

Pokutu podle ustanovení § 23 odst.1 zákona o ochraně spotřebitele do výše 5 000 Kč lze uložit v blokovém řízení, je-li porušení povinnosti spolehlivě zjištěno a osoba, která povinnost porušila, je ochotna blokovou pokutu zaplatit.

bb) Podle ustanovení § 17 zákona č.110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů, provozovateli potravinářského podniku, který uvádí potraviny a tabákové výrobky do oběhu a který poruší povinnosti uvedené v § 10 odst. 1, tedy z hlediska ochrany duševního vlastnictví klamavě označené, lze uložit pokutu až do výše 50 000 000 Kč.

Při rozhodování o uložení pokuty a její výši se přihlíží k závažnosti, způsobu, době trvání a následkům protiprávního jednání, přičemž jde-li o klamání spotřebitele spočívající v porušování některých práv duševního vlastnictví, od uložení pokuty nelze upustit.

4.2.2.3 Uložení propadnutí nebo zabrání výrobků

SZPI oprávněna a povinna **uložit**:

propadnutí nebo zabrání výrobků, potravin nebo tabákových výrobků, které neodpovídají zvláštním právním předpisům.

Na postup SZPI při ukládání pokut a vydávání rozhodnutí o propadnutí nebo zabrání výrobků, potravin nebo surovin anebo tabákových výrobků se vztahuje zákon č. 500/2004 Sb. správní řád.

Věcně příslušné jsou k těmto rozhodnutím inspektoráty. Těmito inspektoráty jsou:

- Středočeský a Hlavní město Prahu se sídlem v Praze,
- Jihočeský a Vysočina se sídlem v Táboře,
- Plzeňský a Karlovarský se sídlem v Plzni,
- Ústecký a Liberecký se sídlem v Ústí nad Labem,
- Královéhradecký a Pardubický se sídlem v Hradci Králové,

- f) Jihomoravský a Zlínský se sídlem v Brně,
- g) Olomoucký a Moravskoslezský se sídlem v Olomouci.

Jejich místní příslušnost je podle ustanovení § 11 správního řádu určena místem činnosti účastníka, zakládající skutkovou podstatu konkrétního správního deliktu. Je-li místně příslušných více inspektorátů a nedohodnou-li se jinak, provede řízení ten z nich, u něhož jako prvního byla podána žádost nebo který z moci úřední učinil úkon jako první. V ostatních případech nebo nelze-li podmínky místní příslušnosti určit, určí místní příslušnost usnesením ústřední inspektorát.

K odvolacímu řízení proti rozhodnutím inspektorátu v uvedených věcech je příslušný ústřední inspektorát.

V ostatních případech, tj. na v dané souvislosti na rozhodování inspektora podle ustanovení § 5 zákona o SZPI se na řízení podle zákona o SZPI správní řád nevztahuje. Opravným prostředkem proti rozhodnutím inspektora podle tohoto ustanovení jsou námitky, o nichž rozhoduje inspektorát.

